

URZĄD GMINY PROMNA

STUDIUM
UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY PROMNA

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA

2011 ROK

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Promna” opracowany został zgodnie z „Umową o dzieło” z dnia 25 maja 1998 roku przez zespół autorski w składzie:

Główny projektant mgr Krystyna Owsieńska

uprawnienia urbanistyczne Nr 25/87 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa

Projektanci

mgr Kazimiera Denkiewicz

uprawnienia urbanistyczne Nr 27/88 Ministra Gospodarki
Przestrzennej i Budownictwa

mgr Marta Chałubińska

uprawnienia urbanistyczne Nr 1185/91 Ministra Gospodarki
Przestrzennej i Budownictwa

proj. Artur Paciorek

uprawnienia urbanistyczne Nr 1257/92 Ministra Gospodarki
Przestrzennej i Budownictwa

Aktualizacja „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Promna”:

AUTOR OPRACOWANIA: mgr inż. arch. Gabriel Ferliński

członek Okr. Izby Urbanistów z/s w Warszawie Nr 346

WSPÓŁPRACA:

Łukasz Maguza

Rafał Barański

Spis treści

I PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

1. Dobra kultury objęte ochroną.
2. Podstawowe kierunki ochrony środowiska kulturowego.

II KIERUNKI I ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY

1. PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO
 - 1.1 Lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego
 - 1.2 Zagrożenia środowiskowe
 - 1.3 Podstawowe kierunki ochrony środowiska
 - 1.4 Obszary i obiekty objęte i wskazane do objęcia ochroną prawną z tytułu przepisów szczególnych
 - 1.4.1 Obszary i obiekty objęte ochroną prawną
 - 1.4.2 Obszary i obiekty planowane do objęcia ochroną prawną
2. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA GMINY I KIERUNKI JEJ ROZWOJU
3. KIERUNKI "ROZWOJU PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY"
 - 3.1 Kierunki rozwoju sieci osadniczej
 - 3.1.1 Obsługa ludności i wiodące funkcje jednostek osadniczych
 - 3.1.2 Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy
 - 3.2 Kierunki rozwoju i zadania w zakresie komunikacji oraz infrastruktury technicznej
 - 3.2.1 Kierunki rozwoju i zadania w zakresie komunikacji
 - 3.2.2 Kierunki rozwoju i zadania w zakresie podstawowych systemów
 - 3.3 Kierunki rozwoju terenów otwartych
 - 3.3.1 Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej
 - 3.3.2 Leśna przestrzeń produkcyjna
 - 3.3.3 Tereny systemu przyrodniczego
4. POLITYKA KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY
 - 4.1 Podstawowe zasady gospodarowania w obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej
 - 4.2 Polityka gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego
 - 4.2.1 Podstawowe zasady gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego
 - 4.2.2. Podstawowe zasady gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego objętych ochroną prawną na podstawie przepisów szczególnych
 - 4.3 Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

III OBSZARY WSKAZANE DO OBJĘCIA SPORZĄDZENIEM MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

I PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

1. Dobra kultury objęte ochroną

- Zespoły i obiekty zabytkowe wpisane do rejestru (wykaz na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków)

Lp.	Miejscowość,		Obiekt , czas powstania	Uwagi
1.	Daltrozów	20	dom, mur., cegła, strzecha, 1902	
2.	Daltrozów	21	dom, mur., cegła, blacha, 1900-1901	
3.	Daltrozów		kapliczka przydrożna, mur. cegła, k. XIX w.	
8.	Lisów	45	dom drewn. XIX/XX w.	Nie istnieje
9.	Lisów	51	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
10.	Lisów		figura św. Jana Nepomucena , mur., I ćw. XX w.	
11.	Mała Wieś		kapliczka , mur. 1905 r.	Kapliczka z 1922 r. i kapliczka domkowa – data renowacji 1962 r.
12.	Nowy Przybyszew		dwór, mur. pocz. XX w.	
13.	Nowy Przybyszew		oficyna dworska , mur. pocz. XX w.	
14.	Nowy Przybyszew		figura przydrożna , mur. I ćw. XX w.	
15.	Olkowice	8	dom drewn. , I ćw. XX w.	Nie istnieje
16.	Olkowice	10	dom, mur. I ćw. XX w.	Nie istnieje
17.	Osuchów	3	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
18.	Osuchów	4	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
19.	Osuchów	5	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
20.	Osuchów	10	dom drewn. I ćw. XX w.	Nie istnieje
21.	Osuchów	11	dom drewn. I ćw. XX w.	Nie istnieje

22.	Osuchów	18	dom drewn. I ćw. XX w.	Nie istnieje
23.	Osuchów	21	dom drewn. I ćw. XX w.	Nie istnieje
24.	Osuchów	25	dom drewn. I ćw. XX w.	Nie istnieje
25.	Osuchów		kapliczka, mur. XIX/ w.	Kapliczka z 1919r.
26.	Przybyszew		kościół, mur. 1894-98	<i>w rej. zabyt.</i>
27.	Przybyszew		plebania, mur. 4 ćw. XIX w.	
28.	Przybyszew		brama w ogrodzeniu kościoła, mur. 4 ćw. XIX w.	
29.	Przybyszew		kaplica pogrzebowa przy kościele, mur. 4 ćw. XIX w.	
30.	Przybyszew	78	dom drewn., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
31.	Przybyszew	79	dom drewn. 1 ćw. XX w.	Zupełnie zniszczony – do rozebrania
32.	Przybyszew	86	dom drewn. 1 ćw. XX w.	Całkowicie przebudowany.
33.	Przybyszew	87	dom drewn. 1 ćw. XX w.	
34.	Przybyszew	108	dom drewn. 1 ćw. XX w.	Całkowicie przebudowany.
35.	Przybyszew	109	dom drewn. 1 ćw. XX w.	Całkowicie przebudowany.
36.	Przybyszew	131	dom drewn. 1 ćw. XX w.	
37.	Przybyszew	132	zajazd, mur. 4 ćw. XVIII w.	<i>w rej. zabyt. - ruina</i>
38.	Rykały		dwór, mur. pocz. XIX w.	<i>w rej. zabyt.</i>
39.	Rykały		oficyna dworska, mur. XIX w.	
40.	Rykały		czworaki I, mur. XIX w.	
41.	Rykały		czworaki II, mur. XIX w.	
42.	Rykały		spichlerz, mur. pocz. XIX w.	
43.	Rykały		podworskie zabudowania, gospod. – magazyn, mur. XIX w.	
44.	Rykały		gorzelnia, mur. XIX w.	
45.	Rykały		zabud. podworskie- obora, mur. XIX w.	

46.	Rykały		zabud. podworskie- obora II, mur. XIX w.	
47.	Rykały		zabud. podworskie- obora III, mur. XIX w.	
48.	Rykały		zabud. podworskie- stajnia , mur. XIX w.	
49.	Rykały		zabud. podworskie- chlew, mur. XIX w.	
50.	Rykały		brama, mur. XIX w.	
51.	Rykały	32	dom drewn., I ćw. XX w.	Zupełnie zniszczony – do rozebrania
52.	Rykały	33	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
53.	Rykały	43	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
54.	Rykały	43	chlew, mur., I ćw. XX w.	Nie istnieje
55.	Rykały	46	dom mur. , I ćw. XX w.	Nie istnieje

- Zespoły i obiekty zabytkowe nie wpisane do CRD Konserwatora Zabytków:

1.	Biejkowska Wola		Kapliczka domkowa – XIX w./ XX w.	
2.	Biejkowska Wola		Park dworski – XIX w.	w rej. zabyt. Nie istnieje
3.	Borowe		Kapliczka murowana, domkowa pocz. XX w.	
4.	Jadwigów		Kapliczka 1935 r.	
5.	Piekarty		Dwór XIX w. (była w nim szkoła)	w rej. zabyt.
6.	Piekarty		Park dworski XIX w.	w rej. zabyt.
7.	Promna		Kościół murowany 1866 r. – 1870 r.	
8.	Promna		Nagrobek na cmentarzu przykościelnym XIX w.	
9.	Promna		Kaplica cmentarna rodziny Jackowskich na cmentarzu przykościelnym – XIX w.	
10.	Promna		Figura Matki Boskiej (przy kościele) 1900 r. – 1901 r.	
11.	Promna		Plebania murowana – 1900 r.	

12.	Promna	Budynek murowany (dawny młyn ?) – pocz. XX w.	
13.	Promna	Pałac – XVIII/XIX w.	w rej. zabyt.
14.	Promna	Park dworski XVIII w./XIX w.	w rej. zabyt.
15.	Promna	Kapliczka kolumnowa (ul. Warecka róg ul. Złotej) – XIX w./ XX w. (?)	
16.	Promna	Kapliczka murowana – XVIII w. (?) ul. Warecka 7	Bardzo zniszczona-rozsypuje się.
17.	Przybyszew	Kapliczka murowana, 1938 r.	
18.	Przybyszew 110	Dom drewniany I ćw. XX w.	
19.	Przybyszew 142	Dom parafialny, murowany XIX w./XX w.	
20.	Przybyszew, ul. Rynek 35	Dom drewniany, koniec XIX w.	

- Wykaz stanowisk archeologicznych

LP	MIEJSCOWOŚĆ NUMER	NUMER AZP	FUNKCJA	KULTURA	CHRONOLOGIA
1	Lekarcice Nowe 1	67-65/2	Gródek stożkowaty		Średniowiecze ok. 1250 – 1350
2	Lekarcice Nowe 4	67-65/8	Osada		Późne średniowiecze
3	Lekarcice Nowe 2	67-65/9	Osada		Późne średniowiecze – nowożytność XV-XVII w.
4	Lekarcice Nowe 5	67-65/10	Ślad osadnictwa		Starożytność
5	Lekarcice Nowe 6	67-65/11	Ślad osadnictwa Osada		Wczesne średniowiecze XII w. Późne średniowiecze XV-XVI w.
6	Lekarcice Nowe 3	67-65/12	Osada		Późne średniowiecze – nowożytność XV – XVIII w.
7	Lekarcice Stare 7	67-65/13	Ślad osadnictwa		Neolit
8	Lekarcice Stare 8	67-65/14	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze

9	Piekarty 2	67-65/15	Osada		Późne średniowiecze XIV – XVI w.
10	Olszamy 1	67-65/16	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze
11	Broniszew 2	67-65/20	Ślad osadnictwa		Średniowiecze
12	Broniszew 3	67-65/21	Osada		Nowożytność XV-XVIII w.
13	Daltrozów 1	67-66/1	Osada		Nowożytność XVI – XVIII w.
14	Przybyszew 1	68-65/1	Ślad osadnictwa		Wczesny okres lateński
15	Przybyszew 2	68-65/2	Cmentarzysko		Wczesny okres lateński
16	Przybyszew 3	68-65/3	Osada	Kultura grobów kloszowych	Wczesna epoka żelaza
17	Góry 2	68-65/5	Osada	Kultura trzciniecka	Wczesna epoka brązu
18	Góry 3	68-65/6	Cmentarzysko		Starożytność – wczesne średniowiecze ?
19	Adamów Góry 1	68-65/7	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XI – XII w.
20	Pacew 1	68-65/8	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Okres rzymski Wczesne średniowiecze
21	Przybyszew 8	68-65/9	Osada Osada		Starożytność Wczesne średniowiecze VIII – X w.
22	Przybyszew 9	68-65/10	Osada Ślad osadnictwa		Młodszy okres przedrzymski Wczesne średniowiecze
23	Przybyszew 10	68-65/11	Cmentarzysko	Kultura łużycka ? Kultura grobów kloszowych? Kultura pomorska	Wczesna epoka żelaza?

				?	
24	Przybyszew 11	68-65/12	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Starożytność Młodszy okres przedrzymski
25	Przybyszew 12	68-65/13	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Późne średniowiecze
26	Przybyszew 13	68-65/14	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Nieokreślona Starożytność
27	Przybyszew 14	68-65/15	Osada Osada Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XI – XII w. Nowożytność
28	Mała Wieś 1	68-65/16	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność
29	Mała Wieś 2	68-65/17	Ślad osadnictwa		
30	Mała Wieś 3	68-65/18	Ślad osadnictwa		Starożytność
31	Mała Wieś 4	68-65/19	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Starożytność Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze
32	Mała Wieś 5	68-65/20	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze X – XI w.
33	Mała Wieś 6	68-65/21	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Starożytność Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski

			Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze
34	Mała Wieś 7	68-65/22	Ślad osadnictwa		Starożytność
35	Przybyszew 15	68-65/23	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze
36	Przybyszew 5	68-65/24	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze Nieokreślona
37	Strupiechów /Jadwigów / 1	68-65/25	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność
38	Przybyszew 6	68-65/26	Ślad osadnictwa		Starożytność
39	Przybyszew 7	68-65/27	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
40	Mała Wieś 8	68-65/28	Ślad osadnictwa		Starożytność
41	Mała Wieś 9	68-65/29	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność
42	Rykały 1	68-65/30	Osada		Starożytność
43	Rykały 2	68-65/31	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
44	Rykały 3	68-65/32	Ślad		Starożytność

			osadnictwa Ślad osadnictwa		Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
45	Rykały 4	68-65/33	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze XI – XIII w.
46	Rykały 5	68-65/34	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Epoka kamienia – epoka Żelaza Wczesne średniowiecze XI – XII w. Późne średniowiecze
47	Lisów 2	68-65/35	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze XI – XII w.
48	Lisów 3	68-65/36	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność – wczesne średniowiecze Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
49	Lisów 4	68-65/37	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze
50	Lisów 5	68-65/40	Osada	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
51	Lisów 6	68-65/41	Ślad osadnictwa		Starożytność
52	Lisów 7	68-65/42	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
53	Lisów 8	68-65/44	Osada	Kultura przeworska	Okres rzymski
54	Lisów 9	68-65/45	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność

			Ślad osadnictwa		Wczesna epoka żelaza
55	Lisów 10	68-65/46	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Nowożytność
56	Mała Wieś 10	68-65/47	Osada Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
57	Mała Wieś 11	68-65/48	Osada		Wczesne i późne średniowiecze XII – 1 poł. XV w.
58	Mała Wieś 12	68-65/49	Ślad osadnictwa		Starożytność
59	Mała Wieś 13	68-65/50	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze Nowożytność
60	Mała Wieś 14	68-65/51	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze
61	Mała Wieś 15	68-65/52	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
62	Mała Wieś 16	68-65/53	Osada Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
63	Strupiechów / Jadwigów / 2	68-65/54	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski Wczesne średniowiecze Nieokreślone

64	Strupiechów / Jadwigów / 3	68-65/55	Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
65	Strupiechów / Jadwigów / 4	68-65/56	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze Nieokreślone
66	Strupiechów / Jadwigów / 5	68-65/ 57	Osada Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze X – XI w. Późne średniowiecze
67	Strupiechów / Jadwigów / 6	68-65/58	Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
68	Strupiechów / Jadwigów / 7	68-65/ 59	Ślad osadnictwa		Starożytność
69	Strupiechów / Jadwigów / 8	68-65/60	Ślad osadnictwa		Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
70	Piekarty 1	68-65/61	Cmentarzysko		Nowożytność
71	Fałęcice 2	68-65/62	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze
72	Fałęcice 7	68-65/63	Ślad osadnictwa		Starożytność – wczesne średniowiecze
73	Fałęcice 8	68-65/64	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XI – XII w.
74	Góry 4	68-65/65	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze

			Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
75	Fałęcice 1	68-66/1	Osada		Starożytność
76	Fałęcice 2	68-66/2	Osada Osada	Kultura łużycka Kultura przeworska	Okres Halstatt C-D Okres późno lateński – wczesny okres rzymski
77	Fałęcice 3	68-66/3	Ślad osadnictwa Osada? Osada	Kultura łużycka Kultura przeworska	Neolit Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Okres późno lateński wczesno rzymski
78	Fałęcice 4	68-66/4	Osada		Wczesne średniowiecze średniowiecze XII – XVII w.
79	Fałęcice 5	68-66/5	Osada Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze IX-XII w.
80	Promna 1	68-66/6	Ślad osadnictwa Osada	Kultura przeworska	Okres rzymski Wczesne średniowiecze i średniowiecze XIII – XVII w.
81	Promna 2	68-66/7	Ślad Osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski
82	Promna 3	68-66/8	Osada Ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych Kultura łużycka	Neolit Epoka brązu – wczesna epoka żelaza
83	Kolonia Promna 1	68-66/9	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze
84	Biejkowska Wola 1	68-66/10	Osada		Średniowiecze, nowożytność XV-XVIII w.
85	Biejkowska Wola 2	68-66/11	Ślad osadnictwa Osada	Kultura przeworska	Okres rzymski Wczesne średniowiecze VIII – XII w.

86	Biejowska Wola 3	68-66/12	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
87	Biejków 1	68-66/13	Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski
88	Biejków 2	68-66/14	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski Średniowiecze Nowożytność XV – XVII w.
89	Biejków 3	68-66/15	Osada Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze Średniowiecze VIII – XV w.
90	Biejków 4	68-66/16	Osada Cmentarzysko Ślad osadnictwa	Kultura łużycka Kultura pomorska /kloszowa	Epoka brązu Epoka żelaza Średniowiecze XIV – XV w.
91	Biejków 5	68-66/17	Ślad osadnictwa		Neolit
92	Biejków 6	68-66/18	Ślad osadnictwa Osada		Starożytność Wczesne średniowiecze Średniowiecze XIII – XVII w.
93	Biejków 7	68-66/19	Ślad osadnictwa Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Średniowiecze XV – XVII w.
94	Biejków 8	68-66/20	Osada Osada		Starożytność Wczesne średniowiecze Średniowiecze
95	Biejków 9	68-66/21	Cmentarzysko	Kultura przeworska	Okres późno lateński lub rzymski
96	Biejków 10	68-66/22	Cmentarzysko	Kultura przeworska	Okres wczesnorzymski
97	Pnie 1	68-66/45	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Średniowiecze - Nowożytność XII – XVII w.

98	Przybyszew 16	69-65/24	Ślad osadnictwa Osada Osada Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – Epoka żelaza Wczesne średniowiecze XIII w. Późne średniowiecze XIV – XVII w. Okres nowożytny XVIII w.
99	Przybyszew 17	69-65/25	Ślad osadnictwa Osada Osada Osada Osada Osada	Kultura łużycka/ grobow kloszowych Kultura przeworska	Epoka kamienia Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze X-XII w. Późne średniowiecze XIV – XV w. Okres nowożytny XVI – XVII w.
100	Przybyszew 18	69-65/26	Ślady osadnictwa Osada Wieś Stajnie dworskie Grób		Starożytność Wczesne średniowiecze X-XIII w. Późne średniowiecze – nowożytność XV-XVI w. Nowożytność XVIII – XX w. Nieokreślone
101	Przybyszew 19	69-65/27	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze XII – XIII w. Późne średniowiecze XIV w. Nowożytność XVI-XVII w.

102	Przybyszew 20	69-65/28	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia
			Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu
			Osada	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski A3-B1
			Osada		Wczesne średniowiecze X-XIII w.
			Osada		Późne średniowiecze – nowożytność XV – XVI w.

- Stanowiska archeologiczne:

W obszarze gminy rozpoznanych jest około 101 stanowisk archeologicznych, występujących głównie w północnej i południowej części. Największe skupiska stanowisk archeologicznych występują w rejonie wsi Biejków, Małej Wsi i Przybyszewie. Około 5 % obszaru gminy jest nierozpoznane pod względem archeologicznym.

- Krajobraz otwarty:

Obszar gminy charakteryzuje występowanie wartościowego krajobrazu otwartego doliny Pilicy z jego naturalnymi cechami wskazanymi do zachowania.

2. Podstawowe kierunki ochrony środowiska kulturowego.

- Dbałość o dobra kultury przez organy gminy poprzez podejmowanie działań ochronnych i zabezpieczających przed zniszczeniem obiektów zabytkowych i krajobrazu otwartego doliny Pilicy (art. 30 ust. 2 pkt 3 oraz art. 50 ustawy o samorządzie terytorialnym - Dz.U. Nr 13, poz.74 z późniejszymi zmianami);
- Utrzymywanie we właściwym stanie przez właścicieli i użytkowników obiektów kultury objętych ochroną prawną;
- Wykonywanie, w porozumieniu ze służbami konserwatorskimi, wszelkich prac i robót przy obiektach określonych decyzjami lub innymi dokumentami służb konserwatorskich jako zabytkowe;
- Wykonywanie prac ziemnych prowadzonych w rejonie stanowisk archeologicznych w porozumieniu ze służbami konserwatorskimi. W przypadku odkrycia przedmiotu posiadającego cechy zabytku wskazane jest zabezpieczenie terenu oraz poinformowanie Urząd Gminy i służb Konserwatora Zabytków;
- Uwzględnianie potrzeby ochrony zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (w prawie miejscowym) i przepisach gminnych;
- Prowadzenie przez służby Konserwatora Zabytków sukcesywnej działalności dokumentacyjnej środowiska kulturowego w obszarze gminy;
- Objęcie ochroną konserwatorską zabytkowego układu urbanistycznego rynku w Przybyszewie;
- Objęcie ochroną prawną wartościowego krajobrazu otwartego doliny Pilicy;

II KIERUNKI I ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY

1. PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1.1 Lokalne wartości środowiska przyrodniczego • Zasoby abiotyczne

- Rzeźba terenu

Gmina Promna położona jest w obrębie makroregionu Wzniesień Południowo-Mazowieckich, którego południowa część to: Dolina Białobrzaska a środkowa i północna - Wysoczyzną Rawska.

Dolina Białobrzaska jest asymetryczną doliną Pilicy, której północne zbocze stanowi stroma skarpa o spadkach na ogół powyżej 15 % i wysokości względnej 15-30 m., silnie erodowana, rozcięta głębokimi wąwozami z predyspozycjami do powstawania osuwisk. Południowe zbocze doliny tworzą akumulacyjne tarasy, łagodnie zarysowane.

W obrębie doliny Pilicy występują tarasy różnego wieku, położone na różnych poziomach. Są to: młody taras zalewowy, taras nadzalewowy holoceni. i tarasy starsze - plejstoceni. wyniesione do ok. 15 m. nad poziom rzeki.

Wysoczyzna Rawska położona na północ od doliny Pilicy wyniesiona jest 120-160 m. n.p.m. Jej powierzchnia, na ogół falista, przemodelowana jest zdenudowanymi wzgórzami moreny czołowej o niewielkich spadkach oraz wciętymi dolinkami ze stałym lub okresowym odpływem.

- Budowa geologiczna

Teren gminy Promna wchodzi w skład jednostki geologicznej -Synklinorium brzeżnego. Wierceniami rozpoznano utwory: kredy górnej, trzeciorzędu i czwartorzędu.

Utwory kredy (margle, wapienie, iły, piaskowce) stwierdzono na różnych głębokościach: od 45 m. p.p.t. w Fałęcicach do 150 m. w Broniszewie.

Utwory trzeciorzędu przykrywające skały wieku kredowego wykształcone jako piaski mają miąższość od 141 m. w Broniszewie do 33,5 m. w Fałęcicach; występują na głębokości 64 m. w Broniszewie, odsłaniają się w strefie krawędziowej Pilicy

Utwory czwartorzędowe (gliny zwałowe, piaski, osady organiczne) pokrywają teren całej gminy wykazując zróżnicowaną miąższość: 7 m. w Fałęcicach, 64 m. - w Broniszewie.

- Surowce mineralne

Budowa geologiczna stanowiąca bazę dla surowców mineralnych wskazuje na możliwość udokumentowania złóż takich jak: piaski i pospółki, gliny i torfy. Prowadzone badania nie wykazały możliwości udokumentowania dużych złóż o charakterze przemysłowym.

Udokumentowano 3 złoża surowców mineralnych - „Piekarty”, „Promna 1” i „Promna 3” Do eksploatacji na lokalną skalę wytypowano 19 złóż w 17 miejscowościach.

Gliny nie są eksploatowane ze względu na ochronę gleb i brak popytu na ten surowiec. Torfy w dolinach: Rykalanki, Mogielanki i Pilicy są materiałem nieprzydatnym dla celów opałowych i rolniczych, ponadto posiadają duże wartości ekologiczne.

Wody podziemne

Na terenie gminy wody podziemne występują w utworach kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu.

Kredowy poziom wodonośny ujmowany jest studniami wierconymi, których wydajności mieszczące najczęściej w granicach 20-30 m³/h. Wody są mętne od związków żelaza, wykazują średnią twardość, bakteriologicznie - bez zastrzeżeń.

Trzeciorzędowy poziom wodonośny to: Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 215 A „Subniecka Warszawska, część centralna” jest najczęściej ujmowanym studniami głębinowymi poziomem. Wydajność studni w granicach 25-40 m³/h. Wody nie mają zanieczyszczeń bakteriologicznych, wykazują znaczne zawartości żelaza.

Czwartorzędowy poziom wodonośny ujmowany jest studniami kopanymi, i. wierconymi. W zależności, od budowy geologicznej i rzeźby terenu występuje na głębokościach od 0,5 m. p.p.t. do kilku - kilkunastu metrów. Wody tego poziomu wykazują wpływ czynnika antropogenicznego; stwierdzono zawartość pestycydów.

Wody powierzchniowe

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Pilicy. Rzeka jest nieuregulowana, posiada liczne meandry, odcięte zakola (starorzecza), wyspy i łachy piaszczyste. Występuje zagrożenie jej przepływu, nienaruszalnego z powodu poboru wody ze Zbiornika Sulejowskiego dla miasta Łodzi, położonego w górę od gm. Promna. Zrzut ścieków odbywa się do innej zlewni.

Rzeka zbiera następujące dopływy: Mogielankę, Dylówkę, Borówkę i Starą Pilicę. Wody powierzchniowe zajmują 197 ha.

- Klimat

Gmina Promna położona jest w „dzielnicy środkowej”. Średnia temperatura roczna wynosi 7,5°C, suma opadów w ciągu roku wynosi 548 mm, długość trwania okresu wegetacyjnego - 210 -220 dni.

Zróżnicowanie morfologiczne terenu gminy ma swoje odbicie w mikroklimatach poszczególnych jednostek. Teren wysoczyzny charakteryzuje się korzystnymi warunkami klimatu lokalnego dla osadnictwa i. rolnictwa. Skarpa doliny Pilicy o ekspozycji południowej posiada wyjątkowo korzystne warunki solarne dla upraw ciepłolubnych. Dolina Pilicy odznacza się niekorzystnymi warunkami wilgotnościowymi i termicznymi, co jest przyczyną nieodpowiednich warunków bioklimatycznych i w znacznym, stopniu, dyskwalifikuje możliwość lokalizacji budownictwa mieszkaniowego.

- **Zasoby biotyczne**

- **Lasy**

Lesistość gminy jest bardzo mała i wynosi 5,6 % (61.6 ha). Lasy położone są w IV krainie przyrodniczo-leśnej Mazowiecko-Podlaskiej, w dzielnicy Wysoczyzny Rawskiej. Administracyjnie należą do Nadleśnictwa Grójec.

Charakteryzuje je duże rozproszenie i występowanie niewielkich kompleksów leśnych na wysoczyźnie i w dolinie Pilicy. Największymi kompleksami są: uroczysko Michałów i Rykały z dominującym gatunkiem - sosną i uzupełniającymi - dębem, brzozą i modrzewiem. W dolinie Pilicy dominuje olsza czarna. Drzewostan leśny jest młody, przeważający wiek to 40-80 lat.

- **Zadrzewienia**

Zadrzewienia zajmują 1.05 ha. Największe powierzchnie dotyczą doliny Pilicy, gdzie zespoły zaroślowe związane są ze stale podtapianym siedliskiem.

Ekosystemy zalewane okresowo, to lasy typu gradowego. Znaczne powierzchnie pokrywają łąki z kępami wierzb i olch oraz łęgami topolowo-wierzbowymi.

W obszarze gminy występują wszelkie rodzaje zadrzewień, od wspomnianych przywodnych, poprzez przyzagrodowe, przydrożne, śródpolne, zieleń urządzoną cmentarną i parkową. Ciekawymi obiektami są parki podworskie w Falęcicach, Górach, Piekartach, Promnie Kolonii, Rykałach, Nowy Przybyszew.

- **Roślinność szuwarowo-torfowiskowa**

Zbiorowiska związane głównie z dolinami Pilicy i Dylewki. Starorzeczka i torfianki zarastają roślinnością szuwarową, głównie różnymi gatunkami turzyc, trzciną, itp. Dolny fragment doliny Dylewki, to zarośnięte szuwarami stawy wodne z gniazdującymi rzadkimi gatunkami ptaków i płazów.

- **Roślinność łąk i pastwisk**

Ekosystemy łąkowo-pastwiskowe występują głównie w dolinie Pilicy, są zubożone przez działalność człowieka. Zajmują ponad 20 % powierzchni gminy.

- **Fauna**

W obrębie gminy znajduje się co najmniej 30 gatunków ssaków (13 objętych ochroną prawną, 1 zapisany w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt”, 8 należy do zwierzyny łownej). Stwierdzono występowanie 155 gatunków ptaków, w tym 125 lęgowych. 9 gatunków wpisano do „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt”. Spośród, gatunków lęgowych - 7 należy do zwierzyny łownej.

1.2. Zagrożenia środowiskowe

- **Zagrożenia dla środowiska**

Zagrożenia dla środowiska wynikają z działalności człowieka, przy czym negatywny wpływ tej działalności może się odnosić do jednego lub wielu komponentów środowiska. W obszarze gminy Promna mogą to być:

- **Zachwianie równowagi ekologicznej doliny Pilicy**

Świat roślin i zwierząt dziko żyjących w obszarze doliny Pilicy jest pod wpływem zmieniających się czynników naturalnych i antropogennych. Koncentracja ludzi na wodzie i nad rzeką w okresie letnim pociąga za sobą zmiany w składzie awifauny, objawiające się np. wycofywaniem wielu gatunków antropofobnych. Największe jednak zmiany zachodzą na skutek trwałego przekształcenia środowiska zabudową i regulacją koryta, melioracjami odwadniającymi, budową zbiorników zaporowych, spuszczeniem nieoczyszczonych ścieków, chemizacją i mechanizacją prac polowych w dolinie i na obrzeżach. Ponadto wycinanie drzew, łągów, olsów, zamiana łąk na agrocenozy wpływają niekorzystnie na wartości ekologiczne doliny.

W latach 70-tych, po wybudowaniu Zbiornika Sulejowskiego odnotowano daleko idące zmiany w ekosystemach roślinnych oraz zmiany jakościowe i ilościowe w składzie gatunków wodnoblotnych. Nastąpił znaczny spadek poziomu wód gruntowych, brak wylewów wiosennych, a w konsekwencji zmniejszenia retencji wody. Bezzwrotny pobór wody dla m. Łodzi spowodował, że rzeka przez co najmniej kilkanaście lat rzadko płynęła całą doliną. Stwierdzono znaczny spadek poziomu wody w rzece. Zasoby wodne Pilicy są ograniczone, wystąpiło zagrożenie utrzymania jej przepływów nienaruszalnych. Ze zjawiskami tymi związany jest szybko postępujący proces erozji wglębnej, w wyniku czego koryto rzeczne obniżyło się o około 5-6 m. W efekcie następuje szybkie zarastanie piaszczystych wysp i łąk trawami z podrostem wierzbowym. Postępuje sukcesja gatunków kserotermicznych tworzących suche murawy, pojawiają się także grunty orne, tzw. nowiny. Nastąpiła degradacja (wywianie) gruntów organicznych i przeobrażenie ich często w jałowy nieużytek,

W wielu miejscach zaobserwowano proces silnego przesuszenia łąk w dolinie i zanik starorzeczy w korycie rzeki, wskutek niskiego poziomu wody zaczyna pojawiać się bujna roślinność szuwarowa.

W efekcie zmian zachodzących w dolinie, nastąpiło wycofywanie się wielu gatunków ptaków. Nie stwierdzono łągów lub nie zaobserwowano już takich gatunków jak: zausznik, bąk, kulik wielki, mewa śmieszka, kraska, wąsatka. Nastąpił, spadek liczebności następujących gatunków: przepiórka, derkacz, rybitwa czarna.

Rozwój roślinności szuwarowej w korycie rzeki zaznaczył się wzrostem liczebności gatunków związanych w okresie łągowym z tym typem środowiska, tj. rokitniczek i potrzos.

Następuje także zanik biotopów łągowych takich gatunków jak: derkacz, sieweczka rzeczna i obroźna, czajka, cyranka, kszyc i inne (znikanie piaszczystych plaż, wilgotnych łąk, trzcinowisk oraz miejsc żerowiskowych mielisz i zatok). Wzrasta natomiast liczebność gatunków zaroślowych, szuwaru i sucholubnych,

Zagrożenia dla warunków aerosanitarnych, klimatu akustycznego, gleb, wód powierzchniowych i gruntowych oraz roślin i zwierząt związane z obiektem szczególnie szkodliwym dla środowiska i zdrowia ludzi - drogą ekspresową Nr 7

W ramach, modernizacji, trasy Nr. 7 powstała obwodnica m. Białobrzegi. Odbicie obejścia Białobrzegów zaczyna się na terenie gminy Promna w Kolonii - Promna. Wg „Kompleksowej oceny oddziaływania na środowisko obwodnicy miasta Białobrzegi na trasie drogi ekspresowej Nr 7, na odcinku od km, 409+514,125 do km, 417+194,859 -etap rozwiązania projektowego" opracowanej przez zespół rzeczoznawców Min. Ochr. Śród., Zas. Nat. i Leśn. w 1997 r. obwodnica jest uciążliwa dla środowiska pod względem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego zwłaszcza dwutlenkiem azotu. Granice ponadnormatywnego stężenia tego zanieczyszczenia mają zasięg 50 m.-200 m. od osi obwodnicy w zależności od lokalnych warunków fizjograficznych. Największy zasięg negatywnego oddziaływania NO₂ koncentruje się nad łąkami nadbrzeżnymi i rzeką Pilicą.

Pozostałe zanieczyszczenia praktycznie nie będą przekraczać dopuszczalnych norm (zdaniem autorów) - z uwagi na wprowadzanie katalizatorów w samochodach i ograniczanie zużycia benzyn ołowiowych i nie będą wpływać znacząco na stan higieny powietrza atmosferycznego okolicy.

Dopuszczalne poziomy dźwięku A w środowisku będą spełnione w większości na obszarach zabudowanych przyległych do projektowanej drogi. Tylko jedno gospodarstwo sadownicze w Kol. Promna będzie narażone na nadmierny hałas.

W wyniku odprowadzania wód opadowych z jezdni obwodnicy następować będzie zanieczyszczenie traw i roślinności w rowach przyskarpowych.

- **Intensywna chemizacja** związana ze specjalizacją sadowniczą w północnej części gminy stwarza zagrożenie dla wielu komponentów środowiska (powietrze, gleba, wody powierzchniowe i podziemne, rośliny) i zdrowia ludzi. Obecnie stosowane środki ochrony roślin charakteryzują się kilkudniowym okresem rozpadu. Jednakże ponad dwudziestokrotne opryskiwanie sadów w ciągu roku nie może być obojętne dla zdrowia ludzi, głównie właścicieli sadów mieszkających na terenie swojego gospodarstwa.

- **Zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych i podziemnych**

Dolina Pilicy i wschodnia część gminy zbudowane ze skał. przepuszczalnych oraz posiadająca płytko zalegające wody gruntowe narażona jest na zanieczyszczenia pochodzące z powierzchni terenu. Głównymi źródłami skażeń jest nieuporządkowana gospodarka ściekowa i brak oczyszczalni ścieków, systemu kanalizacji, zrzuty ścieków bezpośrednio do gruntu i wód powierzchniowych, nieszczelne szamba.

Ponadto na stan sanitarny Pilicy na obszarze gminy Promna, mają wpływ ścieki pochodzące z miast leżących nad nią: Nowe Miasto n/Pilicą, Białobrzegi.

- **Erozja gleby i rzeźby**

Na terenie gminy występuje północna stroma krawędź doliny Pilicy. Przeważające nachylenie powyżej 10 % przy dużym udziale spadków 15-25 %, wysokości względne są rzędu 10-30 m.

Skarpa rozcięta licznymi wąwozami, częściowo porośnięta jest drobnymi lasami, zakrzaczeniami. Odslonięte partie krawędzi narażone są na procesy erozyjne tj.: spłukiwanie

gleby, speływanie gruntu, powstawanie osuwisk.

- **Obiekty uciążliwe dla środowiska** (Rozporządzenie Min. Ochr. Śród., zas. Nat. i Leśn. z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymogami, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji)..

- Obiekty szczególnie szkodliwe:

droga ekspresowa Nr 7 Warszawa-Białobrzegi-Radom.
2 fermy kur w Kolonii Promna

- Obiekty mogące pogorszyć stan środowiska

gazociąg średnioprężny: Lubienia-Sękocin. oraz odgałęzienie do Warki,
ubojnia zwierząt w Kolonii Promna,
zakład przetwórstwa owoców i warzyw - w Pniach; w Kolonii Promna (nie działa),
tartak w Promnej,
garbarnia w Broniszewie, droga wojewódzka Promna-Warka, stacje paliw płynnych w Broniszewie, Fałęcicach Promna Kolonia, Pacew, stacje bazowe telefonii komórkowej GSM w: Lekarcicach, Broniszewie i Fałęcicach.

- **Nadzwyczajne zagrożenie środowiska**

Prawdopodobieństwo wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska (nzs) na terenie gm. Promna wiąże się z możliwością awarii w obiektach przemysłowych (np. wyciek amoniaku w chłodni) i transporcie drogowym (wydostanie się na zewnątrz substancji toksycznych i niebezpiecznych o właściwościach palnych lub wybuchowych). Nzs może być więc związane z transportem trasą ekspresową Nr 7, wyciekami amoniaku z chłodni oraz przedostaniem się substancji ropopochodnych do gruntu i wody ze stacji paliwowych w Broniszewie, Fałęcicach, Pacewie i Promnie Koloni.

1.3 Podstawowe kierunki ochrony środowiska

Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska (z 1981. r.) określa główne kierunki ochrony środowiska. Akt ten stanowił bazę dla formułowania celów i wytyczania kierunków działań dla realizacji idei zrównoważonego rozwoju kraju - na początku lat dziewięćdziesiątych. Opracowana została „Polityka Ekologiczna Państwa” (uchwała Sejmu z dnia 10 maja 1991 roku) oraz „Program wykonawczy do polityki ekologicznej Państwa do 2000 roku”. Ogólne zasady racjonalnego gospodarowania poszczególnymi komponentami środowiska i kierunki ochrony stanowiąc winny:

- **Ochrona powierzchni ziemi oraz kopalin**

Gleba i rzeźba terenu

- Zapobieganie i przeciwdziałanie niekorzystnym, zmianom, a w razie uszkodzenia lub zniszczenia przywracanie do właściwego stanu i m.in.

- zapobieganie procesom erozji gleb i rzeźby w obrębie terenów o dużych spadkach (skarpa nadpilicka z wąwozami) poprzez zadrzewianie stromych zboczy, stosowanie odpowiednich metod w uprawie roli i nieodsłanianie zboczy;
- rekultywacja istniejących drobnych wyrobisk na terenie całej gminy (około 18 odkrywek o powierzchni 45,6' ha wytypowano do rekultywacji), głównie piaskowni oraz torfiarek;
- przywracanie wartości użytkowych zdegradowanym glebom organicznym w dolinie Pilicy,
- stosowanie środków chemicznych, i. biologicznych, w sposób nienaruszający równowagi przyrodniczej, położenie nacisku na wapnowanie gleb (około 85 % gleb należy do kwaśnych i bardzo kwaśnych).

Złóża kopalin

- Racjonalne gospodarowanie zasobami oraz kompleksowe wykorzystywanie kopalin, w tym również kopalin towarzyszących poprzez uwzględnianie w działalności wydobywczej faktu nie-odnawialności zasobów oraz respektowanie obowiązujących przepisów (prawo geologiczne i górnicze, ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska, ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym, prawo budowlane, ustawa o lasach, ustawa o ochronie przyrody, ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych, prawo wodne).
- Prowadzenie sukcesywnej rekultywacji, terenów poeksploatacyjnych i przywracanie do właściwego stanu innych elementów przyrodniczych środowiska.
- Prowadzenie prac dokumentacyjnych złóż kruszywa dla potrzeb lokalnych (Rykały, Lisów, Mała Wieś, Piekarty, Karolin, Kol. Promna, Lekarzycie Parcele, Lekarzycie Stare, Osuchów, Przybyszew, Góry, Promna, Biejskowska Wola, Biejków, Olkowice, Bronisławów)

- **Ochrona wód**

- Racionalne gospodarowanie wodami powierzchniowymi i podziemnymi oraz zapobieganie lub przeciwdziałanie naruszeniom równowagi przyrodniczej i wywoływaniem w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi, roślin i zwierząt poprzez m.in:
 - likwidację źródeł zagrożeń wód podziemnych i. powierzchniowych drogą porządkowania gospodarki wodno-ściekowej (opracowanie koncepcji odprowadzania i oczyszczania ścieków dla całej gminy z uwzględnieniem ścieków bytowych i przemysłowych oraz realizacja jej przede wszystkim w Promnie i w miejscowościach nadpilickich), realizację urządzeń do oczyszczania ścieków opadowych z dróg (głównie trasy Nr 7), likwidację nieszczelnych szamb, likwidację dzikich wysypisk śmieci,
 - poprawę czystości rzeki Pilicy i doprowadzenie jej do I klasy czystości.

- Ochrona ilościowa i jakościowa wód podziemnych i. powierzchniowych poprzez:
 - zwiększenie retencyjności środowiska przyrodniczego, szczególnie w dolinie Pilicy, drogą realizacji gminnego programu zalesień, zadrzewienia terenów wododziałowych i o dużych spadkach (skarpa nadpilicka) oraz urządzania terenów zielonych o różnych funkcjach (realizacja zieleni izolacyjnej po obu stronach drogi ekspresowej),
 - opomiarowywanie sukcesywne wszystkich użytkowników korzystających z wodociągów zbiorowych,
 - szczególna ochrona wód podziemnych i obszarów ich zasilania (GZWP „Subniecka Warszawska - część centralna” -OWO) polegająca na niedopuszczaniu do zanieczyszczenia wód oraz na zapobieganiu i przeciwdziałaniu szkodliwym wpływom na obszary ich zasilania.

- **Ochrona powietrza**
 - Zapobieganie powstawaniu, ograniczanie i eliminowanie wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających, które mogą ujemnie wpływać na zdrowie człowieka, klimat, przyrodę żywą, glebę, wodę lub powodować inne szkody w środowisku m.in. poprzez:
 - modernizację systemów ciepłowniczych obiektów użyteczności publicznej (przestawianie kotłowni koksowych i węglowych na gazowe lub olejowe),
 - redukcję zanieczyszczeń wytwarzanych przez zakłady przemysłowe działające na terenie gminy poprzez modernizację urządzeń,

- kontynuację uzbrojenia gminy w gaz przewodowy,
- stosowanie środków ochrony roślin o krótkim okresie karencji,
- wykonanie osłon, z pasów zieleni celem zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza wzdłuż trasy Nr 7 (skuteczny pas osłonowy - to min. 30 m. z drzewami wysokimi oraz krzewami niskimi) oraz przestrzeganie następujących zasad w uprawie roślin: od 30 do 50 m. - zboża, w odległości ponad 50 m. - warzywa korzeniowe i w odległości ponad 150 m. - rośliny o jadalnych częściach nadziemnych,
- zabezpieczenia przeciwhałasowe po obu. stronach trasy Nr 7 poprzez stosowanie ekranów antyakustycznych w postaci: zieleni izolacyjnej, potrójnego szklenia okien, ekranów dźwiękochłonnych

- **Ochrona świata roślinnego i zwierzęcego**

- Racjonalne korzystanie z zasobów świata roślin i zwierząt oraz odtwarzanie ich w sposób zapewniający utrzymanie równowagi przyrodniczej oraz zachowywanie w stanie nienaruszonym zasobów o szczególnej wartości ze względu na potrzeby naukowe lub społeczne (np. rezerваты przyrody).
- Ochrona lasów oraz zachowywanie tego ekosystemu, o korzystnym wpływie na komponenty środowiska i równowagę przyrodniczą (Plany urządzania lasu dla Nadleśnictwa Grójec oraz dla lasów niepaństwowych) poprzez m.in.:
 - * zabezpieczenia lasów i zadrzewień przed szkodliwym oddziaływaniem zanieczyszczeń środowiska (przebudowa prawie monokulturowych sosnowych drzewostanów na bardziej zróżnicowane z dostosowaniem do żyźniejszych typów siedlisk);
 - * preferowanie stosowania biologicznych metod ochrony lasów;
 - * zwiększenie lesistości i zadrzewień (gminny program, zwiększenia lesistości dotyczy ok. 1400 ha) ze względu na potrzebę ochrony gleby (zabezpieczenia przeciwerozyjne stromych zboczy doliny Pilicy), świata zwierząt, kształtowanie klimatu oraz potrzeby związane z zapewnieniem równowagi przyrodniczej i zaspokajanie potrzeb ludzi w zakresie wypoczynku, a także likwidację nieużytków wyrobisk poeksploatacyjnych, terenów nieprzydatnych i mało przydatnych do produkcji rolniczej oraz obszarów infiltracyjnych i wododziałowych szczególnie w „Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki”.

- **Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych środowiska**

- Ochrona systemu obszarów i obiektów prawnie chronionych. („Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki”, lasy, 3 zabytkowe parki dworskie w Piekartach, Promnej i Rykałach).

- Prowadzenie prac inwentaryzacyjnych i badań, nad rozpoznaniem walorów przyrodniczych gminy z wytypowaniem obszarów najcenniejszych.
- Zachowywanie przestrzennej ciągłości systemu przyrodniczego (m.in.' wdrażanie programu zwiększania lesistości oraz wprowadzanie zadrzewień).
- Objęcie ochroną prawną wytypowanych obszarów i obiektów przyrodniczych, tj.:
 - użytki ekologiczne: „Przybyszewski ols”, „Olszamy-staw”, "Promna";
 - zespół, przyrodniczo-krajobrazowy: „Dolina Rykalanki”;
 - kilkadziesiąt pomników przyrody ożywionej i jeden. - nieożywionej oraz innych.
- Podniesienie rangi Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki w ekologicznym systemie obszarów chronionych do roli Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy.

1.4. Obszary i objekty objęte i wskazane do objęcia ochroną prawną z tytułu przepisów szczególnych

1.4.1 Obszary i objekty objęte ochroną prawną

- **Ochrona obszarów cennych przyrodniczo** (ustawa o ochronie przyrody)
 - „**Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki**”: Uchwała Nr XV/69/83 WRN w Radomiu z dnia 28 czerwca 1983 r. zmieniająca uchwałę Nr VI/27/77 z sprawie planu zagospodarowania przestrzennego byłego województwa radomskiego do 1990 r. oraz planu społeczno-gospodarczego rozwoju województwa w latach 1976-1980 i kierunków do roku 1985 –Dz.Urz. Woj. Radomskiego Nr 9 poz.51 z 1983 r.
W obrębie w/w obszaru chronionego położona jest południowa część gminy: dolina Pilicy z tarasami zalewowymi i jej północne zbocza - stroma krawędź.
 - **Obszar NATURA 2000 „Dolina Dolnej Pilicy”**: Obszar obejmuje 80-kilometrowy, równoleżnikowo biegnący odcinek doliny Pilicy, szeroki na 1-5 km, pomiędzy Inowłodzem a Ostrówkiem-Mniszewem (ujście do Wisły) oraz dolinę Drzewiczki. Północną granicę obszaru stanowi stroma skarpa, o wysokości względnej do 20m, miejscami pokryta roślinnością kserotermiczną. Część południowa doliny Pilicy jest płaska, w znacznym stopniu pokryta lasami. Rzeka na tym odcinku meandruje, tworząc liczne wysepki, łachy i ławice piasku. Niskie

wyspy są nagie, wyższe porośnięte zaroślami wierzbowymi. Koryto Pilicy ma tu szerokość 100-150 m i łączy się z licznymi starorzeczami, zarośniętymi w różnym stopniu

- **Ochrona lasów** (ustawa o Lasach.)

Niewielkie powierzchnie leśne (5,6 % powierzchni gminy, tj. 626 ha) rozrzucone są na terenie całej gminy.

- **Obszary udokumentowanych złóż surowców mineralnych**

(prawo geologiczne i górnicze)

Tereny górnicze:

- Złoże „Piekarty” - piaski.
- Złoże „Promna 1”
- Złoże „Promna 3”

- **Ochrona gruntów rolnych i leśnych** (ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych)

- Grunty rolne o najwyższej przydatności rolniczej: gleby klas I-III. Zmiana przeznaczenia zwartej powierzchni przekraczającej 0,5 ha wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa w trybie sporządzenia planu miejscowego.
- Grunty rolne wytworzone z gleb pochodzenia organicznego: gleby torfowe i murszowe. Zmiana przeznaczenia tych gleb klasy V i VI wymaga uzyskania zgody Wojewody w trybie sporządzenia planu miejscowego.
- Grunty leśne stanowiące własność Skarbu Państwa: Zmiana przeznaczenia wymaga uzyskania zgody Ministra OŚZNiL w trybie sporządzenia planu miejscowego.
- Grunty leśne nie będące własnością Skarbu Państwa - zmiana przeznaczenia wymaga uzyskania zgody marszałka województwa w trybie sporządzenia planu miejscowego.

1.4.2. Obszary i obiekty planowane do objęcia ochroną prawną

- **Park Krajobrazowy Dolnej Pilicy**

Obejmuje południową część gminy, pokrywa się z zasięgiem Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki.

Użytek ekologiczny „Przybyszewski ols” - ujściowy odcinek rzeki Dylówki, której towarzyszą zarośnięte stawy rybne i podtopiony ols z gniazdującymi rzadkimi ptakami.

Użytek ekologiczny „Olszamy-staw” - kilkuhektarowy bezodpływowy zbiornik wodny z ostoją ptaków wodno-błotnych i miejscem rozrodu płazów wyróżniający się swoją naturalnością i bioróżnorodnością wśród otaczających agrocenoz.

Użytek ekologiczny „Promna” - zespół największych torfianek w dolinie Pilicy zarastających olszą i wierzbą z mozaiką zbiorowisk roślinnych i gniazdującymi rzadkimi ptakami.

Użytek ekologiczny „Brzeźce” - silnie uwilgotniona łąka w dolinie Pilicy z oczkami wodnymi oraz roślinnością szuwarowo-torfowiskową; optymalne warunki gniazdowania ptaków wodno-błotnych.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Rykałanki” - fragment doliny rzeki Rykałanki dobrze zachowanym parkiem pałacowym w Rykałach, z występującym starodrzewem olszowym, terenami źródłiskowymi na zboczach doliny; ponadto 60 gatunków ptaków i pomnikowe drzewa.

Pomniki przyrody

uroczysko Rykały	- 2 dęby
PGR Wysoka	- topole, brzoza i dąb w parku
park w nowym Przybyszewie	- lipy, świerk, jesion, aleja kasztanowców
Piekarty	- wierzby na skraju parku dworskiego
Ługowa Wola	- grusza polna
Piotrów	- lipa
Promna	- jesion w parku
Falęcice	- grusza polna
Rykały	- w parku: 2 aleje lipowe z około 80 szt. i 27 szt. olch, dąb, - jesion, platan
Rykały	- głąz narzutowy
Falęcice	- w parku: platan i dąb

2. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA GMINY I KIERUNKI JEJ ROZWOJU

Struktura funkcjonalno - przestrzenną gminy Promna charakteryzuje się czytelnym układem opartym na prawidłowym wykorzystaniu zasobów środowiska przyrodniczego.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy składa się z dwu jednostek:

- **części środkowo-północnej** - obszaru o dobrych warunkach rozwoju funkcji rolniczych z ukształtowanym, specjalistycznym kierunkiem produkcji sadowniczej, cechującym się rolniczym charakterem zabudowy. mniejszymi jednostkami osadniczymi i znacznym rozproszeniem zabudowy;
- **części południowej „narpilickiej”** o zróżnicowanej rzeźbie terenu i wysokich walorach estetyczno-krajobrazowych o funkcjach ochronnych (obszar chronionego krajobrazu) z predyspozycjami do pełnienia funkcji rekreacji i turystyki. Jednocześnie w paśmie „narpilickim” skoncentrowane są główne jednostki osadnicze (ponad połowa ludności gminy) wraz z administracyjno-usługowym ośrodkiem gminnym oraz uzupełniające ośrodki koncentracji usług, w tym użyteczności publicznej oraz obsługi ludności na poziomie gminnym. W strukturalnej jednostce „narpilickiej” skupione są więc funkcje mieszkaniowe (zabudowa jednorodzinna, zagrodowa i wypoczynkowa) jak również funkcje usługowe i usługowo-produkcyjne.

Istotnym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej wpływającym na jej ukształtowanie i rozwój jest dobrze rozwinięty układ komunikacyjny w którym wyodrębnia się droga ekspresowa Nr 7 o kierunku północ-południe oraz układ komunikacyjny na kierunku wschód-zachód Warka-Nowe Miasto n/Pilicą na który nanizany jest mocno zainwestowany ciąg osadniczy. Głównym ogniwem sieci osadniczej położonym w rejonie narpilickim jest ośrodek gminny Promna-Promna Kolonia położony przy drodze wojewódzkiej Nr 731 oraz w zasięgu oddziaływania trasy ekspresowej Nr 7 i wyposażony w podstawowe usługi administracyjne dla obsługi ludności gminy. Ośrodkami uzupełniającymi i równoważącymi dostęp do usług są miejscowości Przybyszew oraz Fałęcice, Fałęcice-Parcela, Fałęcice-Wola. Pozostałe istotne jednostki osadnicze położone w tym ciągu to Góry, Adamów, Osuchów, Biejkowska Wola, Biejków, Wola Braneczka. W większości sołectw położonych w rejonie narpilickim występuje uzupełniająco zabudowa o charakterze letniskowym. Funkcja ta stanowić może jeden z podstawowych atutów rozwojowych gminy w przyszłości.

Harmonijny rozwój i przekształcanie w perspektywie struktury przestrzennej powinno polegać przede wszystkim na wypełnianiu obszarów zainwestowanych i wskazanych do zainwestowania w obrębie już utrwalonej struktury gminy, a szczególności:

- utrwalanie mocno zurbanizowanego pasma narpilickiego;
- kształtowanie określonego w planistycznych opracowaniach krajowych i subregionalnych pasma rozwojowego związanego z trasą ekspresową Nr 7 (wskazany wielofunkcyjny obszar do zainwestowania).

Z kompleksowej analizy potrzeb rozwojowych gminy wynikają zadania polegające na potrzebie modernizacji układu komunikacyjnego. Z potrzeb rozwojowych wynikają również zadania polegające na przygotowaniu kolejnych terenów do zainwestowania

poprzez sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i uzyskiwanie terenów dla inwestycji celów publicznych. Zbilansowanie terenów do zainwestowania wyznaczonych w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy pozwala na stwierdzenie, że zabezpieczają one w większości potrzeby inwestycyjne gminy. Z kolei z analizy potrzeb rozwojowych obszarów osiedleńczych wynikają zadania polegające na porządkowaniu i uzupełnianiu istniejących terenów zainwestowania głównie w ukształtowanym, najbardziej zagospodarowanym ciągu „nadpilickim” o charakterze wielofunkcyjnym z udziałem funkcji mieszkaniowo-usługowo-wypoczynkowych oraz na wskazaniu obszarów z przeznaczeniem na cele publiczne jak również do zabudowy głównie wypoczynkowej.

Elementem warunkującym dalszy rozwój terenów osiedleńczych jest realizacja systemów uzbrojenia (dalszego grupowego wodociągowania oraz budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej). Podniesienie standardu sanitarnego jest w pierwszej kolejności w miejscowości gminnej Promna oraz w nadpilickim wielofunkcyjnym obszarze zainwestowania.

W strukturze gminy występują obszary niewskazane do zabudowy. Są to tereny doliny Pilicy znaczące w krajowej sieci ekologicznej „ECONET POLSKA” wskazane do kształtowania systemu przyrodniczego terenów otwartych oraz obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Tereny o bardzo korzystnych i korzystnych warunkach naturalnych do produkcji rolniczej występują w przewadze w północnej i środkowej części gminy i przesądzą o możliwościach dalszego rozwoju specjalizacji sadowniczej.

Wysoka atrakcyjność przyrodnicza i krajobrazowa terenów systemu przyrodniczego doliny Pilicy stwarza dogodne warunki (poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią) dla dalszego rozwoju funkcji wypoczynkowej w tych obszarach, głównie w formie indywidualnego budownictwa letniskowego i mieszkaniowo-letniskowego oraz agroturystyki.

3. KIERUNKI ROZWOJU PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

3.1 Kierunki rozwoju sieci osadniczej

3.1.1 Obsługa ludności i wiodące funkcje jednostek osadniczych gminy

- Podstawowe jednostki administracyjnej obsługi ludności gminy Promna**

- na poziomie ponadlokalnym**

m.Białobrzegi - ośrodek powiatowy z przestrzennym zasięgiem obejmującym gminę Promna (odległość około 5 km);

m.Radom - siedziba niektórych Oddziałów Zamiejscowych Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Delegatury Urzędu Marszałkowskiego dla subregionu radomskiego, w obszarze którego położona jest gmina Promna (odległość około 35 km);

m.Warszawa - siedziba Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Urzędu Marszałkowskiego dla regionu Mazowsze w skład którego wchodzi powiat białobrzegi (odległość około 65 km);

- na poziomie lokalnym

Gminny ośrodek usługowo-administracyjny Promna-Promna Kolonia;

Zainwestowanie o charakterze usługowym obejmuje i obejmować winno podstawowe instytucje i obiekty użyteczności publicznej z zakresu administracji samorządowej i „specjalnej” (m.in. siedziba Gminy, policja, poczta, telekomunikacja, straż pożarna, bank spółdzielczy), oświaty, kultury, ochrony zdrowia, oraz różne placówki usługowo-produkcyjne podmiotów gospodarczych sektora prywatnego.

ośrodki usługowe uzupełniające:

Przybyszew - Fałęcice (Wola, Parcela) - Góry -Adamów;

Położone w wielofunkcyjnym nadpilickim paśmie osadniczym Przybyszew, Fałęcice, Góry wyposażone są w niektóre obiekty użyteczności publicznej i pełnią oraz pełnić będą rolę ośrodków równoważących dostęp do usług użyteczności publicznej z zakresu oświaty i wychowania (szkoła podstawowa-Przybyszew, publiczne gimnazjum w Adamowie), ochrony zdrowia (ośrodki zdrowia- Przybyszew, Fałęcice), kultury, sportu itp.

Uzupełnienie zainwestowania usługowego stanowią placówki usługowo-handlowe i zakłady produkcyjne w sektorze prywatnym.

W kierunkowym kształtowaniu sieci osadniczej gminy celowe jest utrwalanie i wzmacnianie wiodącej funkcji ośrodka gminnego poprzez dążenie do koncentracji zainwestowania o charakterze usługowo-administracyjnym oraz podmiotów o funkcji obsługi ludności i rolnictwa w sektorze prywatnym.

Celowe jest również utrzymywanie i wzmacnianie funkcji usługowej ośrodków uzupełniających Przybyszewa, Fałęcic, Gór z uwagi na charakterystyczny element struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jakim jest przebieg trasy ekspresowej Nr 7 Warszawa-Radom-Kraków. Trasa tej drogi dzieli gminę na dwa obszary z ośrodkiem gminnym po wschodniej stronie i ośrodkami uzupełniającymi po zachodniej stronie jej przebiegu. Jednocześnie też stwarza szansę aktywizacji jednostek osadniczych położonych w zasięgu jej oddziaływania. Funkcją uzupełniającą jednostek osadniczych położonych w wielofunkcyjnym paśmie nadpilickim jest funkcja wypoczynkowa i związane z nią „budownictwo letniskowe” oraz planowane zainwestowanie rekreacyjne o charakterze ogólnodostępnym.

Rolniczy (sadowniczy) charakter środkowej i północnej części gminy przesądza o wiodących funkcjach rolniczych jednostek osadniczych tam położonych, których zainwestowanie związane jest w przewadze z występowaniem budynków mieszkalnych oraz innych budynków i urządzeń wchodzących w skład gospodarstw rolnych i służących produkcji rolniczej, w tym produkcji sadowniczej. Uzupełnienie zainwestowania stanowią podstawowe placówki obsługi ludności i rolnictwa, w tym użyteczności publicznej: publiczne gimnazjum w Adamowie, publiczne szkoły podstawowe w Przybyszewie, Rykałach, Promnie i Olkowicach; strażnice OSP w Rykałach, Przybyszew, Olszarnach, Broniszewie, Pniach, Daltrozowie, Góry, Pacew, Biejków, Osuchów, Promna, Wola Biejkowska.

3.1.2 Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy

Wyróżnione w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy obszary zabudowane i wskazane

do zabudowy to wielofunkcyjne obszary prowadzenia polityki koncentracji działalności inwestycyjnej obejmującej budowę, rozbudowę lub przebudowę (modernizację) obiektów budowlanych, w tym infrastruktury technicznej. Są to obszary dla realizacji celów publicznych oraz funkcji obsługi ludności m.in. z zakresu administracji samorządowej i specjalnej, oświaty, ochrony zdrowia, kultury w dostosowaniu do pojawiających się możliwości i potrzeb. Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy to również tereny dla działalności inwestycyjnej podejmowanej w sektorze prywatnym dla zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych, potrzeb wynikających

z prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz (lub) działalności usługowej i usługowo-produkcyjnej. Są to też tereny dla lokalizowania obiektów (budynków) o charakterze mieszkaniowo-letniskowym i letniskowym uwarunkowane walorami przyrodniczo-krajobrazowymi.

Określone „obszary zabudowane i wskazane do zabudowy” obejmują: **w osadniczym „paśmie nadpilickim”:**

- **tereny wielofunkcyjne** z różnorodnym zainwestowaniem w tym między innymi o charakterze usługowo-administracyjnym, mieszkaniowym (zabudowa jednorodzinna i rolnicza), mieszkaniowo-letniskowym, letniskowym (budownictwo letniskowe, tereny rekreacyjne ogólnodostępne), usługowo-produkcyjnym;

w pozostałych jednostkach osadniczych:

- **tereny mieszkaniowo-usługowe** z przewagą zabudowy mieszkaniowej rolniczej z udziałem zabudowy jednorodzinnej, usługowej (w tym obiekty użyteczności publicznej) i usługowo-produkcyjnej oraz z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowo-letniskowej i letniskowej (agroturystyka);

• **Jednostki osadnicze w „paśmie nadpilickim”**

Oznaczenie na zał. graf.	jednostka osadnicza	główne funkcje obszarów zabudowanych i wskazanych do zabudowy- charakter zainwestowania
1 2	Promna-Promna Kolonia	„ośrodek gminny -administracja usługowa szczebla gminnego -mieszkaniowo-usługowe i letniskowe -usługowo-produkcyjne -zabudowa rolnicza
3	Przybyszew	-"ośrodek uzupełniający" - usługowe -mieszkaniowo-usługowe -zabudowa rolnicza
4 5 6 7	Falęcice-Falęcice Parcela-Falęcice Wola-Góry - Adamów	-"ośrodek uzupełniający" -usługowe -mieszkaniowo-usługowe -mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -zabudowa rolnicza
8	Biejków	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza - mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe

9	Biejowska Wola	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza - mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe
10	Osuchów	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
11	Pacew	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza - mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe

- Pozostałe jednostki osadnicze

Oznaczenie na zal. graf.	jednostka osadnicza	główne funkcje obszarów zabudowanych i wskazanych do zabudowy- charakter zainwestowania
12	Bronisławów	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
13	Broniszew	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
14	Daltrozów	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
15	Domaniewice	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
16	Jadwigów (Strupiechów)	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
17	Karolin	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
18	Lekarcice	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
19	Lekarcice Nowe	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
20	Lekarcice Stare	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
21	Lisów	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
22	Mała Wieś	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
23	Olkowice	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
24	Olszamy	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
25	Pelinów	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
26	Piekarty	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
27	Pnie	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
28	Rykały	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza - usługowo-produkcyjne
29	Sielce (Piotrów)	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
30	Stanisławów	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza
31	Wola Braneczka	-mieszkaniowo-usługowe i zabudowa rolnicza

4.2 Kierunki rozwoju i zadania w zakresie komunikacji oraz infrastruktury technicznej

3.2.1 Kierunki rozwoju komunikacji oraz zadania dla realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych

Wewnętrzny istniejący układ komunikacyjny nie wymaga weryfikacji połączeń drogowych. Działania inwestycyjne powinny się koncentrować na dostosowaniu istniejących połączeń do pełnionych funkcji i potrzeb społecznych, to jest modernizacji w celu uzyskania odpowiednich parametrów, utwardzania nawierzchni gruntowych, utrzymywania w dobrym stanie technicznym nawierzchni utwardzonych.

Celowe jest dokonanie klasyfikacji planowanych dróg obsługujących obszary przeznaczone do zainwestowania (obszary wskazane do zabudowy mieszkaniowej, usługowej, produkcyjnej, tereny rekreacji i wypoczynku). Należy rozważyć możliwość zaistnienia komunikacji rowerowej w gminie (oznakowanie ciągów po istniejącym układzie drogowym lub wydzielenie samodzielnych ciągów rowerowych, tam gdzie jest to możliwe). Realizacja zakładanych rozwiązań kierunkowych wymaga wykonania następujących zadań:

Zadania planowane o charakterze ponadlokalnym

- utrzymanie dróg zbiorczych wzdłuż trasy w celu eliminacji z niej ruchu lokalnego;
- budowie bezpiecznych skrzyżowań z innymi drogami;
- Modernizacja dróg powiatowych na obszarze gminy, a w szczególności:
 - poprawa stanu technicznego nawierzchni i sukcesywne zwiększanie parametrów technicznych jezdni (z uwagi na zwiększający się ruch samochodowy, a także kursujące autobusy PKS) dróg:
Nr 1101W Osuchów-Rykały-Lisów;
 - sukcesywne zwiększanie i ujednolicanie parametrów technicznych pozostałych dróg powiatowych na całej ich długości;

Zadania planowane o charakterze lokalnym

- Sukcesywne utwardzanie dróg gminnych:
 - W pierwszej kolejności zachodzi potrzeba utwardzania nawierzchni dróg obsługujących obszary zabudowane i wskazane do zabudowy i połączenia ich z podstawowym układem komunikacyjnym.
Są to odcinki dróg:
Nr 110 206W we wsi Rykały;
Nr 110 209W i Nr 34 48 035 w Małej Wsi;
Nr 110 220W Zbrosza Mała-Klin Braniecki;

Nr 110 222W Ługowa Wola-Sielce;

Nr 110 231W w miejscowości Promna;

- W następnej kolejności należy utwardzać pozostałe drogi gminne w zależności od potrzeb (w miarę zainwestowywania terenów przez które przebiegają):
- Realizacja dróg planowanych na terenach wskazanych do zabudowy i budowa ciągów pieszych;
- Realizacja ciągów komunikacji rowerowej (oznakowanie na istniejących ciągach drogowych, realizacja wydzielonych ciągów drogowych - w rejonie rzeki Pilicy).

Zamierzone inwestycje drogowe powinny być realizowane w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy.

Projekt załącznika do ustawy o drogach publicznych określa lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej od poszczególnych kategorii dróg (mierzone od krawędzi jezdni).

Postulowane odległości lokalizowania zabudowy (według w/w projektu):

Droga krajowa ekspresowa:

100 m (zabudowa wielokondygnacyjna);

90 m (zabudowa jednokondygnacyjna);

Droga wojewódzka:

40 m (zabudowa wielokondygnacyjna);

30 m (zabudowa jednokondygnacyjna);

Droga powiatowa:

40 m (zabudowa wielokondygnacyjna);

30 m (zabudowa jednokondygnacyjna);

Droga gminna:

20 m (zabudowa wielokondygnacyjna);

15 m (zabudowa jednokondygnacyjna);

Zalecane parametry techniczne układu komunikacyjnego:

- droga ekspresowa - rezerwa terenu według opracowanej koncepcji około 60 m (2 x 7,0m);

- droga wojewódzka - rezerwa terenu około 22 m (1 x 7,0 m);
- droga powiatowa - rezerwa terenu około 18,0 m (1 x 6,0m);
- droga gminna - rezerwa terenu około 14,0m (1 x 5,0 m min.):

3.2.2 Kierunki rozwoju podstawowych systemów infrastruktury oraz zadania dla realizacji celów publicznych

• Telekomunikacja

Istniejący podstawowy system łączności:

- centrala telefoniczna;
- stacje abonenckie rozlokowane na obszarze gminy ze wskaźnikiem 4,12 abonentów na 100 mieszkańców (1996 r);

Zadania planowane

- Budowa kabli światłowodowych relacji Białobrzegi-Promna-Warka;
- Budowa kabli światłowodowych relacji Goszczyn-Broniszew-Olszamy-Promna;
- Rozbudowa sieci abonenckiej na terenie gminy;

• Elektroenergetyka

Istniejący system elektroenergetyczny:

- linie energetyczne 15 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV;

Z uwagi na fakt, iż istniejąca sieć przesyłowa SN zapewnia dostawę energii z uwzględnieniem planowanego wzrostu zapotrzebowania, nie występuje potrzeba jej rozbudowy.

Zadania planowane

- Bieżąca konserwacja linii napowietrznych SN;
- Zabudowanie odłączników sterowanych radiem:
 - na linii SN Grójec-Białobrzegi w miejscowości Józefów;
 - na linii SN Białobrzegi-Osuchów w miejscowości Przybyszew;
- Wymiana kabli w izolacji z polietylen termoplastycznego na:
 - linii Mogielnica-Białobrzegi na odcinku Rykały PGR (linia napowietrzna) na długości 160 m;
 - linii Mogielnica-Białobrzegi na odcinku Rykały PGR (linia napowietrzna) na odcinku 60 m;
- Oświetlenie przestrzeni publicznych i dróg znajdujących się w

obszarze gminy (zadanie własne Gminy - Prawo energetyczne);

- **Zaopatrzenie w gaz przewodowy**

Istniejąca sieć gazownicza obejmuje 27 sołectw w obszarze gminy ze stacją redukcyjno-pomiarową w Falęcicach. Przez obszar gminy przechodzi:

- gazociąg średnioprężny o średnicy 300 mm Lubienia-Sękocin (przebudowany);
- średnioprężny gazociąg rurowy średnicy 300 mm;

Zadania planowane

- Rozbudowa istniejącej sieci średnioprężnej do wszystkich miejscowości w obszarze gminy przy założeniu doprowadzania sieci gazowej w pierwszej kolejności do większych jednostek osadniczych;

- **Gospodarka ciepła**

Istniejące urządzenia grzewcze:

- kotłownie komunalne lokalne w obiektach użyteczności publicznej (cztery);
- kotłownie indywidualne w budynkach mieszkalnych oraz piece bazujące głównie na paliwie węglowym.

Zadania planowane

- Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła (zwłaszcza palenisk);
- Sukcesywna, zmiana czynnika grzewczego z węglowego na gazowe lub elektryczne głównie w obiektach użyteczności publicznej (szkoły, placówki ochrony zdrowia) jak również w indywidualnych gospodarstwach domowych;

- **Gospodarka ściekowa**

W obszarze gminy brak jest systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków zarówno komunalnych jak i zakładowych. Z terenu Gminy Promna ścieki sanitarne z szamb wywożone są do oczyszczalni ścieków w Białobrzegach.

- **Zadania planowane**

- Opracowanie koncepcji odprowadzania i oczyszczania ścieków dla całej gminy ze wskazaniem potrzeb w tym zakresie w pierwszej kolejności w miejscowości gminnej Promna oraz miejscowościach nadpilickich o największym zainwestowaniu:

Falęcice, Adamów-Góry, Pacew, Przybyszew, Biejków, Rykały jak również w Obszarze Wysokiej Ochrony Wód Podziemnych. W sołectwach o małej liczbie ludności istnieje możliwość stosowania indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków;

- Realizacja gminnych systemów odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków zgodnie z opracowanymi koncepcjami kanalizacji sanitarnej;

- **Gospodarka wodna**

Zaopatrzenie w wodę

Istniejące systemy zaopatrzenia w wodę: **Ujęcia wody:**

- ujęcie wody w Promnie o wydajności 24 m³/h, oraz ujęcie o wydajności 34 m³/h;
- ujęcie wody w Fałęcicach o wydajności 24 m³/h, oraz ujęcie o wydajności 18 m³/h;
- ujęcie wody w Przybyszewie o wydajności 31 m³/h;
- ujęcie wody w Rykałach o wydajności 63 m³ /h, oraz ujęcie o wydajności 18,6 m³/h;
- ujęcie wody w Broniszewie o wydajności 12 m³/h;
- ujęcie wody w Olkowicach o wydajności 18 m³/h;
- ujęcie wody w Olszarniach o wydajności 12 m³/h;
- ujęcie wody w Stanisławowie o wydajności 18 m³/h;
- ujęcie wody w Daltrozowie o wydajności 18 m³/h;
- ujęcie wody w Pniach o wydajności 18 m³/h;
- ujęcie wody w Biejkowie o znaczeniu lokalnym - zaopatrujące w wodę w miejscowość Biejków

Punkty czerpalne:

- punkty czerpalne w miejscowościach:
Stanisławów, Karolin, Promna Kolonia, Góry-Adamów, Biejków, Pacew, Fałęcice
Parcela;

Ujęcia przydomowe:

- ujęcia przydomowe jako studnie kopane;

Zadania planowane

- Rozbudowa funkcjonujących systemów wodociągowych celem zaopatrzenia w wodę z wodociągów zbiorowych całej gminy;
- Opracowanie koncepcji zaopatrzenia w wodę miejscowości nie posiadających wodociągów;

Melioracje podstawowe i szczegółowe

Warunki wodne gleb i stan melioracji w obszarze gminy to:

- ponad 36 % udział gleb przepuszczalnych o własnościach infiltracyjnych i bardzo niski stopień lesistości gminy (ok. 5,6 %);
- bardzo niski stopień zaspokojenia potrzeb melioracyjnych wynoszący 7 % (zrealizowano tylko 2 % wałów przeciwpowodziowych, nie uregulowano rzek, zmeliorowano 20 % wymagających tych zabiegów gruntów ornych i 2 % użytków zielonych);

Zadania planowane

- Poprawa stosunków wodnych w dolinie Pilicy przy uwzględnieniu wartości ekologicznych systemu;
- Poprawa stosunków wodnych w rejonie Lisowa, Piekart i Olszam;
- Działania techniczne w zakresie funkcjonowania urządzeń hydrotechnicznych, bieżąca konserwacja;
- Regulacja odcinków rzeki Pilicy w rejonie mostów (Biejków, Pacew, Osuchów, Przybyszew, Góry);
- Likwidacja zagrożeń przeciwpowodziowych w dolinie Pilicy;

Retencja wód

Istniejące warunki retencyjne gminy, retencja sztuczna, to przede wszystkim:

- średni udział gleb nieprzepuszczalnych o ograniczonych właściwościach infiltracyjnych;
- obniżenie się poziomu wód gruntowych w dolinie Pilicy (zmiana stosunków wodnych) na skutek zmniejszania się jej przepływu (bezzwrotny pobór wody ze Zbiornika Sulejowskiego dla zaopatrzenia m.Łodzi);
- mała ilość naturalnych zbiorników wodnych oraz niewielka pojemność zbiorników małej retencji;
- niska lesistość gminy (5,6 %);

Zadania planowane

- Zwiększenie powierzchni lasów zgodnie z gminnym programem zalesień o 780 ha;
- Modernizacja sześciu (wszystkich) zbiorników małej retencji;
- Poprawa (podniesienie) retencji w dolinie Pilicy;

• Gospodarka odpadami

Gmina nie posiada składowiska odpadów na własnym terenie, korzysta z wysypiska zlokalizowanego położonego w obrębie miasta Radom. Uporządkowanie gospodarki odpadami stałymi wymaga podjęcia działań:

Zadania planowane

- Opracowanie i wdrażanie kompleksowego programu gospodarki odpadami komunalnymi i produkcyjnymi w gminie;
- Likwidacja „dzikich” wysypisk w obszarze gminy;

3.3 Kierunki rozwoju terenów otwartych

Bogate i cenne zasoby środowiska naturalnego gminy przesądziły o wyróżnieniu w terenach otwartych struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy obszarów stanowiących:

- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej o wiodącej funkcji rolniczej;
- obszary o wysokich walorach środowiska przyrodniczego stanowiące elementy krajowej sieci ekologicznej;

3.3.1 Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej •

• Potencjał produkcyjny rolnictwa

Podstawowy potencjał gospodarczy gminy tworzą przede wszystkim:

- Zasoby ziemi w gminie i jej wysoka jakość wynikająca z bardzo dobrych i dobrych warunków naturalnych gleb dla produkcji rolniczej (10500 ha użytków rolnych, w tym około: grunty orne - 6 900 ha; sady - 1 300 ha, użytki zielone trwałe - 2 300 ha; udział gleb klasy bonitacyjnej od I do IV - 58 %);
- 1150 indywidualnych gospodarstw rolnych stanowiących rolnicze podmioty gospodarcze, przy około 230 podmiotach gospodarczych w sferze pozarolniczej (stosunek 1:5). Udział gospodarstw z powierzchnią użytków rolnych powyżej 5,0 ha stanowi ponad 60 %, a przeciętna wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi około 6 ha;
- Prywatna własność ziemi (96,6 % użytków rolnych znajduje się w sektorze prywatnym) oraz około 70 % ludności gminy utrzymującej się ze źródeł rolniczych;
- Ukształtowane kierunki produkcji rolniczej, w tym przede wszystkim koncentracja upraw sadowniczych (nasadzenia drzew owocowych stanowią blisko 20 % gruntów rolnych) wynikająca z dobrych warunków glebowo-klimatycznych warunkujących powstanie „grójecko-wareckiego” rejonu sadowniczego o znaczeniu krajowym, produkcja zbóż, ziemniaków oraz hodowla bydła i trzody chlewnej w indywidualnych gospodarstwach rolnych;

Uwarunkowania te przesądzają, że podstawową funkcją gospodarczą gminy jest i będzie rolnictwo.

• Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej są dominujące, a użytki rolne zajmują 87,4 % ogólnej powierzchni gminy zajmując w przewadze wysoczyznowe obszary środkowej i północnej części gminy. Pokrycie tych obszarów gminy utworami o dużej spoistości (gliniaste), a tym samym o dużej pojemności

cieplnej sprzyja uprawom sadowniczym, warzywniczym, a nawet winorośli.). Przeważają gleby pseudobielicowe klasy IV ze znacznym udziałem III.

W obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyróżniają się dużym udziałem (ponad 20 %) i znaczeniem użytki zielone związane przede wszystkim z doliną Pilicy.

Dla rozwoju produkcji rolniczej w gminie znaczenie mają przede wszystkim zwarte rejonu kompleksów żytniego bardzo dobrego i żytniego dobrego (56 % udziału) występujące w przewadze w środkowych, północnych i północno-wschodnich obszarach gminy. W skali gminy stwarzają najdogodniejsze warunki do produkcji rolniczej z możliwością upraw prawie wszystkich gatunków roślin oraz warzyw, w tym przede wszystkim drzew owocowych.

Przestrzenna waloryzacja przydatności obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie oparta o rodzaje kompleksów glebowo-rolniczych pozwala wyróżnić:

- najlepsze i dobre, w skali gminy, obszary do produkcji rolniczej: kompleksy żytni bardzo dobry i dobry, - 56 % gruntów ornych w przewadze w środkowych, północnych i północno-wschodnich rejonach gminy;
- średnie, w skali gminy, obszary do produkcji rolniczej: kompleksy żytni słaby i zbożowo-pastewny mocny i słaby - 37,5 % gruntów ornych w przewadze w zachodnich i południowych rejonach gminy;
- cenne obszary użytków zielonych doliny Pilicy;
- słabe i bardzo słabe, w skali gminy, obszary do produkcji rolniczej: kompleks żytni bardzo słaby - 6,5 % gruntów ornych mozaikowo występujących w obszarze gminy;

• **Kierunki zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej**

W oparciu o waloryzację obszarów rolniczej przestrzeni w kierunkach zagospodarowania przestrzennego wyróżnione zostały jako wiodące:

- **Strefy (obszary) wysokointensywnego rolnictwa** obejmujące najlepsze i dobre, w skali gminy, obszary do produkcji rolniczej o potencjalnych możliwościach dalszego rozwoju produkcji wysokotowarowej (w tym rejonu sadów owocowych w większości w środkowych, północnych i północno-zachodnich rejonach gminy) z maksymalną ochroną gleb użytkowanych rolniczo i stałą poprawą ich warunków (melioracje, retencja);
- **Strefy (obszary) średniointensywnego rolnictwa** obejmującego średnie w skali gminy do produkcji rolniczej (w przewadze zachodnie i południowe obszary gminy) z zachowaniem i utrwalaniem funkcji rolniczej;

Kierunki zagospodarowywania obszarów o słabych i bardzo słabych warunkach

naturalnych gleb dla rolnictwa to przede wszystkim:

- Przeznaczenie gruntów ornych pod planowane tereny zainwestowane dla funkcji mieszkaniowo-lotniskowych i lotniskowych w południowej części gminy oraz wielofunkcyjne „obszary zabudowane i wskazane do zabudowy” w rejonach istniejącego osadnictwa gminy.
- Przekształcanie użytkowania ziemi z gruntów ornych o bardzo niskiej przydatności rolniczej na:
użytki zielone przede wszystkim w terenach cennych przyrodniczo stanowiących elementy krajowej sieci ekologicznej (dolina Pilicy); lasy - gminny program zwiększania lesistości obejmuje około 780 ha przeznaczonych do zalesienia. Zakładane zalesienia dotyczą nieużytków, wyrobisk poeksploatacyjnych, stromych zboczy oraz terenów wyrównujących „poszarpane” granice lasów (między innymi w sołectwach Olszamy, Lekarzyc Stare, Pelinów, Daltrozów, Strupiechów).

3.3.2. Leśna przestrzeń produkcyjna

Na obszarze gminy jest brak leśnej przestrzeni produkcyjnej

3.3.3. Tereny systemu przyrodniczego

Koncepcja Krajowej Sieci Ekologicznej „ECONET-POLSKA” określiła spójny przestrzennie system obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych w skali międzynarodowej (europejskiej) i krajowej. W obszarze subregionu radomskiego wskazane zostały jako elementy sieci krajowej: Dolina Wisły, Zwoleńki i Pilicy - znaczenie międzynarodowe; obszar Puszczy Kozienickiej i Lasy Przysusko-Szydłowieckie - znaczenie krajowe.

Podstawowymi funkcjami pełnionymi przez system przyrodniczy są:

hydrologiczna (wpływ na stosunki wilgotnościowe); klimatyczna (mikroklimat, warunki aerosanitarne); ekologiczna (bioróżnorodność świata roślin i zwierząt); krajobrazowo-estetyczna (doznania estetyczne).

Waloryzacja środowiska przyrodniczego gminy na podstawie analizy poszczególnych jego komponentów z uwzględnieniem koncepcji krajowej sieci ekologicznej pozwoliła na wyznaczenie systemu przyrodniczego w obszarze gminy Promna wskazanego do zachowania jego struktury, oszczędnego wykorzystywania zasobów abiotycznych i biotycznych oraz ochrony obszarów najcenniejszych. System w obszarze gminy budują tereny o znaczeniu międzynarodowym, regionalnym i lokalnym. Są to:

- **Tereny systemu przyrodniczego o znaczeniu międzynarodowym**

System doliny rzeki Pilicy obejmujący południową część gminy Promna jest obszarem

węzłowym o znaczeniu międzynarodowym. Obszar wodno-błotny doliny Pilicy wraz z Obszarem Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki stanowi biocentrum i strefę buforową, które pełnią rolę głównego obszaru biologicznego i klimatycznego zasilania subregionu radomskiego.

Obszary węzłowe odznaczają się bogactwem ekosystemów, dużą różnorodnością gatunków, form krajobrazowych i siedliskowych, są ważnymi ostojami dla gatunków rodzimych i wędrownych. Wydzielone biocentra to obszary nagromadzenia największych walorów przyrodniczych, a otaczające je strefy buforowe dotyczą zasięgu przestrzennych powiązań funkcjonalnych, biotycznych i abiotycznych w całym obszarze węzłowym.

Lewobrzeżna część doliny, to wąski taras akumulacyjny z wysokim brzegiem, poprzecinany jarami i wąwozami. Południowy brzeg stanowi płaski taras akumulacyjny. Takie ukształtowanie terenu sprawia, że dolina Pilicy niezwykle urozmaicona krajobrazowo posiada liczne punkty" widokowe.

W obrębie gminy Promna, niewielkie powierzchnie leśne występują w północnej części doliny.

W dolinie nieuregulowanej rzeki, niegdyś regularnie zalewanej wiosną, ukształtował się niepowtarzalny układ mozaiki środowisk specyficznych i niepowtarzalnych dla tej doliny rzecznej. Na tarasie zalewowym zachowały się zbiorowiska leśne rzadko spotykane w innych częściach Polski. Są to fragmenty olsów oraz lasów łęgowych. Północny brzeg porastają zbiorowiska kserotermiczne z licznymi rzadkimi gatunkami roślin.

Niżej położone tereny zajmują zbiorowiska roślinności łąkowej o różnym stopniu uwilgotnienia. Florę roślin łąkowych reprezentuje 61 zespołów z 28 wariantami oraz 10 zbiorowisk. W wielu miejscach doliny występują zespoły uznawane w Polsce jako rzadkie. Rosną cenne gatunki roślin naczyniowych (515). W runi łąkowej stwierdzono ponad 100 gatunków roślin leczniczych. Dolina Pilicy stanowi północną granicę zasięgu jawora w Polsce.

Krajobraz doliny jest zbliżony do pierwotnego: nieuregulowana rzeka z licznymi wyspami, starorzecza, zabagnienia, wilgotne łąki, fragmenty łągów i olsów. Stwarza to dogodne warunki do gniazdowania wielu gatunków ptaków wymagających siedlisk najbardziej zbliżonych do naturalnych.

W dolinie Pilicy gniazduje stale około 140 gatunków ptaków, z czego 21 są wymieniane jako zagrożone w skali europejskiej, w tym 2 wymieniane w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt”. Uwzględniając stopnie zagrożenia w skali Polski - gniazduje 11 gatunków silnie zagrożonych, 34 gatunki zagrożone i 36 gatunków potencjalnie zagrożonych. Bogata ornitofauna łąkowa (123 gatunki stawia Pilicę w grupie rzek ważnych dla zachowania i ochrony ptaków w Polsce. Wysokie walory ornitologiczne doliny kwalifikują ją jako obszar podmokły o znaczeniu międzynarodowym spełniający kryteria zawarte w „Konwencji o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego” sporządzonej w Ramsarze w 1971 r. (Polska przystąpiła do Konwencji w 1978 r., Dz.U. Nr 7 poz.24 i 25 z 1978 r).

Ponadto dolina Pilicy pełni funkcję korytarza ekologicznego -wydłużonego elementu struktury przyrodniczej, którym odbywa się przepływ materii przez biocenozę. Łączy się on z systemem doliny rzeki Wisły na wschodzie, ku zachodowi przechodzi na tereny ościennych województw, przez które płynie rzeka.

• Dla terenów usługowych

- Zachowanie i utrwalanie wiodącej funkcji usługowej terenów z możliwością

wprowadzania uzupełniającej funkcji mieszkaniowej;

- Porządkowanie, uzupełnianie istniejącego zainwestowania, budowa nowych obiektów usługowych, w tym budynków użyteczności publicznej w oparciu o obowiązujące przepisy szczególne;
- Porządkowanie przestrzeni w centrach usługowych z punktu widzenia możliwości kształtowania przestrzeni publicznych towarzyszącym funkcjom usług;
- Zapewnienie przy lokalizacji nowych oraz istniejących obiektów usługowych właściwej ilości miejsc parkingowych;
- Projektowanie i realizowanie obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych (chodniki, przejścia piesze) w sposób umożliwiający korzystanie z nich przez osoby niepełnosprawne;
- W pasach drogowych układu komunikacyjnego ośrodków usługowych należy rezerwować miejsca dla realizacji infrastruktury technicznej;
- Nawiązywanie architekturą obiektów usługowych do istniejącego otoczenia;
- Tworzenie w miarę możliwości gminnego zasobu gruntów pod kątem budowy obiektów użyteczności publicznej;
- **Dla terenów usługowo-produkcyjnych**
 - Zachowanie i utrwalanie wiodącej funkcji usługowo-produkcyjnej terenów z dopuszczeniem funkcji mieszkaniowej;
 - Przestrzeganie zasady zawarcia określonej przez służby sanitarne uciążliwości do granic własnej działki;
 - Dopuszczenie w obrębie terenów usługowo-produkcyjnych zabudowy mieszkaniowej jako funkcji uzupełniającej;
 - Stosowanie pasów zieleni izolacyjnej od terenów usługowo-produkcyjnych celem zminimalizowania uciążliwości;
 - Stosowanie właściwej architektury (nie agresywnej) dla obiektów usługowo-produkcyjnej;
- **Dla terenów zabudowy letniskowej**
 - Zachowanie i utrwalanie wiodącej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej terenów;
 - Adaptowanie istniejących oraz lokalizowanie nowych obiektów o charakterze letniskowym lub mieszkaniowo-letniskowym;

- Nawiązywanie form architektonicznych do otaczającego krajobrazu i skali z uwzględnieniem miejscowych tradycji budownictwa-preferować formy niskie wtopione w krajobraz, ujednolicać bryły budynków pod względem kubaturowym i stylistycznym, stosować dachy wielospadowe itp.;
- Przy tworzeniu nowych zespołów zabudowy letniskowej wymagających wprowadzania układu komunikacyjnego należy sporządzać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego;
- Dla obszarów nie wyłączonych z produkcji rolniczej należy sporządzać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią i osuwaniem się mas ziemnych

Obiekty i obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny:

- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. Nr 41, poz. 412 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271);
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych

4. POLITYKA KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY

4.1 Podstawowe zasady gospodarowania w obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wskazanych w rysunku „studium”)

W polityce przestrzennej obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej przyjmuje się następujące kierunki i zasady gospodarowania:

- Zachowanie, utrwalanie i intensyfikowanie rozwoju wiodącej funkcji produkcji rolniczej, w tym produkcji rolniczej uznanej za dział specjalny (sady, uprawy krzewów owocowych i jagodowych);
- Zachowanie i ochronę przed zmianą użytkowania zwartych kompleksów o wysokiej przydatności do produkcji rolniczej;
- Powiększanie terenów użytków zielonych oraz zachowanie i utrzymywanie w dotychczasowym użytkowaniu trwałych użytków zielonych;
- Zwiększanie wartości użytkowej gruntów poprzez między innymi działania melioracyjne, retencyjne, właściwe zabiegi agrotechniczne (dostosowywanie roślin do możliwości kompleksów glebowo-rolniczych, wapnowanie, nawożenie itp.);
- Działania na rzecz poprawy struktury agrarnej (program scalania i powiększania gospodarstw);

- Promowanie różnorodnych form rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej przede wszystkim w obszarach określonego systemu przyrodniczego;
- Lokalizowanie i realizowanie obiektów nie zmieniających charakteru gruntów rolnych takich jak:

budynków i urządzeń służących bezpośrednio do produkcji rolniczej uznanej za dział specjalny (m.in. budynki gospodarcze; chłodnie; przechowalnie; kotłownie do ogrzewania obiektów produkcyjnych; magazyny paszowe; szklarnie, tunele; deszczownie; urządzenia melioracyjne; urządzenia do wykorzystywania na cele produkcyjne naturalnych źródeł energii - wiatru, słońca, spadku wód, biogazu);

budynków mieszkalnych oraz innych budynków i urządzeń wchodzących w skład gospodarstw rolnych i służących wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu;

dróg dojazdowych do gruntów rolnych;

urządzeń melioracji wodnych, przeciwpożarowych, przeciwpowodziowych, zaopatrzenia rolnictwa w wodę, urządzeń kanalizacji, utylizacji ścieków i odpadów dla potrzeb rolnictwa i mieszkańców wsi;

- Lokalizowanie budynków i obiektów służących do produkcji rolniczej, o ile to możliwe, w rejonach obszarów przeznaczonych pod zainwestowanie lub w obrębie obszarów już zainwestowanych z dążeniem do ograniczania rozpraszania zabudowy;
- Realizowanie obiektów podstawowego uzbrojenia terenów takich jak: drogi, linie energetyczne, linie telekomunikacyjne, sieci wodociągowe, kanalizacyjne i gazociągowe wraz z obiektami towarzyszącymi związanymi z ich eksploatacją;
- Zachowanie i ochronę istniejących kompleksów leśnych, dolesianie enklaw śródleśnych, realizacja programu zalesień na terenach wskazanych, wprowadzanie zadrzewień na terenach niewykorzystywanych rolniczo celem wzmocnienia i uatrakcyjnienia przestrzeni rolniczej oraz wzbogacenia krajobrazu i mikroklimatu;
- Dopuszczenie lokalizacji obiektów o funkcji letniskowej lub mieszkalnej (nierolniczej) o dworkowo-rezydencyjnym charakterze na dużych działkach (około 2,0 ha);
- Dopuszczenie eksploatacji kruszywa na cele lokalne z zachowaniem przepisów prawa geologicznego i górniczego;
- Wprowadzanie zieleni izolacyjnej w strefach uciążliwości (np. składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków itp);
- Wprowadzanie osłon z pasów zieleni wzdłuż trasy Nr 7 (celem zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza - skuteczny pas osłonowy to minimum 30 m z drzewami wysokimi oraz krzewami niskimi) oraz dążenie do przestrzegania określonych zasad w uprawie roślin: od 30 do 50 m - zboża, w odległości ponad 50 m - warzywa korzeniowe i w

odległości ponad 150 m - rośliny o jadalnych częściach nadziemnych;

- Zachowywanie odległości 20 metrów od obszarów upraw wymagających intensywnego stosowania środków ochrony roślin w odniesieniu do: budynków mieszkalnych i zabudowań inwentarskich, pasiek, upraw zielarskich, ogrodów działkowych, rezerwatów przyrody, wód powierzchniowych oraz od granicy wewnętrznego terenu ochrony strefy pośredniej źródeł i ujęć wody;

4.2. Polityka gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego

4.2.1 Podstawowe zasady gospodarowania w terenach wyznaczonego systemu przyrodniczego

W polityce gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego przyjmuje się podstawowe kierunki i zasady użytkowania. Są to:

- **Dla wszystkich terenów budujących sieć ekologiczną**

- Zachowanie wielkości i wartości oraz walorów krajobrazowych terenów wchodzących w skład systemu przyrodniczego:

- o znaczeniu międzynarodowym** - obszaru węzłowego doliny Pilicy, pozostałych terenów cennych przyrodniczo, w tym między innymi:

- o znaczeniu lokalnym** - korytarzy ekologicznych rzek: Dylówki i Borówki.

- Zachowanie przestrzennej ciągłości pomiędzy elementami systemu, a także tworzenie ciągów ekologicznych łączących punkty ekologiczne.

- Zachowanie potencjału obszarów systemu między innymi poprzez:

utrzymanie naturalnych cech konfiguracji terenu,

zalesianie i zadrzewianie gruntów nieprzydatnych rolniczo, terenów zdegradowanych, dla wyrównywania granicy lasów; obszarem preferowanym do zwiększania lesistości jest „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki”, zwiększanie zadrzewień dotyczy głównie skarpy nadpilickiej, dolin uregulowanych cieków pozbawionych zadrzewień i zakrzaczeń przywodnych oraz stref izolacyjnych od trasy Nr 7 i ferm przemysłowych,

obejmowanie ochroną nowych terenów cennych przyrodniczo i podnoszenie ich rangi ochronnej na podstawie waloryzacji wartości środowiska przyrodniczego,

odtworzenie lub wzbogacanie wartości ekologicznych, które uległy degradacji (poprawa stosunków wodnych, rekultywacja dzikich wyrobisk, ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w tym Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, ujęć dla celów komunalnych wraz z obszarami ich zasilania),

- Uwzględnianie w zagospodarowywaniu terenu zachowania przyrodniczych korytarzy wentylacyjnych, utrzymanie ich drożności umożliwiających swobodny przepływ powietrza i migrację gatunków.
- Uwzględnianie w zagospodarowaniu terenu zachowania węzłów ekologicznych jako obszarów wspomagających, zasilających inne tereny.
- Ograniczanie lokalizacji obiektów kubaturowych w dolinach do budowli przewidywanych prawem wodnym.
- Unikanie prowadzenia w dnach dolin podziemnych przewodów infrastruktury technicznej.
- Preferowanie ekstensywnej zabudowy z dużym udziałem zieleni w obrębie systemu - poza dolinami i lasami, oraz użytkami ekologicznymi.
- Niedopuszczanie do lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska oraz ograniczanie lokalizacji mogących pogorszyć stan środowiska.
- Niedopuszczanie do przekształcania istniejącej zabudowy na cele mogące pogorszyć stan środowiska.
- Eliminowanie negatywnego wpływu na środowisko obiektów produkcyjno-usługowych poprzez zabezpieczenia techniczne i inne rozwiązania zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadą ekorozwoju.
- Tworzenie leśnych stref buforowych oddzielających uciążliwe obiekty ekologiczne od otoczenia (oczyszczalnie ścieków, wysypiska) czy też nieestetyczne budowle.
- Adaptowanie i realizowanie obiektów związanych z utrzymywaniem i ochroną systemu przyrodniczego, a w szczególności ekosystemów leśnych jak gajówki, leśniczówki itp.
- Prowadzenie prac melioracyjnych z uwzględnieniem aspektu ekologicznego, tzn. stosowanie rozwiązań dwustronnych nawadniająco-odwadniających oraz właściwa konserwacja urządzeń i obiektów hydrotechnicznych.
- Promowanie różnorodnych form rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej na terenach rolnych systemu.

• **Dla obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym (system doliny rzeki Pilicy)**

- Zachowanie wielkości i wartości ekologicznej obszaru węzłowego systemu doliny rzeki Pilicy, tzn. elementów środowiska biotycznych (zbiorowiska leśne, łąkowe i olsowe, cenne i rzadkie rośliny naczyniowe ekosystemów łąkowych, zbiorowiska szuwarowo-torfowiskowe z roślinami rzadkimi i chronionymi, parki podworskie, zieleń przyzagrodowa i towarzysząca usługom, zadrzewienia, bogata ornitofauna) i abiotycznych (atrakcyjna rzeźba terenu: skarpa z wąwozami i tarasy zalewowe i nadzalewowe, nieuregulowana meandrująca rzeka z wyspami, starorzecza, duże walory krajobrazowe).

- Odtwarzanie zdegradowanych wartości ekologicznych poprzez:
 - * uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej (doprowadzenie czystości wód rzeki Pilicy do I klasy) w ciągu osadniczym zlokalizowanym po południowej stronie drogi wojewódzkiej 731 i powiatowych 1639W oraz 1104W (Promna, Kolonia Promna, Fałęcice, Fałęcice Parcela, Fałęcice Wola, Góry (Adamów), Pacew, Biejków, Biejkowska Wola, Przybyszew, Osuchów),
 - * restauracja zieleni parków podworskich w Fałęcicach, Promnie, Górach, Piekartach i Rykałach
- Wzbogacanie wartości biologicznych poprzez m.in.:
 - * wprowadzanie zadrzewień w dolinie Pilicy i na skarpie celem podniesienia retencji wód i zapobieganiu procesom erozyjnym na zboczach o spadkach powyżej 6 % oraz podniesienie atrakcyjności krajobrazowej i rekreacyjnej.
- Objęcie ochroną prawną najcenniejszych fragmentów systemu rzeki Pilicy: utworzenie użytków ekologicznych: „Przybyszewski ols” i „Promna” oraz usankcjonowanie pomników przyrody w Przybyszewie, Promnej, Fałęcicach.
- Podniesienie rangi Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki do miana Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy w granicach obszaru chronionego.
- Zachowywanie drożności korytarza wentylacyjnego doliny Pilicy umożliwiającej swobodny przepływ powietrza i migrację gatunków, w procesie zagospodarowania.
- Zagospodarowywanie terenów o różnych funkcjach w poszczególnych sołectwach przy założeniu zrównoważonego udziału funkcji mieszkaniowo-letniskowych, usługowych, produkcyjnych, rekreacyjnych nie stwarzających kolizji z nadrzędną funkcją ekologiczną.
- Utrwalanie i rozwijanie dotychczasowych form użytkowania terenu, głównie rolnictwa z wykorzystaniem użytków zielonych.
- Szczególna ochrona skarpy nadpilickiej poprzez:
 - * zakaz prowadzenia prac ziemnych, niszczenia skarpy,
 - * zapobieganie intensywnym wpływom drogą zalesiania, zadrzewiania lub zadarniania jej stromych zboczy, jarów i wąwozów,
 - * sukcesywna zmiana użytkowania ziemi z gruntów ornych na użytki zielone lub lasy na stokach o nachyleniu powyżej 12 %.
- Przy przygotowywaniu i wykonywaniu robót polegających na regulacji wód oraz budowie

wałów przeciwpowodziowych należy uwzględnić:

- * potrzebę zachowania doliny rzecznej oraz obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w stanie równowagi przyrodniczej i utrzymania różnorodności biologicznej,
 - * pozostawienie naturalnej doliny lub jej części nieobwałowanymi,
 - * wyłączenie z obwałowywania cennych przyrodniczo odcinków doliny Pilicy, np. miejsca lęgowe ptactwa wodnego i błotnego, lasy lęgowe.
Rzeka Pilica wymaga regulacji w rejonie mostów (Biejków, Pacew, Osuchów, Przybyszew, Góry). Zagrożenie powodziowe występuje na całej długości rzeki w granicach gminy.
- Celowość opracowania oceny oddziaływania na środowisko do decyzji Wojewody na prowadzenie prac melioracyjnych w dolinie Pilicy z analizą ekologicznych, gospodarczych i ekonomicznych skutków projektowanych melioracji. Opracowanie takie jest wskazane z uwagi na szczególne wartości przyrodnicze, krajobrazowe i ekologiczne oraz wysokie międzynarodowe walory ornitologiczne.
 - Przestrzeganie w obszarach objętych ochroną prawną zasad użytkowania określonych w aktach prawnych ustanawiających formy ochrony („Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki”).

- **Dla obszarów ekologicznych o znaczeniu lokalnym, w tym korytarzy rzeki Dylówki (Rykałanki) i Borówki**

Zasady gospodarowania są takie jak dla „wszystkich terenów budujących sieć ekologiczną”.

- Zachowanie bioróżnorodności małoprzeksztalconego systemu dolinnej rzeki Dylówki i znacznie zmienionego melioracjami systemu Borówki, dotyczy to także dolin bocznych pełniących funkcje sięgaczy ekologicznych, ekosystemów łąkowych i leśnych, agrocenoz.
- Zachowanie mozaikowości i malowniczości krajobrazu.
- Zachowywanie użytków zielonych, zadrzewień przywodnych i o charakterze parkowym w dolinach w/w rzek.
- Dbłość i pielęgnacja, restauracja parków podworskich w Rykałach (dolina Dylówki) oraz Nowym Przybyszewie i Piekartach (dolina Borówki).
- Wzmacnianie, wzbogacanie i poprawa wartości ekologicznych oraz działania w kierunku zachowywania przestrzennej ciągłości poprzez:
 - * stosowanie zadrzewień azurowych, kępowych wzdłuż rzek (szczególnie - Borówki), zadrzewianie stromych zboczy dolin,

- * modernizacja zbiornika małej retencji w Nowym Przybyszewie,
 - * przywrócenie użytków zielonych w dolinie obu rzek ze szczególnym zwróceniem uwagi na system rzeki Borówki.
-
- Adaptacja obiektu byłej gorzelni w Rykałach na funkcję nieuciążliwą i niekolidującą z zabytkowym charakterem otoczenia (park z zespołem zabytkowym) oraz położeniem w projektowanym zespole przyrodniczo-krajobrazowym „Dolina Rykałanki”.
 - Zachowanie drożności korytarzy systemów dolinnych jako istotnych z punktu widzenia przewietrzania terenu:
 - * stosowanie zasady niezawężania światła dolin poprzez realizację obiektów kubaturowych w ich zarysie (dotyczy to także niezabudowywania zboczy dolin),
 - * stosowanie odpowiednich form architektonicznych i struktury zabudowy zgodnej z kierunkiem przewietrzania

- * stosowanie ażurowych ogrodzeń działek przydolinnych,
 - * realizacja odpowiednich prześwitów przy budowie układów komunikacyjnych przecinających doliny aby ułatwić migrację organizmów.
- Objęcie ochroną prawną obiektów cennych przyrodniczo:
- * w dolinie Dylówki: użytku ekologicznego „Przybyszewski ols” i zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Dolina Rykalanki” z 2 dębami pomnikowymi, 2 alejami lipowymi, dębem, jesionem i platanem oraz gładem narzutowym,
 - * poza parkiem w dolinie Borówki: w parku w Nowym Przybysze-wie - alei kasztanowców, lipy, świerka i jesionu, w parku w Piekartach - kilku wierzb.

4.2.2. Podstawowe zasady gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego objętych ochroną prawną na podstawie przepisów szczególnych

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki**
(Uchwała WRN w Radomiu Nr XV/69/83 z dnia 28.VI. 1983 r.)

W celu zabezpieczenia walorów krajobrazu i środowiska przyrodniczego ustalone zostały następujące zasady zagospodarowania w wyżej wymienionym OKCH:

- Wykorzystanie obszarów dla potrzeb gospodarczych z równoczesnym zachowaniem czystości wód, gleby i powietrza.
- Prowadzenie prac melioracyjnych i innych przedsięwzięć związanych z gospodarką wodną w sposób zapewniający zachowanie równowagi biologicznej środowiska.
- Odbudowa dawnych i budowa nowych lokalnych zbiorników wodnych,
- Dopuszczenie poboru kruszywa naturalnego i torfu jedynie dla potrzeb lokalnych za wyjątkiem istniejących i aktualnie prowadzących eksploatację dla celów przemysłowych, do czasu jej zakończenia z równoczesnym prowadzeniem rekultywacji terenów wyeksploatowanych.
- Wykorzystanie i zagospodarowanie terenów dla celów rekreacji i turystyki.
- Nadanie budownictwu mieszkalnemu, usługowemu i turystycznemu cech estetycznego wyglądu zsynchronizowanego z otoczeniem.
- Dążenie do zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo (nieużytki i gleby kl. VIz) oraz

wprowadzanie w szerszym zakresie zadrzewień kompleksowych.

- Ograniczenie stosowania sprzętu i narzędzi powodujących nadmierny, szkodliwy dla organizmu ludzkiego hałas.

Na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu wprowadzono zakazy:

- Wszelkiej działalności gospodarczej prowadzącej do:

zanieczyszczenia wód, powietrza i gleby, niekorzystnych zmian stosunków wodnych.

- Lokalizowania ośrodków gospodarki hodowlanej (zwierzęcej) na skalę przemysłową.
- Lokalizowania zakładów przemysłowych uciążliwych dla środowiska.
- Uruchamiania nowych kopalni kruszywa i torfu na skalę przemysłową.
- Używania urządzeń i narzędzi powodujących nadmierny hałas (poza rolnictwem).
- Lokalizowania ośrodków wypoczynkowych i innych budowli na terenach leśnych oraz w odległości mniejszej niż 100 m. od brzegu rzek i zbiorników wodnych.

- **Lasy** (ustawa o lasach)

Podstawowe zasady gospodarowania to:

- Powszechna ochrona lasów polegająca na podnoszeniu naturalnej odporności lasów poprzez między innymi:

zabiegi profilaktyczne i ochrona przeciwko szkodnikom, pożarom,

gospodarowanie zwierzyną w lasach w sposób nie zagrażający trwałości lasów,

przebudowa drzewostanów na bardziej odporne na zanieczyszczenia z uwzględnieniem zgodności drzewostanu z siedliskiem,

preferowanie stosowania biologicznych metod ochrony lasów.

- Trwałość utrzymania lasów i ciągłość ich użytkowania poprzez:

zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego powierzchni leśnych,

zachowanie w lasach roślinności leśnej oraz naturalnych bagien, łąk, torfowisk, oczek wodnych,

ponowne wprowadzanie roślinności leśnej w lasach w okresie do dwóch lat od usunięcia

drzewostanu,

pozyskiwanie drewna w granicach nie przekraczających możliwości produkcyjnych lasów,

zmiana użytkowania leśnego na inny rodzaj użytkowania tylko w uzasadnionych przypadkach.

- Powiększanie zasobów leśnych (regulacja granicy polno-leśnej) po przez zalesianie między innymi:

nieużytków, gruntów rolnych nieprzydatnych dla rolnictwa,

gruntów położonych przy źródłiskach rzek, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek i na obrzeżach zbiorników wodnych,

wydm i pól piasków przewianych,

terenów poeksploatacyjnych.

4.3 Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej - MN

Obszar o dominacji funkcji zabudowy mieszkaniowej.

Inne dopuszczalne funkcje towarzyszące: tereny zieleni urządzonej, tereny infrastruktury technicznej, parkingi, garaże.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) intensyfikacji i realizacji zainwestowania;
- 2) ograniczenie dopuszczenia lokalizacji usług do usług o uciążliwościach zamykających się w granicach terenów, do którego inwestor posiada tytuł prawny, nie stwarzających zagrożeń w zakresie emisji zanieczyszczeń, hałasu i wibracji;
- 3) porządkowania układów urbanistycznych poprzez racjonalne ukształtowanie sieci dróg;
- 4) regulacji układów własnościowych;
- 5) kształtowania lokalnych estetycznych przestrzeni publicznych;
- 6) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie w planach miejscowych szczegółowych warunków kształtowania zabudowy;
- 7) rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Standard zabudowy i zagospodarowania terenu:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki - nie mniejszy niż 30%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni terenu – nie większy niż 0,30;
- 3) wysokość zabudowy – nie większa niż 15,0 m.

Tereny zabudowy usługowej - U

Obszar o dominacji funkcji usługowej.

Funkcje towarzyszące: tereny zieleni urządzonej, tereny infrastruktury technicznej, parkingi, garaże.

Dopuszczalna lokalizacja funkcji mieszkaniowej w granicach działek dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych właściciela i obsługi obiektu usługowego.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) porządkowania istniejącej zabudowy;
- 2) intensyfikacji zainwestowania;
- 3) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie w planach miejscowych form zabudowy;
- 4) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Standard zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki – nie mniejszy niż 20%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni terenu działki – nie większy niż 0,5;
- 3) wysokość zabudowy – nie większa niż 11,0 m.

Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługi – MNU

Obszar istniejących pasm zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz towarzyszących im usług. Dopuszczalne funkcje towarzyszące: tereny zieleni urządzonej, parkingi, garaże, tereny infrastruktury technicznej, obiekty produkcji i obsługi produkcji rolnej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) intensyfikacji zainwestowania;
- 2) umożliwienia wykorzystania terenów istniejących siedlisk na cele nierolnicze w przypadku rezygnacji jego mieszkańców z prowadzenia gospodarstwa rolnego;
- 3) wydzielenia terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i usługi w granicach terenów, gdzie zabudowa zagrodowa podlegała transformacji i nie przewiduje się rozwoju produkcji rolnej;
- 4) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form kształtowania zabudowy z poszanowaniem cech tradycyjnej zabudowy wiejskiej;
- 5) regulacji układów własnościowych;
- 6) dopuszczenia lokalizacji usług o uciążliwościach zamykających się w granicach terenów, do którego inwestor posiada tytuł prawny, nie stwarzających zagrożeń w zakresie emisji zanieczyszczeń, hałasu i wibracji;
- 7) uzupełnienia i rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Standard zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki – nie mniejszy niż 20%;
 - 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni terenu – nie większy niż 0,5;
- wysokość zabudowy – nie większa niż 11,0 m

Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – UP

Obszar o dominacji funkcji produkcyjnej, składów, magazynów i usług.

Funkcje towarzyszące: tereny zieleni urządzonej, parkingi, garaże, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) rozwoju i intensyfikacji zainwestowania;
- 2) porządkowania istniejącej zabudowy, szczególnie w granicach miejscowości Wodzierady;
- 3) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej;
- 4) ograniczenia uciążliwości prowadzonej działalności w zakresie emisji zanieczyszczeń, zapachów, hałasu i wibracji do granic własnego terenu;

- 5) realizacji zabezpieczeń w postaci m.in. pasów zieleni izolacyjnej od granic terenów przeznaczonych pod lokalizację zabudowy mieszkaniowej.

Standard zabudowy i zagospodarowania terenu:

- 1) udział terenów zieleni w powierzchni działki – co najmniej 30%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni terenu inwestycji – nie przekraczający 0,5; wysokość zabudowy – nie większa niż 15,0 m. Dopuszcza się przekroczenie wysokości w sytuacji uwarunkowanej potrzebami technologicznymi prowadzonej działalności.

Tereny rolnicze – R

Tereny rolnicze obejmują:

- 1) grunty orne - **R**;
- 2) tereny zieleni naturalnej - **RZ**;
- 3) tereny zalesień - **ZL**.

W granicach terenów rolniczych zakłada się zachowanie rolniczego sposobu użytkowania terenu z ewentualną rezygnacją na rzecz wprowadzenia zalesień w granicach gruntów o niskiej przydatności rolniczej.

Dopuszcza się lokalizację sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, komunikacji, obiektów i urządzeń służących retencjonowaniu wód, obiektów i urządzeń związanych z wykorzystywaniem energii ze źródeł odnawialnych w tym elektrowni wiatrowych. Szczegółowe warunki dopuszczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych zgodnie z zapisami Studium dotyczącymi odnawialnych źródeł energii oraz w zgodzie z przepisami odrębnymi.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) zachowania otwartego rolniczego charakteru przestrzeni;
- 2) prowadzenia działalności rolniczej zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej.

Na **gruntach ornych** wyklucza się możliwość lokalizacji nowej zabudowy niezwiązanej z produkcją rolną. Realizację zabudowy zagrodowej, obiektów związanych z obsługą rolnictwa oraz obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych, dopuszcza się wyłącznie jako rozwój istniejących, zainwestowanych już terenów, położonych w sąsiedztwie lub na działkach o powierzchni powyżej 1,0 ha w gospodarstwach o powierzchni przekraczającej średnią wielkość gospodarstwa w Gminie. Zabudowę należy lokalizować na terenach gruntów rolnych o niskiej przydatności rolniczej. Lokalizacja na terenach gruntów o wysokiej przydatności rolniczej dopuszczalna jest w przypadku, gdy brak jest możliwości innej lokalizacji w ramach gospodarstwa rolnego.

W granicach terenów przeznaczonych pod zainwestowanie należy zachować wskaźniki kształtowania zabudowy jak dla terenów zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej. Lokalizacja obiektów produkcyjnych chowu lub hodowli zwierząt oraz zastosowane w nich rozwiązania techniczne powinny służyć ograniczeniu ich oddziaływania na środowisko, w szczególności emisji odorów na tereny, na których przewidują się lokalizację zabudowy mieszkaniowej.

W granicach **zieleni naturalnej** wyklucza się możliwość realizacji wszelkiej zabudowy z wyjątkiem obiektów i urządzeń związanych z retencjonowaniem wód powierzchniowych. Działalność rolnicza powinna być ograniczona do utrzymania terenów jako użytków zielonych. Niedopuszczalne jest wykorzystywanie gruntu jako ornego oraz jego intensywne nawożenie.

Obszary **zalesień** obejmują tereny gruntów rolnych o niskiej przydatności rolniczej predysponowane do rezygnacji z funkcji rolniczej na rzecz funkcji leśnych. Wskazuje się realizację zalesień jako uzupełnienie istniejących kompleksów leśnych oraz tworzenie między nimi elementów łącznikowych. Realizacja zainwestowania w granicach obszaru nie może powodować ograniczenia jego funkcji łącznikowej w systemie przyrodniczym.

Zalesienia mogą być wprowadzane również na terenach o niskiej przydatności rolniczej, niewskazanych w studium, z ograniczeniem na terenach łąk i pastwisk oraz obniżeni dolinnych

Tereny wód powierzchniowych – WS

Dla terenów wód powierzchniowych wskazuje się:

- 1) jako podstawowy kierunek działań – zachowanie i ochronę przed zanieczyszczeniem;
- 2) dopuszcza się wykorzystanie dla celów: związanych z retencjonowaniem wód, rekreacyjnych, hodowlanych.

III OBSZARY WSKAZANE DO OBJĘCIA SPORZĄDZENIEM MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe z uwagi na przepisy szczególne lub ze względu na istniejące uwarunkowania.

Na podstawie przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy Promna należy sporządzić obowiązkowo:

- dla obszarów na których przewiduje się zadania dla realizacji celów publicznych (z udziałem finansów publicznych), z wyjątkiem zadań związanych z budową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego;
- dla wyodrębnionych obszarów ze względu na istniejące uwarunkowania do których zaliczono:

- obszary ośrodka administracyjno-usługowego obejmującego między innymi „centrum” w miejscowości gminnej Promna, rejon przedpola zespołu pałacowo-parkowego, rejon zabytkowego kościoła oraz rejon obiektu Urzędu Gminy.

Celowość objęcia opracowaniem w/w obszaru wynika z potrzeby określenia i prawnego umocowania zasad zabudowy i porządkowania w otoczeniu obiektów zabytkowych oraz konfliktów funkcji tranzytu drogą wojewódzką Nr 739 z funkcją kształtującego się centrum miejscowości gminnej, jak również z określenia możliwości lokalizacji funkcji usług, mieszkalnictwa itp.;

- obszary wskazane w „studium” do wielofunkcyjnego zainwestowania usługowo-produkcyjnego w Fałęcicach w rejonie drogi ekspresowej Nr 7. Celowość opracowania planu miejscowego wystąpi w przypadku wystąpienia zainteresowania ewentualnych inwestorów przedmiotowym terenem na cele produkcyjno-usługowe lub składowe. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego może być poprzedzony studium programowo-przestrzennym tego obszaru, które umożliwi sporządzanie planów miejscowych na fragmenty terenu na które występuje zainteresowanie do zainwestowania;
- obszar wskazany w rysunku „studium” do zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub wielorodzinnej o niskiej intensywności zabudowy dla realizacji budownictwa wspólnoty

samorządowej gminy lub uzupełniająco budownictwa mieszkaniowego indywidualnego.

- obszary wskazane w rysunku „studium” w jednostkach osadniczych „pasa nadpilickiego” w sołectwach: Przybyszew, Pacew, Adamów- Góry, Fałęcice, Biejkowska Wola, Biejków. Celowość opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w tych sołectwach wynika z konieczności uporządkowania całego układu przestrzennego o przemieszanych funkcjach (mieszkalnictwo rolnicze wraz z zabudową gospodarczą, mieszkalnictwo jednorodzinne, usługowe, usługowo-produkcyjne oraz zabudowa letniskowa). Jest to jednocześnie najbardziej zurbanizowany obszar w gminie z nieuporządkowaną gospodarką wodno-ściekową stanowiący obszary skarpy nadpilickiej o cennych walorach przyrodniczo-kraj obrazowych („Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki”);
- obszary (głównie w „pasie nadpilickim”) dla zabudowy letniskowej wymagające wprowadzania nowego układu komunikacyjnego oraz zmiany przeznaczenia terenów z dotychczasowej funkcji rolniczej lub leśnej na cele rekreacji i wypoczynku. Miejscowe plany dla w/w funkcji powinny być opracowane w przypadku stwierdzenia przez Urząd Gminy zainteresowania prywatnych inwestorów realizacją budynków rekreacyjnych na przedmiotowych obszarach;
- Ze względu na przepisy szczególne:
 - dla obszarów gruntów rolnych i leśnych w przypadkach: zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze zwartych obszarów przekraczających 0,5 ha klasy III bonitacyjnej oraz 1,0 ha IV klasy bonitacyjnej; gleb pochodzenia organicznego; zmiany przeznaczenia gruntów leśnych (ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych);
 - dla terenu górniczego złoża „Piekarty” i terenów górniczych udokumentowanych złóż kopaliny w przyszłości, w przypadku przewidywanych ujemnych wpływów eksploatacji na środowisko;
 - dla zespołu przyrodniczo- krajobrazowego „Dolina Rykalanki”, o ile zostanie poddany ochronie przez Radę Gminy;
- Dla obszarów przewidywanych do realizacji zadań i programów wynikających z polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa:

Opracowanie planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego umożliwi wydawanie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu bez potrzeby przeprowadzania rozprawy administracyjnej. Dokładne granice terenów objętych opracowaniem oraz zakres opracowania i treść regulacji zostaną określone po dokładnym rozpoznaniu zapotrzebowania w uchwale podjętej przez Radę Gminy o przystąpieniu do sporządzenia planu. Brak sporządzenia planu miejscowego nie wstrzymuje wydawania

decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu na podstawie przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. W przypadku wystąpienia potrzeby sporządzenia planów miejscowych, których sporządzenie nie zostało określone w „studium” jako obowiązkowe (na podstawie przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym), ewentualne obszary objęte opracowaniem, zakresy ustaleń i terminy przystąpienia do ich sporządzenia pozostają w uznaniu organów Gminy oceniających potrzebę sporządzenia takiego opracowania.

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr
Rady Gminy Pomna z dnia 2011 r.

**STUDIUM UWARUNKWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY
PROMNA**

2011 ROK

Sporządzający Studium: Wójt Gminy Promna

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Promna” opracowany został przez zespół autorski w składzie:

Główny projektant: mgr Krystyna Owsieńska
uprawnienia urbanistyczne Nr 25/87 Ministra Gospodarki
Przestrzennej i Budownictwa

Współpraca: mgr Kazimiera Denkiewicz
mgr Marta Chałubińska
Artur Paciorek

Projekt zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Promna” opracowana została przez zespół autorski w składzie:

Główny projektant: mgr inż. arch. Gabriel Ferliński
członek Okr. Izby Urbanistów z/s w Warszawie Nr 346

Współpraca: Łukasz Maguza
Rafał Barański

TOM I

UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Spis treści:

I WSTĘP

1. Informacje formalno-prawne
2. Przedmiot i cel opracowania
3. Rola i zadania studium

II ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. Uwarunkowania ponadlokalne
 - 1.1 Powiązania funkcjonalno-przestrzenne. Ponadlokalne urządzenia infrastruktury społecznej
 - 1.2 Powiązania przyrodnicze. Obszar Miasta i Gminy w strukturze przyrodniczej powiatu, województwa, kraju
 - 1.3 Powiązania infrastrukturalne i komunikacyjne
2. Podstawowe szanse i problemy rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań
 - 2.1 W zakresie polityki przestrzennej państwa
 - 2.2 W zakresie powiązań zewnętrznych
 - 2.3 W zakresie sfery społecznej
 - 2.4 W zakresie sfery gospodarczej
 - 2.5 W zakresie infrastruktury technicznej
 - 2.6 W zakresie sfery ekologicznej
 - 2.7 W zakresie sfery kulturowej
3. Podstawowe cele zagospodarowania przestrzennego gminy wynikające z uwarunkowań
 - 3.1 Poprawa warunków życia mieszkańców
 - 3.2 Optymalne wykorzystanie szans
 - 3.3 Rozbudowa infrastruktury technicznej
 - 3.4 Utrwalanie ukształtowanej prawidłowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy
 - 3.5 Ochrona i racjonalne wykorzystanie środowiska przyrodniczego
 - 3.6 Zachowanie w dobrej kondycji wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego

III DIAGNOZA STANU ZAGOSPODAROWANIA ORAZ WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. Dotychczasowe przeznaczenie zagospodarowania
2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony
 - 2.1 Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy i proces jej przekształceń
 - 2.2 Stan systemu planowania przestrzennego
3. Sfery społeczno-gospodarcze oraz zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego
 - 3.1 Sfera społeczna
 - 3.1.1 Procesy demograficzne
 - 3.1.2 Zjawiska społeczne
 - 3.1.3 Mieszkalnictwo
 - 3.1.4 Sieć osadnicza

- 3.1.5 Obsługa ludności
 - 3.1.6. Wypoczynek i turystyka
 - 3.2 Sfera produkcyjna
 - 3.2.1 Gospodarka rolna
 - 3.2.2 Sfera gospodarcza pozarolnicza
 - 3.3 Infrastruktura techniczna
 - 3.3.1 Komunikacja
 - 3.3.2 Elektroenergetyka
 - 3.3.3 Zaopatrzenie w gaz
 - 3.3.4 Zaopatrzenie w ciepło
 - 3.3.5 Gospodarka wodna
 - 3.3.6 Gospodarka ściekowa
 - 3.3.7 Gospodarka odpadami
 - 3.4 Strefa ekologiczna
 - 3.4.1 Zasoby środowiska przyrodniczego
 - 3.4.2 Ochrona prawna zasobów środowiska przyrodniczego
 - 3.4.3 Diagnoza stanu środowiska
 - 3.4.4 Tereny cenne przyrodniczo
 - 3.5 Sfera kulturowa
 - 3.5.1 Historia i kultura
4. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

I WSTĘP

1. Informacje formalno-prawne

Podstawą formalną sporządzenia Studium jest uchwała Nr XXXIX/247/10 Rady Gminy Promna z dnia 23 lutego 2010 r., w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Promna.

Podstawę prawną stanowią przepisy:

- 1) art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.);
- 2) art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.).

2. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Promna w granicach administracyjnych.

Zgodnie z regulacją art. 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym „studium gminy” określa „politykę przestrzenną gminy” celem opracowania jest rozpoznanie uwarunkowań rozwoju gminy oraz określenie i wykładnia kierunków polityki przestrzennej gminy.

Polityka przestrzenna jest ukierunkowanym zbiorem działań i decyzji związanym z zarządzaniem i planowaniem rozwoju przestrzennego. Polityka przestrzenna jest współzależna z polityką ekologiczną, społeczną, ekonomiczną. Podstawowe komponenty polityki przestrzennej to przede wszystkim:

- polityka lokalizacyjna,
- polityka w zakresie obrotu nieruchomościami (głównie obrotu gruntami),
- polityka inwestycyjna (procesy inwestycyjne, finansowanie inwestycji).

Przez politykę przestrzenną gminy należy więc rozumieć określenie i egzekwowanie przez władze samorządowe zasad użytkowania, zagospodarowania i zabudowy terenów, umożliwiających realizację interesów osób fizycznych i niepublicznych osób prawnych gospodarujących w obszarze gminy, w zgodzie z interesem publicznym określonym w ustawach i interesem ogólnospołecznym określonym poprzez cele rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Jednym z głównych zadań polityki przestrzennej będzie harmonizowanie interesu publicznego z interesami prywatnymi.

Mówiąc o celach i interesie publicznym należy mieć na uwadze, że dla obszaru na którym ma być realizowany lokalny cel publiczny i mają być wydawane finanse publiczne, wymagane będzie sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

3. Rola i zadania studium

Studium pełni rolę narzędzia służącego do osiągnięcia celów stawianych wobec zagospodarowania przestrzennego gminy. Ustalenia studium, uchwalone przez Radę Gminy, stanowią zobowiązania własne samorządu Gminy do prowadzenia określonej polityki

przestrzennej dotyczącej zasobów i uwarunkowań rozwojowych gminy.

Studium jako jedyne kompleksowe opracowanie planistyczne sporządzone dla obszaru całej gminy stanowi podstawę do koordynacji działań przestrzennych w sytuacji gdy plany miejscowe będą sporządzane dla odrębnych części obszarów gminy. Opracowane studium jest więc najważniejszym punktem odniesienia i źródłem informacji merytorycznych i koordynacyjnych dla planów miejscowych.

Studium gminy przez zawarte w nim informacje może również pełnić znaczącą rolę do prowadzenia polityki promocyjnej i ofertowej na rzecz rozwoju gminy. Ponadto może służyć za podstawę do sporządzenia różnego rodzaju programów rozwoju systemów infrastruktury technicznej i komunikacyjnej oraz przedsięwzięć realizacyjnych .

Studium może i powinno być również wykorzystane jako materiał informacyjny dla studium zagospodarowania przestrzennego województwa, w zakresie możliwości rozwojowych gminy, ponadlokalnych potrzeb w zakresie infrastruktury społecznej, technicznej oraz skutków realizowania na terenie gminy zadań rządowych.

Reasumując podstawowym zadaniem Studium jest:

- rozpoznanie aktualnej sytuacji gminy, określenie istniejących uwarunkowań i problemów związanych z jej rozwojem;
- określenie kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy;
- wyznaczenie obszarów, które będą objęte planem miejscowym ze względu na przepisy szczególne lub istniejące uwarunkowania;
- stworzenie podstaw do koordynacji planów miejscowych i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydawanych bez planów;
- promocja rozwoju gminy.

II ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY PROMNA

1. Uwarunkowania ponadlokalne

1.1. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne. Ponadlokalne urządzenia infrastruktury społecznej

Gmina Promna administracyjnie od 1 stycznia 1999 roku należy do powiatu białobrzeskiego, który tworzą gminy: Białobrzegi (miasto-gmina), **Promna**, Radzanów, Stromiec, Wyśmierzyce (miasto-gmina). Sąsiaduje z gminami: **Goszczyn, Jasieniec, Warka, Białobrzegi, Wyśmierzyce, Mogielnica**.

Powiat białobrzeski stanowi jeden z 42 powiatów wchodzących w skład województwa mazowieckiego. Region Mazowsze tworzą dawne województwa, a obecne „subregiony” radomski, siedlecki, ostrołęcki, ciechanowski, płocki oraz w części skierniewicki.

Związki funkcjonalne: Gmina Promna należała do zarejestrowanego Związku Gmin „**Pilica**” utworzonego dla ochrony wód rzeki Pilicy oraz zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego atrakcyjnych przyrodniczo obszarów doliny Pilicy

Aspekty obronne: W obszarze gminy znajdują się obiekty specjalne wymagające zachowania określonych przez odpowiednie służby stref ochronnych.

Prognoza demograficzna województwa i gminy.

Województwo mazowieckie

Przyjęcie prognozy demograficznej ma na celu określenie liczby ludności, jej struktury wiekowej, stanowiących przesłanki przewidywać w sferze społecznej i infrastrukturze (zasoby pracy, potrzeby mieszkaniowe, zapotrzebowanie na obiekty i systemy infrastruktury społecznej oraz technicznej).

Uwarunkowania demograficzne, społeczne, gospodarcze stanowiły przesłankę do założeń dwu wariantów prognozy ludności województwa.

„**Wariant centralny**” opracowany przez G.U.S przewidujący w zasadzie stabilizację liczby ludności na poziomie obecnego stanu istniejącego i odpływ ludności na zewnątrz województwa obejmujący nieomal cały przyrost naturalny w okresie do 2020 r. tj. ok. 100 tys. osób. Wariant ten przyjmuje umiarkowany rozwój miast ze stałą tendencją wzrostową oraz głęboką przebudowę struktury agrarnej ze znaczącym odpływem ludności wiejskiej i określa liczbę ludności w wielkościach:

- prognoza biologiczna - 878 tys. M.
- prognoza pomigracyjna - 773 tys. M.

„**Wariant wojewódzki**” przyjmuje w prognozie zarysowanie i kształtujące się w latach dziewięćdziesiątych trendy migracyjne, stabilizację liczby ludności zamieszkałej na obszarach wiejskich (wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich) oraz analogicznie jak w wariacie „centralnym” umiarkowane tempo rozwoju ludności w miastach i określa liczbę ludności w wielkościach:

- prognoza biologiczna - 878 tys. M.
- prognoza pomigracyjna - 840 tys. M.

Gmina Promna - prognoza ludności w „wariancie wojewódzkim”:

W założeniach prognozy dla poszczególnych gmin województwa, w tym dla **gminy Promna** uwzględniane były m.in. czynniki takie jak:

- dotychczasowe trendy procesów demograficznych,
- własny rozwój biologiczny
- położenie i dostępność komunikacyjna,
- stan i struktura gospodarki rolnej,
- wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną.

Prognoza ludności gminy Promna określona została w wielkościach:

- prognoza biologiczna - 7000
- prognoza pomigracyjna - 6200-7000
- prognoza struktury wieku:

	biologiczna	pomigracyjna
0-17	30 %	29 %
18 - 64 M 59 K	55 %	55 %
18-44	36 %	35 %
45 - 64 M 59 K	19 %	20 %
65 i więcej M 60 i więcej K	15 %	16 %

1.2 Powiązania przyrodnicze. Obszar Miasta i Gminy w strukturze przyrodniczej powiatu, województwa, kraju

W układzie strefowym odpowiadającym wiodącym funkcjom terenu uwarunkowanym zasobami i walorami środowiska w obszarze gminy Promna wyróżnione zostały:

- **tereny o wiodących funkcjach rolniczych** z zachowaniem istniejących **form** zagospodarowania obszaru ukształtowanej specjalizacji sadowniczej „rejonu grójecko-wareckiego” o znaczeniu krajowym (w tym około 1400 ha nasadzeń drzew owocowych w północnej i środkowej części gminy Promna) oraz dobre warunki naturalne do produkcji rolniczej (58 % udziału gleb klasy I - IV),
- **tereny systemu przyrodniczego** wskazane do zachowania i ochrony wysokich walorów środowiska przyrodniczego stanowiące elementy krajowej sieci ekologicznej o znaczeniu międzynarodowym i regionalnym (obszar doliny Pilicy).

System przyrodniczy w obszarze Gminy tworzą:

- **o znaczeniu międzynarodowym:** tereny doliny rzeki Pilicy stanowiące „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki”;
- **o znaczeniu regionalnym:** korytarz ekologiczny systemu rzeki Dylówki;

OBSZARY I OBIEKTY OBJĘTE ORAZ WSKAZANE DO OBJĘCIA OCHRONĄ PRAWNĄ

• Obszary cenne przyrodniczo

Przyrodnicze obszary prawnie chronione:

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki** obejmuje południową część gminy ściśle związaną z doliną rzeki. O walorach przyrodniczych stanowią: naturalny charakter rzeki z bogatymi biocenotycznie siedliskami wodno-błotnymi, mozaika malowniczych łąk, szuwarów, bagien z zadrzewieniami, niewielkie

kompleksy leśne, zróżnicowana rzeźba terenu podkreślona wysoką, stromą skarpą po północnej stronie rzeki;

Przyrodnicze obszary planowane do objęcia ochroną prawną:

- **Projektowany Park Krajobrazowy Dolnej Pilicy** "pokrywający się prawie w całości z istniejącym Obszarem Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki. Obszar ten charakteryzuje się dużą różnorodnością roślin i zwierząt związaną ze zróżnicowaniem występujących warunków siedliskowych;
- **Projektowany zespół krajobrazowy „Dolina Mogielanki”** obejmujący zalesiony wycinek najbardziej malowniczej części rzeki Mogielanki;
- **Projektowane użytki ekologiczne:**

„Kanały” w Woli Biejkowskiej - teren po eksploatacji torfów; **Fragment doliny Pilicy** ze stawami rybnymi porośniętymi szuwarami oraz silnie podtopionym fragmentem olsu.

- **Obszary związane z zaopatrzeniem w wodę**

1. Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 215 A Subniecka Warszawska;
2. Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 215 Subniecka Warszawska;
3. Obszar Wysokiej Ochrony (OWO) GZWP;

- **Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykaz na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków**

Lp.	Miejscowość,		Obiekt , czas powstania	Uwagi
1.	Daltrozów	20	dom, mur., cegła, strzecha, 1902	
2.	Daltrozów	21	dom, mur., cegła, blacha, 1900-1901	
3.	Daltrozów		kapliczka przydrożna, mur. cegła, k. XIX w.	
8.	Lisów	45	dom drewn. XIX/XX w.	Nie istnieje
9.	Lisów	51	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
10.	Lisów		figura św. Jana Nepomucena , mur., I ćw. XX w.	
11.	Mała Wieś		kapliczka , mur. 1905 r.	Kapliczka z 1922 r. i kapliczka domkowa – data renowacji 1962
12.	Nowy Przybyszew		dwór, mur. pocz. XX w.	

13.	Nowy Przybyszew		oficyna dworska , mur. pocz. XX w.	
14.	Nowy Przybyszew		figura przydrożna , mur. I ćw. XX w.	
15.	Olkowice	8	dom dREW. , I ćw. XX w.	Nie istnieje
16.	Olkowice	10	dom, mur. I ćw. XX w.	Nie istnieje
17.	Osuchów	3	dom dREW., XIX/XX w.	Nie istnieje
18.	Osuchów	4	dom dREW., XIX/XX w.	Nie istnieje
19.	Osuchów	5	dom dREW., XIX/XX w.	Nie istnieje
20.	Osuchów	10	dom dREW. I ćw. XX w.	Nie istnieje
21.	Osuchów	11	dom dREW. I ćw. XX w.	Nie istnieje
22.	Osuchów	18	dom dREW. I ćw. XX w.	Nie istnieje
23.	Osuchów	21	dom dREW. I ćw. XX w.	Nie istnieje
24.	Osuchów	25	dom dREW. I ćw. XX w.	Nie istnieje
25.	Osuchów		kapliczka , mur. XIX/ w.	Kapliczka z 1919r.
26.	Przybyszew		kościół , mur. 1894-98	<i>w rej. zabyt.</i>
27.	Przybyszew		plebania, mur. 4 ćw. XIX w.	
28.	Przybyszew		brama w ogrodzeniu kościoła, mur. 4 ćw. XIX w.	
29.	Przybyszew		kaplica pogrzebowa przy kościele, mur. 4 ćw. XIX w.	
30.	Przybyszew	78	dom dREW., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
31.	Przybyszew	79	dom dREW. 1 ćw. XX w.	Zupełnie zniszczony – do rozebrania
32.	Przybyszew	86	dom dREW. 1 ćw. XX w.	Całkowicie przebudowany.
33.	Przybyszew	87	dom dREW. 1 ćw. XX w.	
34.	Przybyszew	108	dom dREW. 1 ćw. XX w.	Całkowicie przebudowany.
35.	Przybyszew	109	dom dREW. 1 ćw. XX w.	Całkowicie przebudowany.
36.	Przybyszew	131	dom dREW. 1 ćw. XX w.	
37.	Przybyszew	132	zajazd, mur. 4 ćw. XVIII w.	<i>w rej. zabyt.</i> - ruina

38.	Rykały		dwór, mur. pocz. XIX w.	<i>w rej. zabyt.</i>
39.	Rykały		oficyna dworska, mur. XIX w.	
40.	Rykały		czworaki I. mur. XIX w.	
41.	Rykały		czworaki II, mur. XIX w.	
42.	Rykały		spichlerz, mur. pocz. XIX w.	
43.	Rykały		podworskie zabudowania, gospod. – magazyn, mur. XIX w.	
44.	Rykały		gorzelnia, mur. XIX w.	
45.	Rykały		zabud. podworskie- obora, mur. XIX w.	
46.	Rykały		zabud. podworskie- obora II, mur. XIX w.	
47.	Rykały		zabud. podworskie- obora III, mur. XIX w.	
48.	Rykały		zabud. podworskie- stajnia , mur. XIX w.	
49.	Rykały		zabud. podworskie- chlew, mur. XIX w.	
50.	Rykały		brama, mur. XIX w.	
51.	Rykały	32	dom drew., I ćw. XX w.	Zupełnie zniszczony – do rozebrania
52.	Rykały	33	dom drew., I ćw. XX w.	Nie istnieje
53.	Rykały	43	dom drew., I ćw. XX w.	Nie istnieje
54.	Rykały	43	chlew, mur., I ćw. XX w.	Nie istnieje
55.	Rykały	46	dom mur. , I ćw. XX w.	Nie istnieje

- Zespoły i obiekty zabytkowe nie wpisane do CRD Konserwatora Zabytków:

1.	Biejkowska Wola		Kapliczka domkowa – XIX w./ XX w.	
2.	Biejkowska Wola		Park dworski – XIX w.	<i>w rej. zabyt.</i> Nie istnieje
3.	Borowe		Kapliczka murowana, domkowa pocz. XX w.	
4.	Jadwigów		Kapliczka 1935 r.	

5.	Piekarty	Dwór XIX w. (była w nim szkoła)	w rej. zabyt.
6.	Piekarty	Park dworski XIX w.	w rej. zabyt.
7.	Promna	Kościół murowany 1866 r. – 1870 r.	
8.	Promna	Nagrobek na cmentarzu przykościelnym XIX w.	
9.	Promna	Kaplica cmentarna rodziny Jackowskich na cmentarzu przykościelnym – XIX w.	
10.	Promna	Figura Matki Boskiej (przy kościele) 1900 r. – 1901 r.	
11.	Promna	Plebania murowana – 1900 r.	
12.	Promna	Budynek murowany (dawny młyn ?) – pocz. XX w.	
13.	Promna	Pałac – XVIII/XIX w.	w rej. zabyt.
14.	Promna	Park dworski XVIII w./XIX w.	w rej. zabyt.
15.	Promna	Kapliczka kolumnowa (ul. Warecka róg ul. Złotej) – XIX w./ XX w. (?)	
16.	Promna	Kapliczka murowana – XVIII w. (?) ul. Warecka 7	Bardzo zniszczona-rozsypuje się.
17.	Przybyszew	Kapliczka murowana, 1938 r.	
18.	Przybyszew 110	Dom drewniany I ćw. XX w.	
19.	Przybyszew 142	Dom parafialny, murowany XIX w./XX w.	
20.	Przybyszew, ul. Rynek 35	Dom drewniany, koniec XIX w.	

- Wykaz stanowisk archeologicznych

LP	MIEJSCOWOŚĆ NUMER	NUMER AZP	FUNKCJA	KULTURA	CHRONOLOGIA
1	Lekarcice Nowe 1	67-65/2	Gródek stożkowaty		Średniowiecze ok. 1250 – 1350
2	Lekarcice Nowe 4	67-65/8	Osada		Późne średniowiecze
3	Lekarcice Nowe 2	67-65/9	Osada		Późne średniowiecze – nowożytność XV-XVII w.
4	Lekarcice Nowe 5	67-65/10	Ślad osadnictwa		Starożytność

5	Lekarcice Nowe 6	67-65/11	Ślad osadnictwa Osada		Wczesne średniowiecze XII w. Późne średniowiecze XV-XVI w.
6	Lekarcice Nowe 3	67-65/12	Osada		Późne średniowiecze – nowożytność XV – XVIII w.
7	Lekarcice Stare 7	67-65/13	Ślad osadnictwa		Neolit
8	Lekarcice Stare 8	67-65/14	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze
9	Piekarty 2	67-65/15	Osada		Późne średniowiecze XIV – XVI w.
10	Olszamy 1	67-65/16	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze
11	Broniszew 2	67-65/20	Ślad osadnictwa		Średniowiecze
12	Broniszew 3	67-65/21	Osada		Nowożytność XV-XVIII w.
13	Daltrozów 1	67-66/1	Osada		Nowożytność XVI – XVIII w.
14	Przybyszew 1	68-65/1	Ślad osadnictwa		Wczesny okres lateński
15	Przybyszew 2	68-65/2	Cmentarzysko		Wczesny okres lateński
16	Przybyszew 3	68-65/3	Osada	Kultura grobów kloszowych	Wczesna epoka żelaza
17	Góry 2	68-65/5	Osada	Kultura trzciniecka	Wczesna epoka brązu
18	Góry 3	68-65/6	Cmentarzysko		Starożytność – wczesne średniowiecze ?
19	Adamów Góry 1	68-65/7	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XI – XII w.
20	Pacew 1	68-65/8	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Okres rzymski Wczesne średniowiecze

21	Przybyszew 8	68-65/9	Osada Osada		Starożytność Wczesne średniowiecze VIII – X w.
22	Przybyszew 9	68-65/10	Osada Ślad osadnictwa		Młodszy okres przedrzymski Wczesne średniowiecze
23	Przybyszew 10	68-65/11	Cmentarzysko	Kultura łużycka ? Kultura grobów kloszowych? Kultura pomorska ?	Wczesna epoka żelaza?
24	Przybyszew 11	68-65/12	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Starożytność Młodszy okres przedrzymski
25	Przybyszew 12	68-65/13	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Późne średniowiecze
26	Przybyszew 13	68-65/14	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Nieokreślona Starożytność
27	Przybyszew 14	68-65/15	Osada Osada Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XI – XII w. Nowożytność
28	Mała Wieś 1	68-65/16	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność
29	Mała Wieś 2	68-65/17	Ślad osadnictwa		
30	Mała Wieś 3	68-65/18	Ślad osadnictwa		Starożytność
31	Mała Wieś 4	68-65/19	Ślad osadnictwa		Starożytność

			Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze
32	Mała Wieś 5	68-65/20	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze X – XI w.
33	Mała Wieś 6	68-65/21	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Starożytność Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze
34	Mała Wieś 7	68-65/22	Ślad osadnictwa		Starożytność
35	Przybyszew 15	68-65/23	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze
36	Przybyszew 5	68-65/24	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze Nieokreślona
37	Strupiechów /Jadwigów / 1	68-65/25	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność
38	Przybyszew 6	68-65/26	Ślad osadnictwa		Starożytność
39	Przybyszew 7	68-65/27	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
40	Mała Wieś 8	68-65/28	Ślad osadnictwa		Starożytność
41	Mała Wieś 9	68-65/29	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność

42	Rykały 1	68-65/30	Osada		Starożytność
43	Rykały 2	68-65/31	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
44	Rykały 3	68-65/32	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
45	Rykały 4	68-65/33	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze XI – XIII w.
46	Rykały 5	68-65/34	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Epoka kamienia – epoka Żelaza Wczesne średniowiecze XI – XII w. Późne średniowiecze
47	Lisów 2	68-65/35	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze XI – XII w.
48	Lisów 3	68-65/36	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność – wczesne średniowiecze Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
49	Lisów 4	68-65/37	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze
50	Lisów 5	68-65/40	Osada	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
51	Lisów 6	68-65/41	Ślad osadnictwa		Starożytność
52	Lisów 7	68-65/42	Ślad osadnictwa		Starożytność

			Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze
53	Lisów 8	68-65/44	Osada	Kultura przeworska	Okres rzymski
54	Lisów 9	68-65/45	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka żelaza Starożytność Wczesna epoka żelaza
55	Lisów 10	68-65/46	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Nowożytność
56	Mała Wieś 10	68-65/47	Osada Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
57	Mała Wieś 11	68-65/48	Osada		Wczesne i późne średniowiecze XII – 1 poł. XV w.
58	Mała Wieś 12	68-65/49	Ślad osadnictwa		Starożytność
59	Mała Wieś 13	68-65/50	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze Nowożytność
60	Mała Wieś 14	68-65/51	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze
61	Mała Wieś 15	68-65/52	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
62	Mała Wieś 16	68-65/53	Osada Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze

63	Strupiechów / Jadwigów / 2	68-65/54	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski Wczesne średniowiecze Nieokreślone
64	Strupiechów / Jadwigów / 3	68-65/55	Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
65	Strupiechów / Jadwigów / 4	68-65/56	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze Nieokreślone
66	Strupiechów / Jadwigów / 5	68-65/ 57	Osada Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze X – XI w. Późne średniowiecze
67	Strupiechów / Jadwigów / 6	68-65/58	Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
68	Strupiechów / Jadwigów / 7	68-65/ 59	Ślad osadnictwa		Starożytność
69	Strupiechów / Jadwigów / 8	68-65/60	Ślad osadnictwa		Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
70	Piekarty 1	68-65/61	Cmentarzysko		Nowożytność
71	Falęcice 2	68-65/62	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze
72	Falęcice 7	68-65/63	Ślad osadnictwa		Starożytność – wczesne średniowiecze
73	Falęcice 8	68-65/64	Ślad osadnictwa		Starożytność

			Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze XI – XII w.
74	Góry 4	68-65/65	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze Wczesne średniowiecze XII – XIII w.
75	Falęcice 1	68-66/1	Osada		Starożytność
76	Falęcice 2	68-66/2	Osada Osada	Kultura łużycka Kultura przeworska	Okres Halstatt C-D Okres późno lateński – wczesny okres rzymski
77	Falęcice 3	68-66/3	Ślad osadnictwa Osada? Osada	 Kultura łużycka Kultura przeworska	Neolit Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Okres późno lateński wczesno rzymski
78	Falęcice 4	68-66/4	Osada		Wczesne średniowiecze średniowiecze XII – XVII w.
79	Falęcice 5	68-66/5	Osada Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze IX-XII w.
80	Promna 1	68-66/6	Ślad osadnictwa Osada	Kultura przeworska	Okres rzymski Wczesne średniowiecze i średniowiecze XIII – XVII w.
81	Promna 2	68-66/7	Ślad Osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski
82	Promna 3	68-66/8	Osada Ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych Kultura łużycka	Neolit Epoka brązu – wczesna epoka żelaza
83	Kolonia Promna 1	68-66/9	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze
84	Biejkowska Wola 1	68-66/10	Osada		Średniowiecze, nowożytność XV-XVIII w.

85	Biejowska Wola 2	68-66/11	Ślad osadnictwa Osada	Kultura przeworska	Okres rzymski Wczesne średniowiecze VIII – XII w.
86	Biejowska Wola 3	68-66/12	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Starożytność Wczesne średniowiecze
87	Biejków 1	68-66/13	Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski
88	Biejków 2	68-66/14	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura przeworska	Okres rzymski Średniowiecze Nowożytność XV – XVII w.
89	Biejków 3	68-66/15	Osada Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze Średniowiecze VIII – XV w.
90	Biejków 4	68-66/16	Osada Cmentarzysko Ślad osadnictwa	Kultura łużycka Kultura pomorska /kloszowa	Epoka brązu Epoka żelaza Średniowiecze XIV – XV w.
91	Biejków 5	68-66/17	Ślad osadnictwa		Neolit
92	Biejków 6	68-66/18	Ślad osadnictwa Osada		Starożytność Wczesne średniowiecze Średniowiecze XIII – XVII w.
93	Biejków 7	68-66/19	Ślad osadnictwa Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Średniowiecze XV – XVII w.
94	Biejków 8	68-66/20	Osada Osada		Starożytność Wczesne średniowiecze Średniowiecze
95	Biejków 9	68-66/21	Cmentarzysko	Kultura przeworska	Okres późno lateński lub rzymski
96	Biejków 10	68-66/22	Cmentarzysko	Kultura przeworska	Okres wczesnorzymski
97	Pnie 1	68-66/45	Ślad osadnictwa		Starożytność

			Ślad osadnictwa		Średniowiecze - Nowożytność XII – XVII w.
98	Przybyszew 16	69-65/24	Ślad osadnictwa Osada Osada Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – Epoka żelaza Wczesne średniowiecze XIII w. Późne średniowiecze XIV – XVII w. Okres nowożytny XVIII w.
99	Przybyszew 17	69-65/25	Ślad osadnictwa Osada Osada Osada Osada Osada	Kultura łużycka/ grobow kloszowych Kultura przeworska	Epoka kamienia Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski Wczesne średniowiecze X-XII w. Późne średniowiecze XIV – XV w. Okres nowożytny XVI – XVII w.
100	Przybyszew 18	69-65/26	Ślady osadnictwa Osada Wieś Stajnie dworskie Grób		Starożytność Wczesne średniowiecze X-XIII w. Późne średniowiecze – nowożytność XV-XVI w. Nowożytność XVIII – XX w. Nieokreślone
101	Przybyszew 19	69-65/27	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad	Kultura łużycka	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza Wczesne średniowiecze XII – XIII w. Późne średniowiecze XIV w. Nowożytność XVI-XVII w.

			osadnictwa		
102	Przybyszew 20	69-65/28	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia
			Osada	Kultura łużycka	Epoka brązu
			Osada	Kultura przeworska	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski A3-B1
			Osada		Wczesne średniowiecze X-XIII w.
			Osada		Późne średniowiecze – nowożytność XV – XVI w.

1.3 Powiązania infrastrukturalne i komunikacyjne

Rola miejscowości Promna w układzie osadniczym województwa:

Promna - siedziba Urzędu Gminy. Ośrodek lokalny z polityką rozwoju rolnictwa, funkcji obsługi ludności oraz funkcji wypoczynkowo-turystycznej z uwagi na między innymi:

- ciągłość funkcji administracyjnej stopnia podstawowego oraz wyposażenie w podstawowe instytucje obsługi ludności i rolnictwa;
- korzystne położenie w zasięgu oddziaływania trasy ekspresowej Nr 7;
- atrakcyjne i cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe doliny Pilicy oraz istniejące zainwestowanie turystyczno-wypoczynkowe (budownictwo letniskowe);

Główne ponadlokalne ośrodki obsługi ludności gminy Promna

(siedziby administracji specjalnych szczebla rejonowego obsługujących m.in. gminę Promna)

M.BIAŁOBRZEGI - główny ponadlokalny ośrodek rozwoju. **Ośrodek powiatowy** (od 1 stycznia 1999 roku) w planowanej reformie administracyjnej kraju, z projektowanym przestrzennym zasięgiem obsługi obejmującym między innymi **obszar gminy Promna**. Aktualnie siedziba większości instytucji administracji specjalnej obsługujących m.in. ludność gminy Promna: Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta i Gminy, Komenda Powiatowa Policji, Urząd Skarbowy, Stacja Pogotowia Ratunkowego, Oddział PCK, Inspektorat PZU, Państwowa Powiatowa Straż Pożarna.

M.GRÓJEC - główny ponadlokalny ośrodek rozwoju (ośrodek powiatowy) uzupełniający obsługę obszaru gminy Promna m.in. poprzez funkcjonujące instytucje: Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta i Gminy, Powiatowy Urząd Pracy Zespół Opieki Zdrowotnej ze szpitalem, Prokuratura Rejonowa, Państwowa Straż Pożarna, Rejon Dróg Publicznych, Rejon Energetyczny, Wojskowa Komenda Uzupełnień, Inspektorat ZUS.

W założeniach reformy administracyjnej przyjmuje się koncentrację administracji specjalnych szczebla rejonowego w projektowanych ośrodkach powiatowych z zasięgiem obsługi danego powiatu. Oznaczać to może zmniejszenie ponadlokalnej roli m. Grójca w obsłudze ludności gminy Promna.

UKŁAD PASMOWY – PODSTAWOWE SYSTEMY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Podstawowe systemy infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym przechodzące przez obszar gminy stanowią:

Drogi ekspresowe:

- droga ekspresowa Nr 7 Warszawa-Białobrzegi-Radom-Kraków

Droga wojewódzka:

- Nr 731 Promna - Warka

Drogi powiatowe:

- 1616W Goszczyn - Daltrozów
- 1638W Przybyszew - Goszczyn
- 1104W Falęcice - Przybyszew - Nowe Miasto n/Pilicą
- 1106W Promna - Jasieniec

Gazociągi przesyłowe

- przebudowany gazociąg średniego ciśnienia, średnicy 300 mm, relacji „Lubienia - Sękocin”
- gazociąg średniego ciśnienia do Warki (odgałęzienie od gazociągu „Lubienia - Sękocin”)

2. Podstawowe szanse i problemy rozwoju gminy Promna wynikające z uwarunkowań

Podstawowe problemy i szanse rozwoju Gminy rozpoznane w ramach oceny stanu zagospodarowania przestrzennego oraz uwarunkowań rozwoju dla podstawowych funkcji stanowią;

2.1 W zakresie polityki przestrzennej państwa

szanse

- Przyjęta w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” jako wiodąca zasada równoważenia rozwoju kraju ze szczególnym uwzględnieniem ochrony wartości przyrodniczych (ekorozwój).
- Wyróżnione w „koncepcji krajowej” przestrzenie regionalne dla zachowania atutów istniejącego zagospodarowania, w tym między innymi obszar na północ od rzeki Pilicy jako strefa ukształtowanej specjalizacji produkcji sadowniczej o znaczeniu krajowym, z polityką utrzymania tego kierunku zagospodarowania w przyszłości, co znajduje to bezpośrednie odniesienie między innymi do obszaru gminy Promna;
- Wskazywany jako ważny do wdrażania w polityce państwa wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich (zwiększanie udziału funkcji pozarolniczych na obszarach wiejskich) ze wspieraniem modernizacji i budowy infrastruktury technicznej oraz gałęzi z otoczenia rolnictwa w tym- m.in. przetwórstwa rolno-spożywczego, funkcji wypoczynku, turystyki i agroturystyki, co dotyczy i może mieć szczególne znaczenie dla obszaru gminy Promna;
- Określone w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” pasma przyspieszonego rozwoju kształtujące się wraz z rozbudową i modernizacją systemów infrastruktury technicznej (głównie komunikacyjnej) o znaczeniu krajowym i regionalnym, w tym pasmo „północ-południe” oparte o integrującą rolę trasy ekspresowej Nr 7 przechodzącej między innymi przez obszar gminy Promna.

problemy (ograniczenia)

- Problemy adaptacyjne obszarów wiejskich do wielofunkcyjnego rozwoju i gospodarki rynkowej (rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych, nie uregulowane problemy organizacji zbytu produktów rolnych, mała opłacalność produkcji rolnej) wymagające długookresowych instrumentów finansowo-kredytowych polityki państwa, w tym polityki rolnej;

2.2 W zakresie powiązań (relacji) zewnętrznych

szanse wynikające z położenia gminy:

- Wdrażana od 1 stycznia 1999 roku reforma samorządowa szczebla powiatowego i regionalnego oraz powiązania gminy ze stolicą regionu Warszawą jak również utrwalone związki społeczno gospodarcze z ośrodkami ponadlokalnymi Białobrzegami, Grójcem i Warką. Miasto Białobrzegi jako ośrodek powiatowy obejmuje obszar sześciu, gmin w tym między innymi gminę Promna;

- Położenie Gminy w korytarzu trasy ekspresowej Nr 7 stanowiące o dostępności komunikacyjnej gminy na kierunku północ-południe oraz w ciągu komunikacyjnym „nadpilickim” Promna -Warka (pozostawionym w randze drogi wojewódzkiej w nowym układzie sieci dróg krajowych i wojewódzkich) i Promna-Falęcice- Przybyszew-Nowe Miasto n/Pilicą (od 1 stycznia 1999 roku droga powiatowa);
- Położenie Gminy w ukształtowanym „grójecko-wareckim” rejonie specjalizacji sadowniczej o znaczeniu krajowym;
- Położenie Gminy w obszarze zasobnych poziomów wodonośnych, szczególnie GZWP „Subniecka Warszawska - część centralna” Nr 215A o zasięgu wykraczającym poza rejony gminy Promna;
- Położenie gminy (południowe obszary) w systemie doliny Pilicy stanowiącej znaczący element w krajowej sieci ekologicznej „ECONET-POLSKA”. „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki” pełni rolę obszaru węzłowego jako biocentrum i strefa buforowa o znaczeniu międzynarodowym. Planowane jest podniesienie rangi ochrony prawnej poprzez utworzenie Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy. Korytarze ekologiczne rzek Dylówki i Borówki przepływających przez obszar gminy mają swoje przedłużenie w terenach gmin sąsiednich Goszczyna i Mogielnicy. Projektowany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Rykałanki” fragmentem wkracza na teren gminy Goszczyn;
- Rozwiązywanie na poziomie ponadgminnym problemów gospodarki odpadami poprzez dostosowanie istniejącego, wspólnego składowiska odpadów w Suchej gm. Białobrzegi;

problemy (ograniczenia)

- Zachwianie równowagi ekologicznej doliny Pilicy. Istotnym czynnikiem wpływającym na degradację roślinności, wód powierzchniowych i gruntowych jest zagrożenie dla przepływu nienaruszalnego rzeki związane z funkcjonującym ujęciem powierzchniowym wody dla miasta Łodzi ze Zbiornika Sulejowskiego i zrzut oczyszczanych ścieków do innej zlewni;
- Utrudnienia w zagospodarowaniu związane z występowaniem określonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obejmujących obszary doliny Pilicy;
- Ograniczenia w gospodarowaniu związane z konieczną ochroną Obszaru Wysokiej Ochrony GZWP „Subniecka Warszawska- część centralna”;
- Nieuporządkowana do końca gospodarką ściekowa w gminach położonych w górze rzeki, w tym również poza obszarem subregionu radomskiego, wpływająca na jakość wód rzeki Pilicy;
- Niezadowalający stan poszczególnych komponentów środowiska (gleby, woda, powietrze, rośliny) związany z intensywną chemizacją rolnictwa, głównie upraw sadowniczych w gminach na północ od Pilicy;
- Niedogodności związane z funkcją tranzytową drogi szybkiego ruchu dla klimatu akustycznego, warunków higieny atmosfery oraz jakości gleb i wód gruntowych w rejonie trasy;

- Obniżenie rangi dawnych dróg wojewódzkich w obszarze gminy do rangi dróg powiatowych z dniem 1 stycznia 1999 roku (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 roku - Dz.U. Nr 160, poz. 1071);
- Wywóz ścieków do oczyszczalni w Białobrzegach (brak oczyszczalni ścieków);

2.3 W zakresie sfery społecznej

szanse

- Potencjał demograficzny gminy oraz zrównoważone podstawowe procesy demograficzne i społeczne (stabilizacja zaludnienia, poprawa wskaźników w zakresie udziału kobiet w wieku 20-39 lat/100 mężczyzn i związana z tym poprawa przyrostu naturalnego ludności, równowaga struktur płci i wieku, stopa bezrobocia -7,1 %- o połowę niższa niż średnio w subregionie radomskim i nie przekraczająca tzw „bezpiecznego poziomu bezrobocia” określanego na 10 %);
- Zasoby mieszkaniowe gminy ze wskaźnikiem 314 mieszkań/1000 ludności przy wskaźniku 271 w gminach obszarów wiejskich subregionu. W polityce mieszkaniowej standardy do jakich należy dążyć określone zostały docelowym wskaźnikiem 350 mieszkań/1000 ludności (M.P. Nr 35, poz. 412/95);
- Istniejące rezerwy terenów mieszkaniowych brutto wskazane do zainwestowania dla różnych form zabudowy mieszkaniowej i usługowo-produkcyjnej. Korzystne uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne dla wskazania dalszych terenów do zabudowy mieszkaniowej, wypoczynkowej, usługowej i usługowo-produkcyjnej;
- Ukształtowane funkcjonalno-przestrzenne „nadpilickie” pasmo koncentracji osadnictwa (południowa część gminy) z zabudową mieszkaniową jednorodzinną i zagrodową, wypoczynkową (budownictwo letniskowe), usługową i usługowo-produkcyjną;
- Wyposażenie gminnego ośrodka usługowo-administracyjnego zapewniające dobry poziom dostępności do podstawowych usług w zakresie ochrony zdrowia, szkolnictwa podstawowego, kultury, sportu, administracji samorządowej i specjalnej;
- Wykształcone, obok usługowo-administracyjnego ośrodka gminnego, wspomagające ośrodki usługowe w Przybyszewie (zachodnia część gminy) i Falęcicach równoważące dostęp do usług podstawowych;

problemy (ograniczenia)

- Przestrzenne rozdrobnienie rolniczego osadnictwa w środkowej i północnej części gminy. Na taki układ sieci osadniczej ma wpływ charakter wysoko intensywnego rolnictwa tego obszaru i tradycja powiązania mieszkania z sadem. Utrudnia to zachowanie zalecanej przez środowiska naukowe minimum 20 metrowej strefy ochronnej (z uwagi na stosowane środki ochrony roślin) zabudowy mieszkaniowej od sadów;

- Potrzeba podnoszenia standardów obsługi ludności gminy i ludności przebywającej czasowo w celach wypoczynkowych poprzez bieżącą modernizację, rozbudowę lub budowę nowych obiektów użyteczności publicznej (placówki ochrony zdrowia, pocztowe, handlowo-usługowe, urządzenia sportowe itp) oraz pełne wyposażenie obszarów zainwestowanych w podstawowe elementy infrastruktury technicznej;

2.4 W zakresie sfery gospodarczej szanse

- Duży potencjał produkcyjny rolnictwa z powierzchnią 10 500 użytków rolnych cechujących się wysoką i wszechstronną przydatnością kompleksów glebowo-rolniczych do produkcji rolnej. Syntetyczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (bonitacja gleb, warunki wodne gleb, agroklimat, rzeźba terenu) wynosi 61,6 w skali 100 punktowej;
- Prywatna własność w rolnictwie z udziałem sektora indywidualnego 96", 6 %;
- Ukształtowany kierunek produkcji rolniczej ze specjalizacją sadowniczą o znaczeniu krajowym (20 % użytków rolnych gminy posiada nasadzenia drzew owocowych).
- Możliwość tworzenia dużych specjalistycznych gospodarstw rolnych;
- Istniejący potencjał zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w gminie (ponad 230 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie Regon, w większości w sektorze prywatnym);
- Wzrost drobnej przedsiębiorczości;
- Możliwość wykorzystania kruszywa naturalnego na potrzeby lokalne;
- Istniejące walory przyrodniczo-krajobrazowe do rozwoju funkcji wypoczynkowej (wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich);
- Zainteresowanie budownictwem o charakterze mieszkaniowo-wypoczynkowym w obszarze gminy mieszkańców Warszawy i Radomia;

problemy (ograniczenia)

- Mało korzystna struktura obszarowa gospodarstw rolnych (problem w skali subregionu i kraju);
- Zatrudnienie w rolnictwie nadmierne w stosunku do areału użytków rolnych;
- Niewykorzystane w pełni walory przyrodnicze gminy dla rozwoju turystyki i wypoczynku;
- Ograniczone możliwości retencjonowania wody (znikoma ilość naturalnych zbiorników wodnych, niewielka pojemność zbiorników małej retencji);

- Niski stopień lesistości gminy (5,6 %);
- Obniżenie poziomu wód gruntowych w dolinie Pilicy na skutek zmniejszenia jej przepływu;
- Stepowanie doliny Pilicy;

2.5 W zakresie infrastruktury technicznej szanse

- Rozwinięta sieć dróg oraz dostępność komunikacyjna gminy poprzez układ drogowy zapewniająca prawidłowe powiązania zewnętrzne;
- Położenie gminy w korytarzu drogi ekspresowej Nr 7 (ekspresowej);
- Dobrze rozwinięta sieć dróg w obszarze gminy;
- Zadowalający stopień zwodociągowania gminy. Zużycie wody z wodociągów zbiorowych w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosi w gminie 13,3 nr/d, przy średnim w obszarach wiejskich subregionu radomskiego 10,5 nr/d;
- Występowanie zasobnych poziomów wodonośnych (kredowego, trzeciorzędowego i czwartorzędowego) oraz udokumentowane zasoby wód podziemnych zaspakajające potrzeby gminy;
- Występowanie zasobów dyspozycyjnych w zlewni Pilicy umożliwiających lokalizację obiektów małych retencji;
- Korzystne naturalne warunki wodne gleb w ponad 50 % użytków rolnych (brak potrzeby regulacji stosunków wodnych poprzez melioracje);
- Wysoki stopień gazyfikacji gminy (w gaz przewodowy wyposażonych jest 27 z 31 sołectw w obszarze gminy);
- Dobry stan techniczny sieci energetycznej średniego i niskiego napięcia;

problemy (ograniczenia)

- Niedoinwestowanie dróg w odniesieniu do wzrastającego natężenia ruchu (problem w skali kraju i województwa).
- Brak systemu komunikacji rowerowej;
- Potrzeba rozbudowy sieci wodociągowej;
- Nie rozwiązane problemy gospodarki ściekowej oraz kanalizacji sanitarnej (potrzeba budowy oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji sanitarnej);
- Potrzeba rozbudowy sieci gazowej i telekomunikacyjnej;
- nierozwiązany w skali kraju, subregionu i gminy problem utylizacji opakowań po środkach

ochrony roślin;

- Słabo rozwinięty system selektywnej zbiórki odpadów stałych;

2.6 W zakresie sfery ekologicznej

szanse wynikające ze stanu i zasobów środowiska naturalnego dla rozwoju gospodarczego gminy

- Ukształtowanie terenu, warunki gruntowo-budowlane oraz klimatyczno-zdrowotne na wysoczyźnie nie stwarzające przeszkód dla lokalizacji budownictwa mieszkaniowego, usługowego, wypoczynkowego oraz organizacji produkcji rolnej;
- Dobre warunki środowiskowe, atrakcyjne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym warunkujące rozwój funkcji rekreacyjnej
- Korzystne warunki glebowe i klimatyczne sprzyjające rozwojowi wysoko intensywnego rolnictwa (sadownictwa) na wysoczyźnie oraz upraw ciepłolubnych i obiektów szklarniowych na skarpie doliny Pilicy o ekspozycji południowej;
- Na terenie gminy Promna występują 3 tereny górnicze: „Piekarty”, „Promna 1B”, „Promna 3”;

Na wyżej wymienionych terenach górniczych należy stosować poniższe założenia:

- Pasy ochronne dla terenów sąsiednich nie objętych eksploatacją zostaną wyznaczone zgodnie z polskimi normami
- Po wyeksploatowaniu kruszyw należy dokonać rekultywacji terenu w kierunku leśnym lub wodnym
- Zabrania się zabudowy w terenach górniczych poza obiektami związanymi z eksploatacją złóż
- Dla terenów eksploatacji złóż wymaga się zachowania bezpieczeństwa zdrowia ludzkiego oraz zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego, powodziowego oraz osuwania się mas ziemnych.

Wszelkie działania prowadzone w granicach ustanowionego terenu górniczego powinny zapewniać:

- 1) wykonanie uprawnień określonych w wydanej koncesji;
- 2) bezpieczeństwo powszechne;
- 3) ochronę środowiska ze szczególnym uwzględnieniem ochrony wód podziemnych oraz obiektów budowlanych.

Aby zminimalizować negatywne oddziaływanie górnictwa na środowisko naturalne należy poddawać sukcesywnej rekultywacji obszary wydobywania oraz przeprowadzić rekultywację terenów po zakończonej eksploatacji surowców. Jako najbardziej pożądany kierunek wskazuje

sie kierunek wodny lub leśny. Dopuszcza sie możliwość przeprowadzenia rozpoznania zasobów i dokumentacji złóż oraz w przypadku pozytywnego rozpoznania, prowadzenia eksploatacji złóż kopalin na obszarach gleb klasy IV – VI poza obszarami korytarzy ekologicznych oraz łąk i pastwisk.

- Występowanie rozpoznanych, bardzo cennych terenów przyrodniczo-krajobrazowych objętych ochroną prawną i przewidywanych do objęcia ochroną: OChK Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki; cztery zabytkowe zespoły parkowe; projektowany park krajobrazowy, projektowane cztery użytki ekologiczne, zespół przyrodniczo-krajobrazowy oraz kilkanaście obiektów jako pomniki przyrody. Na cenność i atrakcyjność składają się m.in. bogactwo form geomorfologicznych, urozmaicona rzeźba terenu, różnorodność zbiorowisk roślinnych oraz mozaikowatość w użytkowaniu obszaru;
- Opracowany gminny program zwiększania lesistości zakładający podwojenie powierzchni leśnej i zwiększenie jej udziału z 5,6 % do 12,6 %;

problemy (ograniczenia)

- Występowanie mało korzystnych warunków środowiskowych dla zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią rzeki Pilicy (obustronnych pomiędzy Białobrzegami i Osuchowem oraz na lewym brzegu pomiędzy Budami Brankowskimi a Biejkowem), w strefach krawędziowych wysoczyzny ze względu na duże spadki terenu, zachodzące procesy erozyjne, niekorzystne warunki wilgotnościowe i termiczne;
- Niski stopień zaspokojenia potrzeb melioracyjnych, zarówno w zakresie melioracji podstawowych (brak uregulowanych rzek, bardzo mała ilość wałów przeciwpowodziowych) jak i melioracji szczegółowych (7 %);
- Ograniczenia w działalności wynikające z określonych zasad gospodarowania w obszarach cennych przyrodniczo objętych oraz przewidzianych do objęcia ochroną prawną;
- Ograniczenia wynikające z występowania Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO) dla wód podziemnych związane z budową geologiczną niezabezpieczającą poziomu wodonośnego przed możliwością skażenia (wschodnia i południowa część gminy);
- Zagrożenia dla jakości wód podziemnych związane z nieuporządkowaną gospodarką ściekową, chemizacją rolnictwa, występowaniem dzikich wysypisk śmieci oraz zanieczyszczonymi wodami powierzchniowymi. Wody podziemne czwartorzędowe zanieczyszczone są pestycydami;
- Zachwianie „równowagi ekologicznej” doliny Pilicy (południowa część gminy) wynikające z nakładania się niekorzystnych zjawisk którymi są: silne zanieczyszczenie wód rzeki (n.o.n.), zagrożenie jej przepływu nienaruszalnego, zagrożenie deficytem wód powierzchniowych i stepowaniem krajobrazu na skutek bezzwrotnego poboru wody ze Zbiornika Sulejowskiego

na rz. Pilicy dla zaopatrywania m.Łodzi;

- Niewielka ilość naturalnych zbiorników wodnych oraz mała pojemność zbiorników małej retencji przy jednoczesnym nienajlepszym ich stanie technicznym (na 6 obiektów - 5 wymaga pogłębienia. 1 odbudowy);
- Bardzo niski stopień lesistości gminy wynoszący 5,6 %;
- Degradacja gleb wynikająca z rozwijających się procesów osuwiskowych na stromych zboczach (skarpa nadpilicka i zbocza pagórów moren czołowych);
- Zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi;
- Degradacja rzeźby terenu na skutek chaotycznej eksploatacji kopalni;
- Negatywny wpływ na warunki aerosanitarne działających w obszarze gminy podmiotów gospodarczych np. `garbarnie, ubojnie zwierząt, zakłady przetwórcze owoców i warzyw, przemysłowe fermy drobiu oraz w wyniku chemizacji rolnictwa i komunikacji samochodowej;
- Występowanie obiektów klasyfikowanych prawnie jako szczególnie szkodliwe dla środowiska i zdrowia ludzi (droga ekspresowa Nr 7, fermy kur w Kolonii Promna) oraz kilkunastu obiektów mogących pogorszyć stan środowiska;
- Występowanie obiektów klasyfikowanych prawnie jako mogących stanowić nadzwyczajne zagrożenie dla środowiska: tranzyt drogą ekspresową substancji toksycznych i niebezpiecznych, 5 stacji paliw, chłodnie;

2.7 W zakresie sfery kulturowej szanse

- Ukształtowana historycznie tożsamość Mazowsza (mazowiecki krajobraz kulturowy i przyrodniczy do rzeki Pilicy) oraz występowanie w obszarze gminy obiektów zabytkowej architektury i obszarów objętych ochroną konserwatorską.

problemy (**ograniczenia**)

- Stan techniczny zabytkowych obiektów kultury wymagający zabezpieczenia, rewitalizacji i modernizacji;

3. PODSTAWOWE CELE ROZWOJU GMINY

Podstawowe cele polityki przestrzennego zagospodarowania gminy wynikające z uwarunkowań

Ocena całości uwarunkowań rozwoju, określenia szans i problemów (ograniczeń) dokonana została pod kątem przyjęcia celów rozwoju i kierunków zagospodarowania gminy.

Podstawowe cele polityki przestrzennego zagospodarowania gminy wynikające z

uwarunkowań i służące osiągnięciu zrównoważonego rozwoju gminy stanowią:

Cele społeczno-ekonomiczne

3.1 Poprawa warunków życia mieszkańców

Osiągnięcie wszechstronnego, wielofunkcyjnego rozwoju gminy zapewniającego poprawę warunków życia mieszkańców, z zachowaniem równowagi między rozwojem gospodarczym, a ochroną środowiska:

- Wykorzystanie sprzyjających warunków glebowo-rolniczych w północnej i środkowej części gminy do dalszego rozwoju wyspecjalizowanej produkcji sadowniczej oraz kompleksów glebowych w pozostałych obszarach gminy do aktywizacji gospodarczej w zakresie funkcji rolniczej;
- Wykorzystanie wyjątkowych walorów przyrodniczo-krajobrazowych południowej części gminy głównie w dolinie rzeki Pilicy dla dalszej aktywizacji gospodarczej i rozwoju funkcji rekreacji i turystyki, przy uwzględnieniu wysokich walorów przyrodniczych oraz ochrony prawnej systemu rzeki;
- Tworzenie warunków do dalszego rozwoju funkcji usługowo-produkcyjnych (wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich) z dostosowaniem kierunku rozwoju gospodarczego do wymogów środowiska;
- Rozwój przetwórstwa rolno- spożywczego i urządzeń związanych z uzdatnianiem produktów rolnych (przechowalnie owoców, suszarnie itp.);
- Ochrona obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed degradacją;
- Dążenie do dalszej koncentracji ludności i zagospodarowania w ukształtowanych zespołach osadniczych;
- Tworzenie warunków (rezerwowanie terenów) do rozwoju infrastruktury usługowej - przestrzeni interesu publicznego proporcjonalnie do liczby mieszkańców i występujących potrzeb;

3.2 Optymalne wykorzystanie szans wynikających z korzystnego położenia gminy w niedalekim oddaleniu od Warszawy i Radomia:

- Wskazanie i przygotowanie terenów pod rozwój funkcji rekreacyjnych dla mieszkańców Warszawy i Radomia;
- Współpraca z gminami ościennymi w zakresie wspólnych przedsięwzięć rozwojowych (systemy infrastrukturalne, związki producenckie, składowiska odpadów, mogilniki itp.).

3.3 Rozbudowa infrastruktury technicznej:

- Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy i jej funkcji tranzytowej oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu;
- Podniesienie standardów obsługi poszczególnych obszarów gminy w zakresie komunikacji;

- Rozbudowa zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę;
- Budowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków;
- Poprawa pewności zasilania w energię elektryczną oraz utrzymywanie właściwego stanu technicznego sieci energetycznej;
- Zwiększanie udziału niewęglowych źródeł ciepła (głównie gazu) w ogrzewaniu obiektów użyteczności publicznej;
- Zwiększanie dostępności do informacji poprzez dalszy rozwój usług telekomunikacyjnych;

Cele przestrzenne

3.4 Utrwalanie ukształtowanej prawidłowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy poprzez:

- Utrzymywanie pozytywnych cech obszarów o różnych funkcjach (obszar północny i środkowy oraz obszar doliny Pilicy);
- Korygowanie i wzbogacanie struktur o cechach negatywnych;
- Przygotowywanie nowych terenów do zainwestowania zgodnie z zaistniałymi potrzebami i naturalnymi predyspozycjami;
- Podnoszenie ładu przestrzennego w zagospodarowaniu gminy;
- Porządkowanie zagospodarowania terenów osadniczych;
- Kształtowanie . nowej zabudowy w nawiązaniu do otoczenia i krajobrazu;
- Utrzymywanie harmonijnego krajobrazu otwartego na obszarze gminy;

Cele przyrodnicze

3.5 Ochrona i racjonalne wykorzystanie środowiska przyrodniczego:

- Respektowanie w działalności gospodarczej obszarów i obiektów przyrodniczych poddanych ochronie prawnej i przewidzianych do objęcia ochroną;
- Ochrona ciągów ekologicznych, szaty roślinnej i lasów, obszarów źródliskowych, cieków, wód podziemnych, rzeźby i gleb;
- Racjonalna gospodarka zasobami wód podziemnych i powierzchniowych, ochrona terenów otwartych, ograniczanie negatywnych oddziaływań źródeł zanieczyszczeń;
- Prowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju polegającej na: integrowaniu działań gospodarczych, społecznych, politycznych w celu równoważenia szans dostępu do środowiska ludzi współcześnie żyjących i przyszłych pokoleń; utrzymywaniu równowagi przyrodniczej; poprawie funkcjonowania środowiska; racjonalnej gospodarce zasobami przyrody;

ochronie walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz warunków klimatyczno-zdrowotnych;
podejmowaniu proekologicznych kierunków rozwoju;

Cele kulturowe

3.6 Zachowanie w dobrej kondycji wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego:

- Ochrona, rewaloryzacja, modernizacja środowiska kulturowego, założeń parkowych i krajobrazu otwartego doliny Pilicy;
- Kształtowanie współczesnej zabudowy układów wsi w nawiązaniu do tradycji (cech stylowych architektury w tym regionie);
- Objęcie ochroną prawną wartościowego krajobrazu otwartego doliny Pilicy;
- Zachowanie naturalnych cech krajobrazu oraz kształtowanie jego harmonijnego wizerunku;

III DIAGNOZA STANU ZAGOSPODAROWANIA ORAZ WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU

1. Dotychczasowe przeznaczenie zagospodarowania.

Założenia rozwoju gminy w obowiązujących ustaleniach planistycznych

Tekst planu / prawo miejscowe/ - ustalenia realizacyjne:

Tekst obowiązującego planu ze zmianami obejmuje ustalenia ogólne lokalizowania zabudowy dotyczące obszaru całej gminy regulujące m.in.

- w obrębie wyznaczonych mieszkaniowych terenów budowlanych możliwość lokalizacji: budownictwa zagrodowego, jednorodzinne, wielorodzinne, usługowe, letniskowe;
- w obrębie wyznaczonych terenów usługowych możliwość lokalizacji obiektów usługowych oraz uzupełniająco budownictwa mieszkaniowego;
- w obrębie wyznaczonych terenów rekreacji indywidualnej możliwość lokalizacji budynków o charakterze wypoczynkowym i mieszkaniowym oraz urządzeń i obiektów związanych z rekreacją ogólnodostępną;
- w obrębie terenów rolnych możliwość lokalizacji inwestycji imiennie nieokreślonych na rysunku planu obejmujących między innymi: obiekty podstawowego uzbrojenia terenu; obiekty służące intensywnej gospodarce rolnej; obiekty gromadzenia nieczystości; obiekty sakralne - cmentarze, kapliczki; urządzenia melioracyjne; niekubaturowe obiekty turystyczne; lokalne punkty poboru surowców mineralnych;

Ustalenia szczegółowe dotyczące wszystkich sołectw określają zasady użytkowania terenów o

różnych funkcjach wydzielonych liniami rozgraniczającymi. Wobec małego ruchu budowlanego wynikającego z charakteru i położenia gminy wyznaczone tereny budowlane w większości posiadają rezerwy terenu dla lokalizacji inwestycji.

2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

2.1. Struktura funkcjonalno – przestrzenna Gminy i procesy jej przekształceń

Powierzchnia ogólna gminy Promna wynosi 12 074 ha.

• Struktura użytkowania gruntów

Podstawowy bilans użytkowania gruntów w obszarze gminy kształtuje się w wielkościach:

- powierzchnia ogółem	12074 ha	100 %
w tym:		
- użytki rolne	10547	87,4
- grunty pod lasami i zadrzewieniami	731	6,0
- tereny osiedlowe	222	1,8
- tereny zabudowane	215	
zieleń	7	
- tereny komunikacyjne	240	2,0
drogi	240	
- grunty pod wodami i rowy	197	1,6
- nieużytki	130	1,1
- tereny różne	5	0,1

Struktura władania gruntów

W strukturze władania gruntów dominuje sektor indywidualny z powierzchnią 10 940 ha tj. 90,6 % powierzchni gminy. Sektor publiczny z powierzchnią 1132 ha stanowi 9,4 % ogólnej powierzchni gminy.

Struktura użytkowania gruntów potwierdza głównie rolniczy charakter gminy z praktyczną dominacją sektora indywidualnego.

Stopień lesistości gminy jest niski i wynosi 6 % ogólnej powierzchni gminy (731 ha), przy średnim wskaźniku lesistości subregionu -22.3 % oraz powiatu białobrzeskiego - 23 %.

2.2. Stan systemu planowania przestrzennego

Gmina Promna posiada „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Promna”, przyjęte uchwałą Rady Gminy Promna z dnia 31.03.2000 r., sporządzonym w trybie nieobowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm.).

W obszarze Gminy obowiązują następujące plany miejscowe:

- 1) *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Promna*, uchwała nr. XXXVI/265/06 Rady Gminy Promna z dnia 26 października 2006 r. obejmujący cały obszar gminy;

3. SFERY SPOŁECZNO-GOSPODARCZE ORAZ ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO

3.1 SFERA SPOŁECZNA

3.1.1 Procesy demograficzne

Obszar gminy o powierzchni 12 074 ha zamieszkiwało na koniec 2009 roku 5619 osoby w 31 sołectwach. Gęstość zaludnienia w gminie na 1 km² wynosi 46 osób przy średniej gęstości zaludnienia obszarów wiejskich subregionu - 57 osób/ km² oraz powiatu białobrzeskiego - 55 osób/km².

Przebieg podstawowych procesów demograficznych w gminie dokumentują zestawienia:

Zaludnienie - kierunki zmian:

Opis cechy						
Kategoria:	LUDNOŚĆ STAN LUDNOŚCI I RUCH					
Grupa:	NATURALNY					
Podgrupa:	Ludność ogółem					
Wiek:	ogółem					
Płeć:	ogółem					
Jednostka terytorialna	2000	2002	2004	2006	2008	2009
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
	631					
Podregion radomski	426	630 213	626 681	623 900	622 173	621 314
Promna	5 742	5 704	5 650	5 613	5 628	5 619

Saldo migracji:

Lp. Opis cechy										
1.	Kategoria:	LUDNOŚĆ		MIGRACJE WEWNĘTRZNE			I			
	Grupa:	ZAGRANICZNE								
	Podgrupa:	Migracje na pobyt stały gminne wg płci, typu i kierunku								
	Kierunki migracji:	zameldowania ogółem								
2.	Płeć:	ogółem								
	Kategoria:	LUDNOŚĆ		MIGRACJE WEWNĘTRZNE			I			
	Grupa:	ZAGRANICZNE								
	Podgrupa:	Migracje na pobyt stały gminne wg płci, typu i kierunku								
3.	Kierunki migracji:	wymeldowania ogółem								
	Płeć:	ogółem								
	Kategoria:	LUDNOŚĆ		MIGRACJE WEWNĘTRZNE			I			
	Grupa:	ZAGRANICZNE								
3.	Podgrupa:	Migracje na pobyt stały gminne wg płci, typu i kierunku								
	Kierunki migracji:	saldo migracji								
	Płeć:	ogółem								
Jednostka terytorialna	2000			2005			2009			
	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	
Podregion radomski	5 718	6 603	-885	5 240	6 504	-1 264	4 860	6 146	-1 286	
Promna	47	78	-31	51	71	-20	38	62	-24	

Przyrost naturalny:

Lp. Opis cechy				
1.	Kategoria:	LUDNOŚĆ		I RUCH
	Grupa:	STAN LUDNOŚCI		
	Podgrupa:	NATURALNY		
	Ruch naturalny:	Ruch naturalny wg płci		
	Płeć:	Przyrost naturalny		
		ogółem		
Jednostka terytorialna	2000	2005	2009	
	1.	1.	1.	
Podregion radomski	723	186	343	
Promna	-4	-19	16	

Struktura płci ludności :

Lp.	Opis cechy	2000		2005		2009	
	Jednostka terytorialna	1.	2.	1.	2.	1.	2.
1.	Kategoria: LUDNOŚĆ STAN LUDNOŚCI I RUCH Grupa: NATURALNY Ludność wg grup wieku i płci Podgrupa: ogółem Wiek: mężczyźni Płeć:	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
2.	Kategoria: LUDNOŚĆ STAN LUDNOŚCI I RUCH Grupa: NATURALNY Ludność wg grup wieku i płci Podgrupa: ogółem Wiek: kobiety Płeć:	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
	Podregion radomski	737	321 689	306 641	318 793	304 340	316 974
	Promna	2 924	2 818	2 880	2 739	2 886	2 733

Struktura wieku ludności:

Opis cechy

Kategoria:	LUDNOŚĆ
Grupa:	STAN LUDNOŚCI I RUCH NATURALNY
Podgrupa:	Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci
Wiek:	w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej
Płeć:	ogółem
Kategoria:	LUDNOŚĆ
Grupa:	STAN LUDNOŚCI I RUCH NATURALNY
Podgrupa:	Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci
Wiek:	w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni

Płeć: ogółem
 Kategoria: LUDNOŚĆ
 Grupa: STAN LUDNOŚCI I RUCH NATURALNY
 Podgrupa: Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci
 Wiek: w wieku poprodukcyjnym
 Płeć: ogółem

Jednostka terytorialna	2000			2005			2009		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Podregion radomski	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Promna	131 063	402 832	97 531	110 094	417 493	97 847	99 612	420 225	101 477
	1 192	3 483	1 067	1 002	3 590	1 027	925	3 668	1 026

• **Ocena procesów demograficznych**

Gmina Promna jest **obszarem zrównoważonego rozwoju demograficznego**, a podstawowe procesy demograficzne cechuje między innymi:

- zatrzymanie procesu odpływu ludności stale zamieszkującej w gminie (stały „powolny” ubytek ludności gminy w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych uległ zahamowaniu w latach dziewięćdziesiątych tak jak w większości gmin obszarów wiejskich województwa i kraju);
- spadek mobilności przestrzennej ludności (poziom migracji zbliżony do zera);
- niski przyrost naturalny (niższy niż średnio na obszarach wiejskich województwa): są to procesy obserwowane w całym kraju;
- równowaga struktur płci i równowaga struktur wieku co jest korzystnym zjawiskiem demograficznym;
- średni udział ludności z wykształceniem wyższym, ale jest to stan nie odbiegający od poziomu subregionu i krajowego;
- Kształujące się w miarę korzystne trendy procesów demograficznych oraz uwarunkowania gospodarcze gminy wynikające z jej zasobów, wyposażenia i położenia stanowią o określeniu kierunkowej prognozy ludności gminy w wielkości określonej w granicach pomiędzy prognozą biologiczną a prognozą pomigracyjną tj 6200 - 7000 osób.

3.1.2. Zjawiska społeczne

- **Bezrobocie**

Okres lat po 1989 r. to czas przemian w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym kraju przekładających się na województwa i gminy.

Przemiany w kierunku „gospodarki rynkowej”, wpłynęły na znaczące zmniejszenie miejsc pracy i zaistnienie zjawiska bezrobocia, w tym bezrobocia utajonego na obszarach wsi.

Dla prowadzenia rejestru ludzi pozostających bez pracy oraz przeciwdziałaniu bezrobociu powołane zostały na szczeblach administracji rządowej „urzędy pracy” realizujące zadania wynikające z ustawy „o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu”.

W obszarze subregionu radomskiego „stopa bezrobocia” (udział ludności pozostającej bez pracy w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym) kształtuje się powyżej średniej krajowej.

Poziom bezrobocia w obszarze gminy Promna kształtuje się znacząco poniżej średniego poziomu bezrobocia w obszarze subregionu oraz kraju (dane Rejonowego Urzędu Pracy w Grójcu) i wynosi:

Stopa bezrobocia:

Lp.	Opis cechy			
1.	Kategoria:	RYNEK PRACY		
	Grupa:	BEZROBOCIE		
	Podgrupa:	Stopa bezrobocia		
	Płeć:	ogółem		
	Jednostka terytorialna	2000	2005	2009
		1.	1.	1.
		[%]	[%]	[%]
	Podregion radomski	-	19,2	15
	Promna	-	12,0	7,3

Stopa bezrobocia na obszarze Gminy Promna na przestrzeni ostatnich 6 lat spadła niemalże o 5%. W stosunku do całego podregionu

3.1.3 Mieszkalnictwo

-przyrost liczby mieszkań oraz wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania;

-wzrost przeciętnej liczby izb w mieszkaniu;

-wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę;

-wzrost liczby mieszkań na 1000 ludności;

- Warunki mieszkaniowe ludności gminy w podstawowych wskaźnikach są korzystniejsze niż średnio w w gminach wiejskich subregionu i dotyczy to przede wszystkim:

-liczby mieszkań na 1000 ludności (gmina- 314; obszary wsi-271); -przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę (gmina -19.6; obszary wsi -17,5);

-ilości mieszkań oddawanych do użytku na 1000 ludności (gmina - 2.8; obszary wsi - 1,8)

1. W strukturze mieszkań przeważają mieszkania 2 i 3 izbowe stanowiąc około 70 % ogólnej ilości mieszkań.

2. Stopień wyposażenia mieszkań w podstawowe sieci szacuje się w wielkościach: wodociąg - ok. 55 %;

łazienki - ok. 45 %; centralne ogrzewanie - ok. 40 %:

3. Podstawowym wskaźnikiem stosowanym w kraju dla określenia warunków mieszkaniowych jak i standardów w tym zakresie jest ilość mieszkań na 1000 ludności. W gminie Promna wskaźnik ten kształtuje się w wielkości 314 mieszkań i jest dużo wyższy od średniego dla obszarów wiejskich subregionu wynoszącego 271 mieszkań na 1000 ludności;

4. W polityce mieszkaniowej państwa, standardy mieszkaniowe do jakich należy dążyć, określone zostały docelowym wskaźnikiem 350 mieszkań na 1000 ludności (M.P Nr 35 poz. 412/95).

3.1.4. Sieć osadnicza

Sieć osadniczą gminy wyróżnia przede wszystkim:

Pasma koncentracji osadnictwa w rejonie nadpilickim:

na wschód od trasy ekspresowej Nr 7, w zasięgu obsługi drogi wojewódzkiej Warka-Falęcice-Białobrzegi, z ośrodkiem gminnym **Promna-Promna Kolonia** oraz jednostkami sołeckimi **Pnie-Biejkowska-Wola, Biejków-Wola Branecka;**

na zachód od trasy ekspresowej Nr 7, w zasięgu obsługi drogi powiatowej Falęcice-Przybyszew-Nowe Miasto n/Pilicą, z jednostkami sołeckimi **Falęcice - Falęcice Parcela - Falęcice Wola - Góry (Adamów) - Przybyszew -Osuchów;**

- Funkcjonalno-przestrzenne „nadpilickie” pasmo osadnicze z zabudową mieszkaniową

jednorodziną, zagrodową, wypoczynkową, usługową i usługowo-produkcyjną skupia ponad połowę ludności gminy w największych, w skali gminy, jednostkach osadniczych. Są to m.in. ośrodek gminny Promna-Promna Kolonia-Pnie tworzące w układzie przestrzennym jedną jednostkę osadniczą (870 M), Przybyszew (800 M), Fałęcice-Fałęcice Parcela-Fałęcice Wola (600 M). Jednostki te stanowią główne ośrodki koncentracji usług, w tym użyteczności publicznej oraz obsługi ludności na poziomie lokalnym;

- Pozostałe sołectwa gminy położone w środkowej i północnej części gminy cechuje w przewadze rolniczy charakter zabudowy, a pod względem wielkości kształtują się odpowiednio: w przedziale od 400 do 100 mieszkańców; Rykały (413 M), Lisów (280), Mała Wieś (256 M), Broniszew (220), Piekarty (197), Daltrozów, Stanisławów, Lekarcice Nowe (po 120 M), Olkowice (110 M), Jadwigów (100 M); w przedziale poniżej 100 mieszkańców; Lekarcice, Lekarcice Stare, Karolin, Domaniewice, Sielce, Pelinów;

3.1.5. Obsługa ludności

Poziom ponadlokalny

Gmina Promna w zakresie obsługi na poziomie ponadlokalnym położona jest w zasięgu oddziaływania miast Białobrzegów i Grójca, siedziby większości instytucji tzw. „administracji specjalnej szczebla rejonowego”. Miasto Białobrzegi stanowi od 1 stycznia 1999 roku ośrodek powiatowy we wdrażanej reformie administracyjnej kraju, z przestrzennym zasięgiem obejmującym m.in. obszar gminy Promna. W założeniach reformy przyjmuje się koncentrację wszystkich administracji specjalnych szczebla rejonowego w projektowanych ośrodkach powiatowych z zasięgiem obsługi danego powiatu. Oznacza to znaczące zmniejszenie uzupełniającej ponadlokalnej roli m.Grójca w obsłudze ludności gminy Promna. M.Grójec stanowi również ośrodek powiatowy z odrębnym obszarem oddziaływania.

Poziom lokalny

Obsługę ludności gminy na poziomie podstawowym pełnią przede wszystkim:

- **gminny ośrodek administracyjno-usługowy Promna-Promna Kolonia-Pnie** w którym funkcjonują podstawowe instytucje (i obiekty) użyteczności publicznej z zakresu administracji (administracja samorządowa, policja, poczta, telekomunikacja, straż pożarna), oświaty, kultury, handlu i usług,.
- **sołectwo Przybyszew**, największe pod względem liczby ludności (prawie 800 osób) z usługami m.in. ochrony zdrowia, oświaty, kultury, handlu i usług dla ludności;
- **sołectwa Fałęcice-Fałęcice Wola- Fałęcice Parcela** z usługami ochrony zdrowia, oświaty, kultury, sportu, handlu, gastronomii i usług dla ludności

Wyposażenie gminy w podstawowe usługi dla ludności i rolnictwa dostosowane i dostosowywane do pełnionych funkcji stanowią;

- **Administracja samorządowa**

Funkcjonujące instytucje:

- Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego: Promna Kolonia;
- Komisariat Policji: Promna Kolonia;
- Urzędy Pocztowe: Promna Kolonia; Przybyszew;
- Bank Spółdzielczy: Promna (własny obiekt), Przybyszew; - finanse, punkt kasowowy w Urzędzie Gminy
- Organizacje OSP i strażnice pożarne: strażnice OSP w Rykałach, Przybyszew, Olszarnach, Broniszewie, Pniach, Daltrozowie, Góry, Pacew, Biejków, Osuchów, Promna, Wola Biejkowska - bezpieczeństwo

- **Ochrona zdrowia**

Placówki ochrony zdrowia:

5. Gminny Ośrodek Zdrowia w Fałęcicach z podstawowymi gabinetami m.in. poradnia ogólna, poradnia dla dzieci, gabinet stomatologiczny;
6. Ośrodek Zdrowia w Przybyszewie;
7. Apteka w Przybyszewie i Fałęcicach

Personel służby zdrowia

8. Lekarze ogólni -3, lekarze dentyści -2, pielęgniarki -4.
Wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. ludności wynosi 5,0 przy 3,5 w gminach obszarów wiejskich województwa.
Uzupełnienie działalności publicznych placówek ochrony zdrowia stanowi zarejestrowana prywatna praktyka lekarska: usługi lekarza rodzinnego w Przybyszewie oraz porady lekarskie w Fałęcicach.

- **Oświata i wychowanie**

Dane na rok szkolny 2010/11

Publiczne Szkoły Podstawowe:

Promna: 102 uczniów;
Przybyszew: 98 uczniów;
Rykały: 65 uczniów;
Olkowice: 107 uczniów;

Publiczne Gimnazjum w Adamowie:

Adamów: 171 uczniów;

W roku szkolnym 2010/1 łączna liczba uczniów szkół podstawowych, gimnazjum oraz przedszkola w obszarze gminy wynosiła 607. Obiekty szkolne bieżąco modernizowane spełniają warunki techniczne i funkcjonalne.

Placówki przedszkolne:

Przedszkole samorządowe dla dzieci w wieku 3-6 lat w Przybyszewie (w budynku szkoły);
Oddziały „zerowe” w istniejących publicznych szkołach podstawowych;

Opieką przedszkolną w oddziałach „zerowych” objętych jest w roku szkolnym 2010/11 64 dzieci.

Wskaźnik ilości szkół podstawowych na 1000 M kształtuje się powyżej średniego poziomu wojewódzkiego.

• **Kultura i sport**

Placówki kultury i sportu:

- Gminna biblioteka publiczna w Fałęcicach oraz punkty biblioteczne w Przybyszewie z ogólną ilością księgozbioru 30,8 tys.woluminów. Liczba mieszkańców przypadająca na jedną placówkę biblioteczną wynosi 1500 przy 2300 w gminach obszarów wiejskich województwa;
- Kluby świetlice wiejskie w Promna, Przybyszewie, Fałęcicach i Lisów;
- Boiska sportowe ogólnodostępne w Promnie (przy publicznej szkole podstawowej), Adamowie (przy publicznym gimnazjum) i Fałęcicach;

• **Gospodarka komunalna**

Zarządzanie i obsługę funkcjonowania urządzeń gospodarki komunalnej np. wodociągi wiejskie, drogi gminne, pełni Zakład Gospodarki Komunalnej w Promnie.

• **Inne usługi**

Działalność usługowo-handlową w obszarze gminy prowadzi ponad 600 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, z których 75 % koncentruje się w nadpilickim paśmie osadniczym przede wszystkim w Przybyszewie, Promnie i Fałęcicach. W zarejestrowanej działalności gospodarczej przeważa handel, usługi dla ludności i obsługa rolnictwa. Są to między innymi:

- **usługi dla rolnictwa:** usługi weterynaryjne, usługi rolnicze, naprawa sprzętu rolniczego, skup i sprzedaż owoców, ubojnia zwierząt, tłocznia oleju;
- **usługi handlowe:** sklepy spożywczo-przemysłowe i przemysłowe prawie we wszystkich sołectwach gminy, w tym po kilka placówek handlowych w sołectwach największych pod względem liczby ludności; handel obwoźny poza obszarem gminy;

- **usługi budowlane:** murarstwo, usługi remontowo-budowlane, instalatorstwo, stolarstwo, glazurnictwo, szklarstwo;
- **usługi gastronomiczne:** bary gastronomiczne;
- **usługi transportowe:** transport samochodowy;
- **usługi motoryzacyjne:** mechanika pojazdowa, stacje paliw;
- **usługi różne:** w pozostałej działalności usługowo-produkcyjnej wyróżnia się branża obuwnicza (cholewkarstwo, wyrób obuwia) oraz pojedyncze usługi obejmujące między innymi: stacja dystrybucji gazu, szycie odzieży, sprzedaż ubezpieczeń na życie;

- **Ocena stanu zainwestowania i poziomu obsługi ludności**

- Podstawowe ośrodki obsługi ludności gminy Promna stanowią:

na poziomie ponadlokalnym: miasto Białobrzegi, od 1 stycznia 1999 roku ośrodek powiatowy z przestrzennym zasięgiem obsługi obejmującym obszar gminy Promna;

na poziomie lokalnym:

główny gminny administracyjno-usługowy ośrodek Promna-Promna Kolonia-Pnie w którym funkcjonują podstawowe instytucje użyteczności publicznej z zakresu administracji (wielofunkcyjny obiekt administracyjny z siedzibami instytucji: urząd gminy, urząd stanu cywilnego, gminny ośrodek pomocy społecznej, policja, poczta, telekomunikacja), oświaty, kultury, gospodarki komunalnej oraz placówki handlowo-usługowe sektora prywatnego;

ośrodki usługowe uzupełniające Przybyszew i Fałęcice z funkcjonującymi placówkami ochrony zdrowia, oświaty i wychowania, obsługi bankowej, pocztowej oraz licznymi zakładami handlowo-usługowymi sektora prywatnego;

Wyposażenie w usługi (i obiekty) użyteczności publicznej zapewnia mieszkańcom gminy dostępność do podstawowych usług z zakresu ochrony zdrowia, oświaty, kultury (w tym kultu religijnego), administracji.

Następuje proces rozwoju działalności usługowo-handlowej i obsługi rolnictwa w sektorze prywatnym w dostosowaniu profilu usług do aktualnych potrzeb rynku. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność usługowo-handlową na 1000 mieszkańców gminy wynosi 55, przy odpowiednim średnim wskaźniku dla gmin wiejskich województwa wynoszącym 35 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców;

3.1.6 Wypoczynek i turystyka

O warunkach i możliwościach dalszego rozwoju wypoczynku w obszarze gminy Promna przesądzają:

- walory środowiska przyrodniczego i dostępność komunikacyjna;
- istniejące zainwestowanie o charakterze rekreacyjnym;

- **Środowisko przyrodnicze i położenie**

Gmina Promna położona jest w swojej południowej części w dolinie Pilicy. Dolina Pilicy

zwaloryzowana została jako rejon II kategorii atrakcyjności turystycznej w skali kraju (w skali III stopniowej). Jest to rejon atrakcyjny przyrodniczo i krajobrazowo, z malowniczymi zakolami rzeki, starorzeczami, udziałem malowniczych łąk i niewielkich kompleksów leśnych. Wysokie skarpy, liczne wąwozy i urwiska tworzą urozmaicony krajobraz na niektórych odcinkach lewego brzegu rzeki.

Występujące drzewostany charakteryzują się naturalnym składem gatunkowym z przewagą siedlisk borowych i unikalnymi siedliskami borów wilgotnych. Obszar ten charakteryzuje się dużą różnorodnością gatunków roślin i zwierząt związaną ze zróżnicowaniem warunków siedliskowych.

Walory przyrodniczo-krajobrazowe przesądziły o objęciu doliny w 1983 roku ochroną prawną jako „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki” oraz o planowanym podniesieniu rangi ochrony do formy Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy.

Walory położenia to przede wszystkim dostępność komunikacyjna wynikająca z położenia gminy w zasięgu bezpośredniej obsługi trasą ekspresową Nr 7. Istotnym atutem jest również niewielka odległość (około 65 km) od blisko dwu milionowej aglomeracji warszawskiej oraz 30 km od ćwierćmilionowego miasta Radomia. Atrakcyjność przyrodnicza i krajobrazowa oraz dostępność komunikacyjna przesądziły o potencjalnym zainteresowaniu mieszkańców Warszawy i Radomia możliwościami wypoczynku na własnych działkach o charakterze letniskowym w obszarze gminy Promna.

- **Zainwestowanie rekreacyjne**

Podstawowe zainwestowanie o charakterze wypoczynkowym w obszarze gminy stanowi i stanowić może w przyszłości budownictwo letniskowe. W obszarze gminy wydzielonych jest ponad 200 działek o charakterze letniskowym, w większości zabudowanych, głównie w miejscowościach położonych wzdłuż rzeki Pilicy.

W przestrzennym rozmieszczeniu istniejącego zainwestowania o charakterze rekreacyjnym wyróżniają się sołectwa położone w dolinie Pilicy, a przede wszystkim Adamów, Góry, Fałęcice, Pacew, Biejków, Promna, Przybyszew. Przeważają działki o powierzchni od 800 do 1500 m² wydzielane z gruntów Wspólnoty lub osób fizycznych w zgodności z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego gminy. Możliwość realizacji budynków o charakterze letniskowym dopuszczona jest ustaleniami planu w obszarach wyznaczonych terenów budowlanych we wszystkich sołectwach gminy pod warunkiem dostosowania kubatury i architektury do istniejącej zabudowy i krajobrazu.

Uwarunkowania przyrodnicze, istniejące zainwestowanie oraz dostępność komunikacyjna przesądza o dalszych możliwościach utrwalania i rozwoju funkcji wypoczynkowej w gminie z zachowaniem istniejących form wypoczynku o charakterze letniskowym (zabudowa letniskowa).

3.2. SFERA GOSPODARCZA

3.2.1. Gospodarka rolna

Rolnictwo jest wiodącą funkcją gminy Promna oraz jednym z głównych źródeł utrzymania ludności.

- **Pracujący w rolnictwie**

Szacunek wielkości zatrudnienia w sektorze prywatnym rolnictwa podaje Spis Rolny. W gminie **Promna** pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1.0 ha oraz **na** działkach rolnych do 1.0 ha stanowią (Spis Rolny tab.29):

	gospodarstwa rolne / powyżej 1,0 ha	działki rolne / do 1,0 ha
- Ludność w wieku 15 lat i więcej w gosp. domowych z użytkownikiem ind.gosp.rolnego/działki rolnej	3294	187
- Pracujący razem	2796	143
w tym:		
w swoim gospod.rolnym/dz.roi.	2449	88
poza swoim gosp.rolnym/dz.rolną	347	55
- Bezrobotni	10	4
- Bierni zawodowo	488	40

Określona w Spisie Rolnym liczba 2537 (2449 + 88) osób pracujących w swoim gospodarstwie rolnym lub na działce rolnej pomniejszona o liczbę ujętej młodzieży w wieku szkolnym 15-18 lat określoną na 418 osób (źródło WUS) daje przybliżoną liczbę 2119 osób pracujących w rolnictwie. Stanowi to blisko 70 % ludności gminy w wieku produkcyjnym i potwierdza rolniczy charakter gminy. Wskaźnik zatrudnienia w gminie na 100 ha użytków rolnych wynosi 20 osób, przy średnim w subregionie - 29 oraz średnim krajowym -24 osoby/100ha.

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Rolniczą przestrzeń produkcyjną gminy tworzy **10547 ha** użytków rolnych tj **87,4%** powierzchni gminy. W zasobach ziemi grunty orne stanowią prawie 6960 ha, sady 1313 ha, łąki i pastwiska -2274 ha.

Poszczególne czynniki środowiska takie jak gleby, agroklimat, rzeźba terenu i warunki wodne składające się na syntetyczną ocenę przestrzeni rolniczej w obszarze gminy kształtują się następująco (IUNG- Puławy):

- **gleby:** w obszarze gminy przeważają gleby dobre i średnie, a udział w poszczególnych klasach bonitacyjnych wynosi odpowiednio : klasy I - III -8 %; klasa IV - 50 %; klasy V i VI -42 %;
- **agroklimat:** długość okresu wegetacyjnego wynosi ok. 170 -180 dni, średnia suma opadów atmosferycznych rocznie 450 - 550 mm. Średni wskaźnik agroklimatu dla obszaru gminy określony jest w wielkości 11,0 w 15 punktowej skali, przy średnim w subregionie - 11.4;
- **warunki wodne** w obszarze gminy określone są jako korzystne, a wielkość wskaźnika wynosi 6,8 punktów w skali 10 punktowej, przy średnim subregionu 6,6.
- **rzeźba terenu** cechuje się przewagą występowania terenów bardzo korzystnych (82 %) oraz korzystnych i średnio korzystnych (18 %) do organizacji produkcji rolniczej (wskaźnik 8,7 w skali 10 punktowej, wskaźnik dla subregionu -8,5);

- **Kompleksy rolniczej przydatności gleb**

Przydatność rolnicza gleb określona jest w skali subregionu „dziewięcioma” rodzajami kompleksów glebowo-rolniczych. W obszarze gminy występują następujące kompleksy glebowe:

grunty orne udziały w %: **gmina Promna** subregion radomski

-komplekspszenny bardzo dobry (1)	-	0,9
-kompleks pszenny dobry (2)	0.4	7,0
-kompleks pszenny wadliwy (3)	-	0.5
-kompleks żytni bardzo dobry (4)	24,	15,
-kompleks żytni dobry (5)	30,	17,

-kompleks żytni słaby (6)	34,0	20,1
-kompleks żytni bardzo słaby (7)	6,5	16,3
-kompleks zbożowo-pastewny mocny(8)	2,0	12,5
-kompleks zbożowo.pastewny słaby(9)	1,5	9,7

użytki zielone

-kompleks słaby i bardzo słaby(3z)	58,1	43,1
-kompleks średni(2z)	41,0	56,5
-kompleks dobry i bardzo dobry(lz)	0,9	0,4

Kompleks żytni bardzo dobry, żytni dobry z minimalnym udziałem pszennego dobrego stanowią ponad połowę użytków rolnych gminy (56 % udziału). Kompleksy te cechują się dużą wszechstronnością i przydatnością rolniczą oraz możliwym do uzyskania wysokim stopniem kultury w wyniku stosowania racjonalnego nawożenia i umiejętnej uprawy. Gleby tych kompleksów są strukturalne i mają dobrze wykształcony poziom próchniczny oraz właściwe stosunki wodne. Wykazujący dobór roślin obejmuje praktycznie wszystkie powszechnie znane gatunki. Obszary tych kompleksów stanowiące w większości gleby klasy IV winny być chronione przed zmianą użytkowania. Gleby tych kompleksów występują w przewadze w środkowych, północnych i północno-wschodnich obszarach gminy;

Kompleks żytnie słaby z niewielkim udziałem żytniego bardzo słabego występuje również znaczącym udziale - 40,5 %. Są to gleby lekkie wytworzone z piasków, w większości za suche ze względu na dużą przepuszczalność i małą pojemność wodną. Przeważają w nich gleby klasy IV i V, a w kompleksie żytnim bardzo słabym - klasy VI. Roślinami możliwymi do uprawiania na glebach tych kompleksów są przede wszystkim żyto, gryka, ziemniaki, seradela, owies, a w kompleksie żytnim bardzo słabym żyto i łubin. Gleby kompleksu żytniego słabego i bardzo słabego występują w przewadze w zachodniej części gminy;

Kompleks zbożowo-pastewny mocny i słaby występują w niewielkim udziale (3,5 % udziału). Są to w przewadze obszary dolin rzecznych i większych powierzchni płaskich o słabym odpływie. Uwilgotnienie tych gleb (przeważnie wiosenne) sprzyja uprawie roślin pastewnych-kapusta, buraki pastewne, brukiew.

Użytki zielone stanowiące 21,6 % użytków rolnych to kompleksy w przewadze słabe i średnie (58,1 %), średnio żyzne o często wadliwych stosunkach powietrzno-wodnych. Użytki zielone kompleksu średniego i dobrego stanowią 41,9 %. Użytki zielone występują przede wszystkim w dolinie rzeki Pilicy (południowa część gminy).

Kompleksy rolniczej przydatności gleb stanowiły podstawę określenia regionów glebowo-rolniczych wyróżniających się lokalną specyfiką warunków przyrodniczych i glebowych, podobnym agroklimatem oraz zbliżoną rzeźbą terenu. W obszarze województwa wyróżnionych zostało 8 regionów glebowo-rolniczych. Obszar gminy Promna położony jest w Regionie B-I Mogielnicko-Grójeckim.

Region Mogielnicko-Grójecki (B-I) obejmuje obszary gmin na północ od Pilicy położone w zasięgu Wysoczyzny Rawskiej i Równiny Warszawskiej o rzeźbie terenu korzystnej dla organizacji produkcji rolnej. Gleby wytworzone są wyłącznie z osadów plejstoceńskich (glin zwałowych, pyłów pochodzenia wodnego oraz piasków zwałowych i wodnolodowcowych) i przeważają gleby pseudobielicowe klasy bonitacyjnej od III do V. Oprócz korzystnych warunków glebowych występują tu również korzystne warunki klimatyczne sprzyjające uprawom sadowniczym, warzywniczym a nawet winorośli.

- **Kierunki produkcji rolniczej**

- **Sadownictwo**

Obszary gmin położonych na północ od rz. Pilicy, w tym również obszar gminy **Promna** wyróżniają duże powierzchnie sadów i produkcja owoców stanowiące około 20 % upraw krajowych i około 35 % krajowych zbiorów owoców. Jest to ukształtowany rejon specjalizacji sadowniczej o znaczeniu krajowym nazywany „grójecko-wareckim zagłębieniem sadowniczym”. W produkcji owoców dominują jabłka stanowiące 45 % krajowych zbiorów jabłek. W odniesieniu do ¹ grusz, śliw, wiśni, czereśni oraz zbiorów truskawek udział ten wynosi około 15 %.

Gminami o najwyższym udziale powierzchni nasadzeń drzewami owocowymi w powierzchni gruntów rolnych w tym rejonie są przede wszystkim: Belk Duży - 63 %; Błędów - 57 %; Grójec - 36 %; Warka 46 %; oraz Pniewy, Mogielnica , Chynów i **Promna** - po około 20 %.

W obszarze gminy Promna wzrasta powierzchnia nasadzeń i w ciągu ostatnich lat kształtowała się w wielkościach (źródło WUS):

1993 r.	-1200 ha	-17,5 % gruntów rolnych:
1994 r.	-1211 ha	-18 % gruntów rolnych;
1995 r.	-1213 ha	-17 % gruntów rolnych;
1996 r.	-1521 ha	-23 % gruntów rolnych;
1997 r.	-1313 ha	-19 % gruntów rolnych (źródło: Urząd Gminy);

Powierzchnie nasadzeń drzewami owocowymi w obszarze gminy Promna występują w przewadze w środkowej i północnej części. Wśród nasadzeń dominują sady jabłoniowe. Plony jabłek wynoszą w granicach 40-60 kg/l drzewo, podczas gdy średnio w kraju 26-40 kg/l drzewo. Warunki ekonomiczne produkcji sadowniczej kształtują się podobnie jak w kraju. W latach dziewięćdziesiątych produkcja sadownicza stała się mniej opłacalna, trudniej zbywalna (ceny środków produkcji wzrastały szybciej niż ceny produktów sadowniczych). Ostatnie lata przynoszą pewną poprawę na rynkach zbytu. Wywołuje to potrzebę marketingu oraz organizacji dystrybucji poprzez giełdy towarowe. Służyć temu mają między innymi spółki przetwórstwa owoców. Dla obszaru gminy Promna pewne znaczenie dla zbytu produkcji sadowniczej mają zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego w Pniach oraz sąsiednich Białobrzegach.

- Produkcja roślinna

Struktura upraw wynikająca z dużych możliwości kompleksów glebowo-rolniczych kształtuje się w obszarze gminy w wielkościach (Spis Rolny);

	gmina Promna		województwo-udział	
powierzchnia zasiewów	5058 ha	100%		100%
i				
<i>w tym:</i>				
zboża	3194	63,2	71	
ziemniaki	1114	22,0	16	
pastewne	310	6,1	6	
pozostałe	440	8,7	7	

W powierzchni zasiewów zbóż dominuje żyto zajmując 55 % powierzchni zasiewów. Udział zasiewów innych zbóż kształtuje się w wielkościach: owies - 16 %, pszenica - 5 %, pszenżyto - 13 %, mieszanki zbożowe - 9 %, jęczmień - 2 %.

Plony zbóż w indywidualnych gospodarstwach rolnych są w przewadze wyższe od średnich w subregionie radomskim i kształtują się w wielkościach (WUS-1997r.):

Produkcja zwierzęca

Główne kierunki hodowli to hodowla bydła, trzody chlewnej i drobiu w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Pogłowie trzody chlewnej i bydła w indywidualnych gospodarstwach rolnych na 100 ha użytków rolnych wynosi;

	gmina Promna	subregion	
• trzoda chlewna	(5321 sztuk)	54	58
• bydło	(2757 sztuk)	28	33

- pogłowie drobiu 6-miesięcznego i starszego w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosi 11890 sztuk.

- **Struktura obszarowa**

- **Struktura użytkowania użytków rolnych**
(źródło -Urząd Gminy)

gmina Promna subregion-obszary wsi

Użytki rolne ogółem w ha	10547	100%
grunty orne	6960	66
sady	1313	12,4
łąki trwałe	1559	14,8
pastwiska trwałe	715	6,8

- Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych

W gminie Promna liczba indywidualnych gospodarstw rolnych wynosi 1155 (Spis Rolny 1996r). W strukturze gospodarstw rolnych przeważają gospodarstwa średnie. Gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 ha stanowią 37,4 % ogólnej liczby gospodarstw, od 5 do 15 ha - 57,1 %, powyżej 15 ha - 5,5 %. Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 8,8 ha użytków rolnych (subregion - 6,4ha).

Struktura gospodarstw rolnych w obszarze gminy w obszarze gminy Promna:

(Spis Rolny 1996 r)

	gmina Promna		subregion-udział
gosp.rolne	%		%
do 1,0 ha- 76	6,6		15
1-2 90	7,8		13
2-3 80	6,9		10
3-5 186	16,1		19
5-7 205	17,7		17
7-10 265	23,0		16
10-15 189	16,4		8
powyżej 15ha 64	5,5		2
ogółem 1155	100		100

Przekształcenia w strukturze gospodarstw rolnych są procesem powolnym, nie tylko w obszarze gminy Promna, ale również w subregionie oraz kraju i jest to zjawisko trwałe. Tzw. naturalne tempo poprawy struktury agrarnej mierzone tempem ubytku liczby gospodarstw rolnych, w polskich warunkach wynosi ok. 1% średnio rocznie - w Promnie 1,1 %. Tymczasem dla dokonania głębokiej restrukturyzacji w krótkim okresie konieczne jest tempo ok. 4% rocznie (takie tempo wystąpiło w krajach UE w fazie intensywnej transformacji rolnictwa w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych). Naturalne tempo zmian może być przyśpieszone przez czynniki zewnętrzne tj instrumenty ogólnej polityki ekonomicznej i rolnej.

3.2.2 Sfera gospodarcza pozarolnicza

- **Rynek pracy**

Rynek pracy cechuje:

- udział ludności w wieku prawnej zdolności do pracy (wiek 18 1 - 64 1 mężczyźni, 59 lat kobiety) wynoszący ok. 52,6 % ogółu ludności, przy średniej wojewódzkiej - 56,3 %;
- udział pracujących w rolnictwie w indywidualnych gospodarstwach rolnych ponad 70 % w wieku produkcyjnym. Głównym źródłem utrzymania mieszkańców gminy Promna jest rolnictwo;
- niższa niż w województwie stopa bezrobocia wynoszącą 7.1 (w 1997 r.) ludności w wieku produkcyjnym przy średniej dla województwa 15,7 % związana z położeniem gminy w rejonie intensywnych upraw sadowniczych.

- **Działalność produkcyjna (pozarolniczą) gminy**

Rozmiary pozarolniczej działalności gospodarczej w gminie określa **stan zatrudnienia** obejmujący pracujących poza rolnictwem indywidualnym.

Pracujący w gospodarce narodowej stanowią niezbyt liczną grupę 264 osób w roku 1977 co stanowi 8 % ludności w wieku produkcyjnym. W roku 1994 w gospodarce narodowej w gminie Promna pracowało 299 osób (49,4 osoby/1000 M gminy)

Z powyższych cyfr wynika, że w ostatnich latach nastąpił spadek liczby zatrudnionych, zmieniła się też struktura zatrudnienia na korzyść sektora prywatnego. Wzrost ten wskazuje na rosnący stopień prywatyzacji lokalnych zasobów siły roboczej.

Pracujący w gospodarce narodowej wg sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności (EKD) bez pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych (Urząd Statystyczny w Radomiu).

Struktura działowa lokalnej gospodarki wskazuje dziedziny, które w gminie tworzą najwięcej miejsc pracy. Należą do nich:

działalność produkcyjna	- pracujących	80	(30 %)
edukacja	- pracujących	69	(26 %)
administracja publiczna	- pracujących	35	(13 %)
ochrona zdrowia	- pracujących	12	(4,5 %)

Podmioty gospodarcze

Struktura podmiotowa gospodarki gminy Promna podlega przemianom zgodnym z trendami obserwowanymi w województwie i kraju. Procesy dostosowawcze do rynkowych warunków gospodarowania, równouprawnienia prawne w działalności sektorów, ograniczenia w zatrudnieniu w sektorze państwowym wymuszają wzrost zainteresowania działalnością gospodarczą. Wynikiem działania tych mechanizmów jest powstawanie licznych jednostek gospodarczych. Gmina Promna charakteryzuje się dużą dynamiką przyrostu liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON.

Z zestawienia powyższych danych wynika, że w gminie następuje systematyczny przyrost podmiotów gospodarczych. Wg aktualnego rejestru prowadzonej działalności gospodarczej w gminie przez prywatne podmioty gospodarcze aktualnie (w 1998 r.) działalność taką prowadzi 221 podmiotów.

Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów nie jest równomierne. Największą ilością podmiotów charakteryzują się sołectwa położone wzdłuż podstawowych ciągów komunikacyjnych przechodzących przez gminę tj. wzdłuż trasy ekspresowej Nr 7, przy drodze wojewódzkiej Warka-Falęcice-Białobrzegi oraz przy drodze powiatowej Falęcice – Nowe miasto n/Pilicą. Zlokalizowane są tu sołectwa charakteryzujące się największą aktywnością pozarolniczą - gospodarczą. Sołectwami tymi są: Przybyszew, Falęcice, Promna, Promna Kolonia, Góry, Falęcice Wola, Broniszew.

W 25 sołectwach występuje niewielka ilość podmiotów - poniżej dziesięciu w każdym.

3.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

3.3.1 Komunikacja

- **Układ komunikacyjny**

Najważniejszym ciągiem drogowym przebiegającym przez teren gminy Promna jest droga ekspresowa Nr 7 Warszawa-Radom, klasyfikowana jako droga ekspresowa, będąca elementem podstawowego układu komunikacyjnego kraju. Droga ta stanowi bezpośrednie połączenie gminy z obecnym ośrodkiem wojewódzkim w Radomiu, z metropolitarną Warszawą będącą od 1999r. ośrodkiem władzy województwa mazowieckiego oraz innymi województwami położonymi wzdłuż tej trasy na kierunku północ - południe. Z uwagi na wysoką rangę w sieci krajowej i pełnioną funkcję (przenosi ruch krajowy i międzynarodowy), droga ta nie może stanowić bezpośredniej obsługi przyległych terenów.

Stale rosnąca liczba pojazdów, przy nieodpowiednich parametrach technicznych, powoduje zwiększenie natężenia ruchu, a także jest przyczyną pogorszenia komfortu i

bezpieczeństwa jazdy. Wg dostępnych informacji w ostatnich latach, tj. od 1990 do 1995 r. ruch pojazdów na tej trasie wzrósł o około 70 % (wynosił ok. 15000 poj./dobę w 1995 r.) i ma tendencję wzrostową.

Przez obszar gminy przechodzi droga wojewódzka - Nr 731 Warka-Falęcice-Białobrzegi. Układ komunikacyjny gminy tworzą przede wszystkim droga wojewódzka i drogi powiatowe do których zaliczono następujące ciągi:

droga na 751	Warka – Falęcice - Białobrzegi
droga Nr 1104W	Falęcice - Nowe Miasto n/Pilicą
droga Nr 1103W	Falęcice - Piekarty
droga Nr 1638W	Przybyszew - Goszczyn
droga Nr 1101W	Osuchów - Rykały - Lisów
droga Nr 1639W	Rykały - Górki - Izabelin
droga Nr 1102W	Lekarcice - Nowy Przybyszew
droga Nr 1106W	Promna - Jasieniec
droga Nr 1105W	Stanisławów - Pnie
droga Nr 1616W	Goszczyn - Daltrozów

Uzupełnieniem tego układu jest sieć dróg gminnych, do których zaliczono następujące drogi:

- Bieniędzy - granica gminy - Rykały - Nr 110201W (droga gruntowa)
- Dylówka - granica gminy Rykały Nr 110202W (droga gruntowa)
- Daltrozów - granica gminy Rudawica Nr 110203W (droga asfaltowa)
- Lekarcice - Promna - Kolonia Promna Nr 110204W (droga gruntowa)
- Osuchów - Emilin - granica gminy Jastrzębia Nr 110205W (gruntowa)
- Rykały - granica gminy Jastrzębia Nr 110206W (gruntowa)
- Rykały - Emilin Nr 110207W (gruntowa)
- Rykały - granica gminy Jastrzębia - Otałążka Nr 110208W (brukowa, gruntowa)
- Mała Wieś - Emilin Nr 110209W (gruntowa)"
- Lisów - Mała Wieś Nr 110210W (gruntowa)
- Lekarcice Stare - Piekarty Nr 110211W (gruntowa)
- Nowy Przybyszew - Sanki Nr 110212W (gruntowa)
- Przybyszew - Pacew Nr 110213W (brukowa, asfaltowa, gruntowa)
- Pacew - Helenów Nr 110214W (brukowa, gruntowa)
- Nowy Przybyszew - Helenów - Stanisławów Nr 110215W (gruntowa)
- Promna - Helenów Nr 110216W (asfaltowa i gruntowa)
- Helenów - Promna - Kolonia Promna Nr 110217W (gruntowa)
- Falęcice Nr 110218W (gruntowa)
- Lekarcice Stare - Olkowice Nr 110219W (asfaltowa, gruntowa)
- Olkowice - Klin-Branecki - Wola Branecka Nr 110220W (asfaltowa)
- Lekarcice - Pnie - Biejków Nr 110221W (asfaltowa, gruntowa)
- Pnie - Ługowa Wola - Sielce Nr 110222W (asfaltowa, gruntowa)
- Karolin - Olszany Nr 110223 (gruntowa)
- Olszany - Biejkowska Wola Nr 110224W (gruntowa)
- Ługowa Wola - Biejkowska Wola Nr 110225W (gruntowa)
- Domaniewice - Piotrów Nr 110226W (gruntowa)
- Piotrów - Sielce Nr 110227W (gruntowa)
- Biejkowska Wola - Biejków Nr 110228W (gruntowa)
- Górny Adamów Nr 110229W (gruntowa, most żelbetowy)
- Adamów droga przez wieś Nr 110230W (gruntowa)

- Promna droga przez wieś Nr 110231W (asfaltowa, gruntowa)
- Promna - rzeka Pilica Nr 110232W (gruntowa)
- Biejków - granica gminy - Budy Brankowskie Nr 110233W (gruntowa, most drewniany)
- Biejków - granica gminy Brzeźce Nr 110234W (gruntowa)
- Mała Wieś droga przez wieś Nr 110235W (gruntowa)
- Domaniewice droga przez wieś Nr 110236W (gruntowa)
- Wola Braneczka - Sielce Nr 110237W (gruntowa)
- Jadwigów - Piekarty Nr 110238W (gruntowa)

Wewnętrzny układ komunikacyjny gminy (drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne) zapewnia podstawowe połączenia między innymi:

- z siedzibą gminy w Promnej
- miejscowościami gminnymi między sobą
- z gminami sąsiednimi

Natomiast droga ekspresowa Nr 7 zapewnia połączenia z:

- ośrodkiem powiatowym w Białobrzegach obejmującym swoim zasięgiem między innymi gminę Promna;
- z Grójcem, Radomiem i Warszawą będącą siedzibą projektowanego województwa mazowieckiego obejmującego również gminę Promna.

Długość dróg wojewódzkich i gminnych wraz z drogą krajową regionalną o nawierzchni twardej na terenie gminy Promna wynosiła w r. 1996 ~ 59,6 km.

Wskaźnik gęstości dróg w Gminie jest niższy niż średnie wskaźniki wojewódzkie oraz krajowe.

Niezadawalający jest w gminie stan techniczny (rodzaj nawierzchni, parametry), zwłaszcza dróg gminnych. Ogólna długość dróg publicznych w gminie wynosi 70 km, z czego ~ 64 % stanowią utwardzone drogi wojewódzkie i ok. 13 % utwardzone drogi gminne.

• **Transport samochodowy**

Od 1990 r. obserwuje się tendencję spadkową w zapotrzebowaniu ludności na usługi transportu zbiorowego. Związane to jest ze znacznym bezrobociem i zmienioną sytuacją gospodarczą kraju. Jednocześnie następuje stały wzrost liczby samochodów prywatnych. Powstaje również obok

państwowych firm przewozowych szereg firm prywatnych.

Głównym ciągiem drogowym na terenie gminy Promna, prowadzącym dalekobieżny, tranzytowy ruch samochodowy, zarówno osobowy jak i towarowy jest droga ekspresowa Nr 7 Warszawa - Radom - Kraków. Samochodowy transport osobowy realizowany jest głównie w oparciu o przedsiębiorstwa PKS-u w Radomiu i Grójcu oraz prywatne pojazdy samochodowe.

Komunikacją autobusową połączone są większe miejscowości na obszarze gminy.

Długość linii wynosi około 45 km.

Na terenie gminy Promna nie występują wydzielone ciągi dla ruchu rowerowego. Zarówno ruch rowerowy jak i pieszy odbywa się najczęściej z ruchem innych pojazdów po istniejących ciągach drogowych.

• Ocena układu komunikacyjnego

Jednym z ważniejszych elementów mających wpływ na rozwój gminy jest infrastruktura techniczna, która obejmuje między innymi system komunikacji i transportu.

Gmina Promna jest dobrze skomunikowana z zewnętrznym otoczeniem poprzez ciągi drogowe tworzące podstawowy układ komunikacyjny województwa i kraju.

Przechodząca przez obszar gminy droga ekspresowa Nr 7, zaliczona do dróg ekspresowych, zapewnia bezpośrednie połączenia międzyregionalne na kierunku północ - południe. Obsługę na kierunku wschód - zachód zapewnia droga wojewódzka Nr 731 Warka- Falęcice i droga powiatowa Falęcice - Nowe Miasto.

Wewnętrzny układ drogowy gminy, oparty jest na sieci dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych i jest dość dobrze rozwinięty, zapewniający połączenia nie tylko wewnątrz gminy, ale także z gminami sąsiednimi.

Na terenie gminy znajdują się 5 stacji paliw, które zaspokajają potrzeby lokalnych użytkowników. W celu prowadzenia prawidłowej polityki lokalizacyjno-inwestycyjnej obiektów obsługi komunikacyjnej, dotyczącej przede wszystkim najważniejszego ciągu drogowego w województwie -drogi ekspresowej Nr 7, opracowano „Koncepcję programową lokalizacji MOP (miejsc obsługi podróźnych) wzdłuż trasy Nr 7”. Sieć autobusowa jest na obszarze gminy (przy braku kolei) głównym przewoźnikiem. W obecnej sytuacji najważniejszym zadaniem jest utrzymanie istniejących połączeń, dostosowanie częstotliwości kursowania autobusów do potrzeb mieszkańców oraz podniesienie poziomu obsługi pasażerów.

• Uwarunkowania rozwoju

Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne gminy (szanse, ograniczenia i konflikty)

Położenie gminy przy trasie ekspresowej Nr 7 Warszawa - Kraków, a także wzdłuż drogi wojewódzkiej Nr 731 Warka- Falęcice i drogi powiatowej Falęcice - Nowe Miasto stwarza dogodnie połączenia krajowe i regionalne na kierunkach północ - południe i wschód - zachód.

W oparciu o drogę ekspresową Nr 7 powstają potencjalne możliwości aktywizacji terenów wzdłuż niej położonych.

Istniejąca sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych zapewnia podstawowe połączenia gminy, zarówno wewnętrzne jak i z sąsiednimi gminami. Z uwagi na dobrze wykształconą sieć dróg w gminie, nie ma potrzeby wytyczania nowych połączeń. Istniejąca sieć wymaga jednak wielu usprawnień.

Zalecana w ostatnich latach realizacja systemów komunikacji rowerowej, mogłaby mieć korzystny wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa ruchu. Jednak realizacja tego systemu komunikacji pasażerskiej może być trudna z uwagi na brak funduszy przy nie doinwestowanym

układzie drogowym, a także swobodą korzystania rowerzystów z istniejących ciągów drogowych.

3.3.2 Elektroenergetyka

Przez obszar gminy przebiegają linie energetyczne średniego napięcia wraz ze stacjami transformatorowymi SN/nn i linie niskiego napięcia doprowadzające energię elektryczną do wszystkich mieszkańców gminy. Sieć średniego i niskiego napięcia znajduje się w dobrym stanie technicznym.

3.3.3 Zaopatrzenie w gaz

Przez teren gminy przebiega gazociąg średnioprężny 0 300 m relacji Lubienia - Sękocin z odgałęzieniem do Warki. Ponadto obszar gminy posiada sieć gazową - średnioprężną. Stacja redukcyjno-pomiarowa w Fałęcicach zasila gazociągi średnioprężne doprowadzające gaz do odbiorców gminy.

Rozdzielcza sieć gazowa obsługująca odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy wynosi 75 km i korzysta z niej 180 odbiorców gazu sieciowego. (dane wg U.S. w Radomiu na dzień 31.12.1997 r.) Gazociąg posiadają następujące miejscowości: Biejków, Biejkowska Wola, Bronisławów, Broniszew, Daltrozów, Domaniewice, Fałęcice, Fałęcice Wola, Góry/Adamów, Karolin, Lekarzice Nowe, Lekarzice Stare, Lisów, Olkowice, Osuchów, Olszamy, Mała Wieś, Pacew, Pelinów, Pnie, Promna, Promna Kolonia, Przybyszew, Rykały, Stanisławów.

Poza gazem przewodowym rozpowszechniona jest dystrybucja gazu płynnego w butlach.

3.3.4 Zaopatrzenie w ciepło

Gospodarstwa domowe na terenie gminy posiadają indywidualne źródła ciepła (piece lub kotłownie domowe) bazujące głównie na paliwie węglowym. W obiektach użyteczności publicznej istnieją kotłownie lokalne.

3.3.5 Gospodarka wodna

Wg informacji Wydziału Rolnictwa, Infrastruktury i Nadzoru Budowlanego Urzędu Wojewódzkiego w Radomiu wszystkie gminy wiejskie byłego województwa radomskiego obecnie mazowieckiego podzielono na III grupy w zależności od stopnia zwodociągowania.

I tak do grupy I - zaliczono gminy o stopniu zwodociągowania 0 % -41,60 % , do grupy II - gminy o stopniu zwodociągowania od 42,64 -60,90 % i do grupy III - gminy o stopniu zwodociągowania powyżej 60,90 % (dane na dzień 31.12.1997 r.).

Gmina Promna należy do I grupy gmin o stopniu zwodociągowania wynoszącym 27,50. Wg danych Urzędu Statystycznego w Radomiu na dzień 31.XII.1997 r.

- sieć wodociągowa rozdzielcza w gminie Promna wynosiła 25,7 km
- połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych – 743 szt
- zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (dcm⁰) - 66,2
- zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca 13,2 m³/d przy średnim wojewódzkim zużyciu wody dla gmin wiejskich byłego województwa radomskiego wynoszącym 9,3 m³/d.

Do wodociągów grupowych zasilanych z ujęć wód podziemnych zlokalizowanych w gminie Promna należy zaliczyć:

- wodociąg Promna z ujęciem o wydajności 24 m³/h oraz ujęciem o wydajności 34 m³/h
- wodociąg Falęcice zasilający także Wolę Falęcice z ujęciem o wydajności 24 m³/h oraz ujęciem o wydajności 18 m³/h
- wodociąg Przybyszew z ujęciem o wydajności 31 m³/h
- wodociąg Rykały z ujęciem o wydajności 63 m³/h
- wodociąg Broniszew z ujęciem o wydajności 32 m³/h
- wodociąg Adamów - Góry z ujęciem o wydajności 12 m³/h
- ujęcie w Olkowicach o wydajności 18 m³/h
- ujęcie w Małej Wsi o wydajności 12 m³/h (punkt czerpalny)
- ujęcie w Biejkowie
- ujęcie w Olszarniach o wydajności 12 m³/h
- ujęcie w Stanisławowie o wydajności 18 m³/h
- ujęcie w Daltrozowie o wydajności 18 m³/h (punkt czerpalny)
- ujęcie w Pniach o wydajności 18 m³/h (punkt czerpalny)
- studnia wiejska w Stanisławowie (punkt czerpalny)
- punkt czerpalny Karolin
- punkt czerpalny Promna Kolonia
- punkt czerpalny Góry - Adamów
- punkt czerpalny Biejków
- punkt czerpalny Pacew
- punkt czerpalny Falęcice Parcela

Melioracje

Obiektami melioracyjnymi są:

- urzędnia melioracji szczegółowych użytków rolnych (gruntów ornych i użytków zielonych)¹,
- urzędnia melioracji podstawowych - regulacji rzek i budowy wałów przeciwpowodziowych.

Na terenie gm. Promna potrzeby i realizacje w zakresie melioracji kształtują się następująco: (dane W.Z.I.U.M. w Radomiu - stan na koniec 1995 r.)

użytki rolne ogółem	wymagające melioracji (regulacji)	zmeliorowane (uregulowane)	%
• potrzeby melioracyjne ogółem	2060 ha	150 ha	7
• urzędnia melioracji szczegółowych:			
- grunty orne	590 ha	120 ha	20
- użytki zielone	1470 ha	30 ha	2

- urzędnia melioracji

podstawowych:

- regulacje rzek	10 km		
- wały przeciwpowodziowe	26,5 km	0,6 km	2

Przeprowadzone zabiegi melioracyjne polegały na odwodnieniu łąk za pomocą rowów o długości 2,1 km i drenowaniu gruntów ornych. Zmeliorowano następujące rejony: Biejkowska Wola, Przybyszew, Lisew, Rykały (PGR).

- Ocena naturalnych warunków środowiskowych oraz dotychczasowych działań w zakresie melioracji

- Stopień zaspokojenia potrzeb melioracyjnych jest bardzo mały i wynosi tylko 7 %. Żadna z rzek nie została uregulowana, wybudowano tylko 0,6 km wału przeciwpowodziowego, co stanowi zaledwie 2 % potrzeb.
- Rzeka Pilica, Mogielanka, Dylewka i Borówka nie są uregulowane. Niewielka ilość przeprowadzonych melioracji nie mogła spowodować osuszenia dolin rzecznych, w tym doliny Pilicy. Jednakże występują w niej symptomy świadczące o wyraźnym pogorszeniu się stosunków wodnych. Zbiornik Sulejowski na Pilicy dla potrzeb miasta Łodzi i bezzwrotny pobór wody z rzeki (zrzut ścieków do zlewni rzeki Bzury) przyczynił się do tego, że wyraźnie zmniejszył się przepływ w Pilicy, zmniejszyło się zagrożenie powodziowe, wylewy stały się rzadsze.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Wahania stanów wody w korycie Pilicy zależą głównie od pór roku i ilości długotrwałych dużych opadów.

Wg informacji Wojewódzkiego Komitetu Przeciwpowodziowego, szczególne zagrożenie powodziowe występuje na Pilicy na odcinkach:

- Budy Brankowskie – Osuchów (lewy brzeg) o długości 19,8 km (kilometraż: 35+000 do 54+800),
- Biało-brzezi-Osuhów (obustronnie) o długości 10,3 km (kilometraż 44+500 do 54+800).

Dla obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z art. 88l, pkt 1 Ustawy Prawo Wodne z dn. 18 lipca 2001r.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią określono na podstawie:

Dla rzeki Pilicy: Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej – Etap I / uzupełnienie do Studium dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi – Etap I. Wrzesień 2006

Dla rzeki Mogielanki: Studium dla potrzeb planów ochrony przeciwpowodziowej Etap II 99/TD/05, Maj 2006

3.3.6 Gospodarka ściekowa

Na terenie gminy Promna brak jest systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

3.3.7 Gospodarka odpadami

Gmina Promna nie posiada wysypiska odpadów na swoim terenie. Korzysta ze składowiska odpadów w okolicach miasta Radom.

3.4 Strefa Ekologiczna

3.4.1. Zasoby środowiska przyrodniczego

Położenie, rzeźba terenu

Gmina Promna położona jest w obrębie makroregionu Wzniesień Południowo-mazowieckich (podział fizyczno-geograficzny Polski wg J. Kondrackiego, 1998 r.).

Na jej terenie zaznacza się wyraźny podział na 2 mezoregiony: Dolinę Białobrzeską i Wysoczyznę Rawską.

- Dolina Białobrzeską, to szeroka, asymetryczna dolina Pilicy ciągnąca się pasem o kierunku południowy zachód-północny wschód, w południowej części gminy.

Północne zbocze doliny jest stromą skarpą, silnie erodowaną. Wysokość względna krawędzi wynosi 15-30 m. Nachylenia terenu w jej obrębie na ogół przekraczają 15 %. Skarpa rozcięta jest głębokimi wąwozami, stwierdzono wyraźne predyspozycje do powstania osuwisk.

Południowe zbocza doliny tworzą akumulacyjne tarasy, łagodnie zarysowane.

W obrębie współczesnej Pilicy występuje młody taras zalewowy o szerokości 2,5-3,5 km., wyniesiony 0,5 do 1,0 m. ponad średni poziom wód rzecznych.

Taras nadzalewowy (holoceński - współczesny) wyniesiony jest ok. 1,5 do 2 m. ponad średni poziom wody w rzece.

W dolinie Pilicy, występują także tarasy starsze -plejstoceńskie, wyniesione do ok. 15 m. nad poziom rzeki. Powierzchnia tarasów jest prawie płaska, lekko nachylona w kierunku biegu rzeki.

- Wysoczyzną Rawska obejmuje środkową i północną część gminy (teren położony na północ od Doliny Pilicy). Wyniesiona jest na 120-160 m. n.p.m., powierzchnia na ogół falista. Przeważające nachylenia to około 2 %. Na powierzchni wznoszą się zdenudowane wzgórza moreny Czołowej o wysokościach względnych 5-15 m. (północna i zachodnia część gminy).

Rzeźba terenu z wyjątkiem obszarów krawędziowych nie stwarza przeszkód dla rozwoju osadnictwa i rolnictwa.

Budowa geologiczna

Pod względem geologicznym, teren gminy Promna wchodzi w skład jednostki geologicznej - Synklinorium brzeźnego. Rozpoznane są utwory kredy górnej, trzeciorzędu i czwartorzędu.

- Utwory kredy występują na różnych głębokościach: od 45 m. p.p.t. w Fałęcicach do 150 m. w Broniszewie. Wykształcone w postaci: margli, wapieni, iłów i piaskowców przykryte są utworami trzeciorzędowymi i czwartorzędowymi.
- Utwory trzeciorzędu zalegają na głębokości od kilku metrów (7 m. w Fałęcicach) do kilkudziesięciu (64 m. w Broniszewie). Miąższość jest zróżnicowana: w Broniszewie 141 m., w Fałęcicach - 33,5 m. Utwory trzeciorzędowe wykształcone są w postaci piasków z przewarstwieniami iłów odsłaniają się w strefie krawędziowej Pilicy.
- Utwory czwartorzędowe zalegają ciągłą pokrywą na terenie całej gminy. Miąższość ich waha się od 7 m. w Fałęcicach do 64 m. w Broniszewie.
 - gliny zwałowe zlodowacenia środkowopolskiego pokrywają znaczne powierzchnie wysoczyzny, miąższość ich jest zróżnicowana, przeważnie większa od 4,5 m.. Zalegają na powierzchni terenu lub pod cienkim przykryciem utworów piaszczystych,
 - piaski o miąższości kilku metrów pokrywają środkową część gminy w postaci płazów i wzgórz morenowych zalegają na glinie zwałowej oraz wraz ze żwirami występują w dolinach: Pilicy, Borówki i Dylówki,
 - osady organiczne: namuły, torfy, piaski rzeczne towarzyszą dolinom rzecznych i zagłębieniom terenowym. W dnach dolinek denudacyjnych występują głównie mułki i piaski aluwialno-deluwialne o miąższości nie przekraczającej 1 m.

Ocena budowy geologicznej z punktu widzenia rozwoju osadnictwa i występowania złóż surowców mineralnych

Warunki geologiczne gminy są korzystne dla osadnictwa z wyjątkiem współczesnych den dolin rzecznych i większych zagłębień terenu wypełnionych słabonośnymi gruntami organicznymi.

Surowce mineralne

Budowa geologiczna stanowi bazę dla występowania surowców mineralnych. Na terenie gminy nie występują złoża udokumentowane. Stwierdzono zaleganie następujących surowców mineralnych: piasków, żwirów, glin i torfów.

- piaski i pospółki eksploatowane są dorywczo przez miejscową ludność na potrzeby własne. Eksploatacja jest chaotyczna i nieuporządkowana, rozsiana w licznych punktach na terenie gminy. W rejonie Promnej występują piaski o dość dużej miąższości i dobrej jakości. Do eksploatacji na lokalną skalę wytypowano następujące złoża: Rykały, Lisów, Mała Wieś (2), Piekarty, Karolin, Kolonia Promna (2), Lekarzycy, Parcele, Lekarzycy Stare, Osuchów, Przybyszew, Góry, Promna, Biejkowska Wola, Biejków, Olkowice, Bronisławów, Jastrzębia,

- gliny pokrywają prawie połowę powierzchni gminy.

Na skarpie Pilicy w Górach, eksploatowane były dla czynnej kiedyś cegielni. Zasoby szacunkowe określone były na 1.200.000 m³. Przydatność złoża „Góry” oceniono jako dobrą do

produkcji ceramiki czerwonej i wyrobów cienkościennej,

- torf towarzyszy dolinom rzeczonym: obszar „Jastrzębia-Rykały”, „Rykały”, „Dolina rzeki Mogielanki” i „Pilica” na odcinku Górki-Stromiec. Jest materiałem nieprzydatnym dla celów opałowych i rolniczych.

Prowadzone badania nie wykazały możliwości udokumentowania dużych złóż kruszywa naturalnego o zasobach spełniających wymagania kryteriów bilansowości.

Nie ustanowiono terenów górniczych.

Wody podziemne

Na terenie Gminy wody podziemne występują w utworach kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu.

- Kredowy poziom wodonośny

Wodonoścem dla szczelinowych lub szczelinowo-porowych występujących pod ciśnieniem wód kredowych są: margle, opoki, wapienie. Wody tego poziomu ujmowane są studniami wierconymi. Wydajności studni są zróżnicowane, nie przekraczają kilkudziesięciu metrów ³/h, najczęściej mieszczą się w granicach 20-30 m³/h.

Wody mają średnią twardość, znaczną mętność pochodzącą od związków żelaza. Pod względem bakteriologicznym są dobre.

- Trzeciorzędowy poziom wodonośny związany jest z piaskami, a wody mają charakter porowy. W obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 215 „Subniecka Warszawska” wydzielono część centralną „A”, która dotyczy znacznej części po wierzchni gminy - na północ od doliny Pilicy. Część południowa gminy to GZWP 215. Wody trzeciorzędowe stanowią najczęściej ujmowany studniami głębinowymi poziom wodonośny. Zalegają na głębokości 25-50 m., a wydajności zawarte są w granicach 25-40 m³/h. Analizy chemiczne wskazują na znaczne zawartości żelaza, badania bakteriologiczne nie wykazują zanieczyszczeń.

- Czwartorzędowy poziom wodonośny

- I poziom wód gruntowych kształtuje się w zależności od rzeźby i budowy geologicznej. W obrębie dolin rzecznych, bocznych dolinek i zagłębień terenu, zwierciadło wód gruntowych występuje na głębokości 0,5-1 m. w utworach przepuszczalnych lokalnie do 2 m. Zwierciadło ma charakter swobodny, wahania poziomu uzależnione są od stanów rzecznych i dochodzą do około 2 m.

- Na obszarach wysoczyznowych I poziom wód gruntowych występuje na różnych głębokościach. W sąsiedztwie dolin rzecznych jest on płycej niż 2 m. na pozostałych terenach - głębiej niż 4 m. Gdy wodonoścem są utwory przepuszczalne (środkowa część gminy), tworzy się wtedy ciągły poziom wodonośny o swobodnym zwierciadle.

Na obszarach zbudowanych z utworów trudno przepuszczalnych, wody gruntowe nie mają

na ogół ciągłego poziomu, występują na różnych głębokościach pod napięciem.

Wody czwartorzędowe ujmowane są studniami kopanymi i wierconymi (Przybyszew).

Wody powierzchniowe

Obszar gminy Promna położony jest w dorzeczu rzeki Pilicy. Rzeka jest nieuregulowana, na całej długości silnie meandruje z powodu małego spadku oraz posiada wyspy i łachy. Roczny rytm rzeki charakteryzuje się występowaniem wysokich stanów wód głównie wiosną, a niżówek w lecie. W skali roku, wahania stanów wody wynoszą przeciętnie około 1,5 m. Wielkości przepływów Pilicy w Białobrzegach w okresie wielolecia wahały się w granicach od 14,2 do 471 m³/s. Dolina ma charakter asymetryczny, od strony północnej ogranicza ją wysoki ulegający erozji brzeg, z południowej zaś jest rozległym tarasem akumulacyjnym, miejscami o szerokości do 4 km. Średnia szerokość koryta rzeki wynosi 100 m. Prawie na całej długości Pilica posiada naturalnie ukształtowane koryto.

W dolinie występują liczne starorzecza, niektóre mają długość nawet kilku kilometrów. Część z nich połączona jest z rzeką, inne są od niej odcięte. Większość z nich stanowią powierzchniowo małe zbiorniki, zarastające roślinnością szuwarową.

W okolicach Promnej znajduje się największy w dolinie kompleks torfianek.

Rzeka płynąc z południowego zachodu na północny wschód zbiera następujące dopływy: Mogielankę (dolny odcinek), Dylewkę (Rykalankę), Borówkę i Starą Pilicę.

Naturalnymi zbiornikami wodnymi są liczne odcięte starorzecza oraz doły potorfowe niejednokrotnie wypełnione wodą.

Pod wódami powierzchniowymi znajduje się 197 ha.

Retencja wód

- Retencja naturalna

Retencją jest zdolność zatrzymywania wody przez glebę rośliny, warstwy wodonośne, obniżenia terenowe, bagna i torfowiska oraz naturalne i sztuczne zbiorniki wodne. Retencja reguluje i kontroluje obieg wody w środowisku dzięki możliwościom przetrzymywania z okresu jej nadmiaru i wykorzystania w okresach deficytowych.

- Własności retencyjne lasów i zadrzewień

Lasy i zadrzewienia spełniają istotną rolę w retencjonowaniu wody. Na terenie gm. Promna niewielkie powierzchnie leśne występują w okolicy: Strupiechowa, Piekart, Kol. Promna, Biejkowa. Zadrzewienia towarzyszą głównie dolinie Pilicy. Stanowią one tylko 6 % powierzchni gminy. Im większy obszar jest zalesiony i im bardziej naturalny charakter posiada las mieszany o wielopiętrowej strukturze, tym większe jest znaczenie retencyjne.

- Rola terenów podmokłych w retencjonowaniu wód

Bagna, torfowiska, mokradła hamują spływ wód dzięki zatrzymywaniu wody w porach gleby i na jej powierzchni. Starorzecza i tereny podmokłe tarasów akumulacyjnych w dolinie Pilicy i Mogielanki odgrywają znaczącą rolę retencyjną na obszarze gminy.

- Retencja wód powierzchniowych

Retencja sieci hydrograficznej polega na gromadzeniu wody w naturalnych i sztucznych ciekach, stawach i małych zbiornikach. Zalicza się tu także oczka wodne, kanały, rowy i te cieki, na których wykonano budowle dające możliwość regulacji przepływów i poziomu zwierciadła wody. Duże możliwości magazynowania wody istnieją przy prawidłowym usytuowaniu okolicznych systemów melioracyjnych składających się z sieci rowów w dolinie Pilicy.

- Mała retencja

Na terenie gminy znajduje się 6 zbiorników zaliczanych do małej retencji wodnej o ogólnej powierzchni 7,18 ha i pojemności 61,8 tys.m³.

Zlokalizowane są w zlewniach: Pilicy (3), Borówki (2) i Dylówki (1). Ich przeznaczenie to: hodowla ryb (4) i gospodarcze (2). Zbudowane przed 1989 rokiem są w dostatecznym (4) lub złym stanie technicznym (2) i wymagają głównie pogłębienia (5) i odbudowy.

Zestawienie istniejących zbiorników w Gminie Promna

Lp.	Miejscowość	Pow. ha	Poj tys. m	Zlewnia	Przeznaczenie	Okres wykonania	Stan techniczny
1	Lisów	0,70	7,00	Dylówka	hodowla ryb	przed 1970	zły
2	Broniszew	0,60	6,00	Barówka	hodowla ryb	przed 1970	dostateczny
3	Nowy Przybyszew	1,50	15,00	Barówka	hodowla ryb	przed 1970	zły
4	Kolonia Promna	2,50	15,00	Pilica	hodowla ryb	przed 1970	dostateczny
5	Pnie	1,38	13,80	Pilica	gospodarcze	1989	dostateczny
6	Wola Branecka	0,50	5,00	Pilica	gospodarcze	1986	dostateczny
	R a z e m :	7,18	61,8				

- Ocena możliwości retencyjnych na obszarze gminy

Gmina posiada niezbyt duże możliwości retencyjne, zarówno naturalne jak i sztuczne:

- średni udział (około 34 %) gleb przepuszczalnych o właściwościach infiltracyjnych,
- bardzo niski stopień lesistości gminy (około 5,6 %),
- obniżenie się poziomu wód gruntowych w dolinie Pilicy (zmiana stosunków wodnych), na skutek zmniejszenia się jej przepływu (pobór wody ze Zb. Sulejowskiego dla m. Łodzi),
- znikoma ilość naturalnych zbiorników wodnych oraz niewielka pojemność zbiorników małej retencji,
- zgodnie z bilansem wykonanym w opracowaniu „Kierunki rozwoju gospodarki wodnej”, w części zlewni Pilicy znajdującej się na terenie gminy Promna, istnieją zasoby dyspozycyjne umożliwiające lokalizację obiektów małej retencji,
- zwiększenie powierzchni lasów o około 780 ha do 2020 r. w ramach gminnego programu zalesień.

Klimat

- Ogólna charakterystyka klimatu

Gmina Promna położona jest w „dzielnicy środkowej (podział Polski na dzielnice rolniczo-klimatyczne R.Gumińskiego). Charakterystyka wybranych elementów klimatu na podstawie danych ze stacji meteorologicznych w Warce i Nowym Mieście kształtuje się następująco:

średnia temperatura roczna	-	7,5°C	
średnia roczna wilgotność powietrza	-	80 %	
suma roczna opadów	-	548 mm	
długość trwania okresu wegetacyjnego	-	210-220	dni
udział wiatrów z zachodniej ćwiartki horyzontu	-	40 %	

- Klimat poszczególnych jednostek morfologicznych

- Teren gminy (wysoczyznowy) charakteryzuje się korzystnymi warunkami klimatu lokalnego zarówno dla rozwoju osadnictwa jak i rolnictwa. Pokrycie przeważającej części obszaru gminy utworami o dużej spoistości (gliniaste), tym samym dużej pojemności cieplnej, to atuty dla upraw o dużych wymaganiach klimatycznych.

- Zbocza doliny Pilicy o nachyleniu ponad 5 % i ekspozycji południowej posiadają bardzo dobre warunki solarne. Nadają się do upraw ciepłolubnych, sadownictwa i obiektów szklarniowych.
- Dolina Pilicy zajmująca znaczną, południową część gminy charakteryzuje się niekorzystnymi warunkami klimatu lokalnego. Oprócz niekorzystnych warunków wilgotnościowych - również warunki techniczne - w wyniku tworzenia się inwersji i zastoisk chłodnego powietrza są nieodpowiednie. Duża częstotliwość zalegania mgieł oraz możliwość koncentracji zanieczyszczeń przy budowie przeszkód (przegród) - to przyczyny złych warunków bioklimatycznych. Tereny te są nieodpowiednie dla lokalizacji budownictwa mieszkaniowego.

Flora Lasy

- Lasy zajmują 626 ha (wg bilansu U.G. w Promnej), co stanowi około 5.6 % powierzchni Lasów Państwowych jest 275 ha, niepaństwowych - 351 ha.

Nieliczne, w przewadze niewielkie kompleksy leśne występują głównie w okolicach: Małej Wsi, Strupiechowa, Piekart, Kol. Promna, Biejkowa. Ponadto w rejonie skarpy nadpilicznej oraz doliny Pilicy znajdują się drobne powierzchnie leśne.

Wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej Polski, lasy gm. Promna położone są w obrębie Krainy Mazowiecko-Podlaskiej. Do największych kompleksów leśnych należą: uroczysko Michałów (244,29 ha) i Rykały (171,64 ha).

W uroczysku Michałów gatunkiem panującym jest sosna z niewielkim udziałem dębu. W uroczysku Rykały występuje głównie sosna, dąb, modrzew i brzoza.

W dolinie Pilicy, koło Promnej znajduje się płat łągu, miejscami olsu o powierzchni ok. 80ha. Gatunkiem panującym w nim jest olsza czarna. Wzdłuż Pilicy występują skupiska wiklin.

Dolina Pilicy stanowi północno-wschodnią granicę zasięgu jawora.

Drzewostan leśny jest młody, dominuje wiek 40-80 lat, w mniejszej ilości występują lasy w wieku do 40 lat.

- Opracowany gminny program dolesień zakłada zwiększenie powierzchni lasów prywatnych o 780 ha, a więc w 2020 roku lasy winny zajmować 1406 ha, tj. 12,6 % powierzchni gminy. Zakładane dolesienia dotyczą terenów, tj.: wyrobiska poeksploatacyjne, nieużytki, strome zbocza oraz przylegających do poszarpanych granic lasów.

Nowe nasadzenia przewidziane są w sołectwach leżących nad Pilicą (tarasy zalewowe, wyspy, skarpy oraz w kilku pozostałych, np. Olszamacz, Starych Lekarciach, Pelinowie, Daltrozowie, Strupiechowie.

Zadrzewienia i zakrzewienia

„Wykaz gruntów” (stan na 1.01.1998 r.) opracowany przez Urząd Gminy w Promnej podaje powierzchnię 105 ha zajętych przez zadrzewienia i zakrzewienia. Najwięcej tego rodzaju roślinności znajduje się w dolinie Pilicy.

Zadrzewienia przywodne

Zadrzewienia przywodne związane są z dolinami rzek. W rozległej dolinie rzeki Pilicy występują

pozostałości zbiorowisk leśnych - pierwotnie powszechnego silnie zróżnicowanego ekosystemu. Na rozszerzeniach doliny ukształtowały się lasy i zarośla olsowe. Zespoły zaroślowe związane są ze stale podtapianymi siedliskami. Wyżej położone siedliska zalewane tylko okresowo wodami powodziowymi, to lasy typu gradowego. Duże powierzchnie łąk porośnięte są kępami wierzb i olch oraz łągami topolowo-wierzbowymi.

Doliny innych rzek: Rykałanki, Borówki posiadają znacznie mniejsze rozmiary, a zadrzewienia mają charakter rzędowy i towarzyszą korytom rzeczonym.

zadrzewienia przyzagrodowe znajdują się we wszystkich miejscowościach. Przeważają gatunki liściaste, często ogrodowe,

zadrzewienia przydrożne towarzyszą wielu drogom biegnącym przez teren gminy, np.: Rykały-granica Gminy, Przybyszew-Nowy Przybyszew, Fałęcice Wola-Piekarty, Biejków-Fałęcice-Osuchów. Tej ostatniej towarzyszą wiązy pospolite, jawory,

- zieleń parków podworskich

Na terenie gminy znajdują się podworskie parki wiejskie, z których 4 zostały wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do najcenniejszych pod względem przyrodniczym należą:

- park w Fałęcicach (zabytkowy) założony w XIX w. o pow. 2,02 ha. Położony na skarpie doliny Pilicy, skąd rozciąga się rozległy widok na całą dolinę, jest w złym stanie. Rośnie w nim 13 gatunków drzew i krzewów, m.in. kasztanowiec biały, 3 gatunki klonów, brzoza brodawkowata, grab, buk, platan, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, sosna pospolita, lilak, itp.
- park w Górach założony ok. XVIII w. w pow. 0,5 ha o zatartej kompozycji przestrzennej z domkami letniskowymi na terenie. W parku zachowały się m.in.: kasztanowiec, lipa, świerk, sosna wejmutka, rododendron, karagana syberyjska, trzmielina brodawkowata, żywotnik zachodni,
- Park w Piekartach (zabytkowy) założony w XIX w. o pow. 2,96 ha, zaniedbany. Zachowana aleja wjazdowa wysadzana klonami w wieku 130 lat. W parku występują 22 gatunki drzew i krzewów, tj.: dereń, świdwa, głóg, jarzab, jesion, kasztanowiec, klony, morwa, olsza czarna, sosna wejmutka, topola balsamiczna, żywotnik zachodni. W północnej części parku znajduje się staw o pow. 0,3 ha,
- park w Promnej (zabytkowy) założony w XVIII w. o pow. 7,5 ha z unikalnym drzewostanem, tj. topola biała, klon palmowy. Przez park przepływa strumyk zasilający staw o pow. 0,6 ha,
- park w Rykałach (zabytkowy) o pow. 5,92 ha z egzotycznymi drzewami, tj. platan, daglezia, świerk srebrny.

- ponadto rosną tu pomnikowe dęby, jesiony; na uwagę zasługują 2 aleje lipowe,
 - park w Wysokiej z układem wodnym wzdłuż rzeki oraz bardzo ciekawym układem przestrzennym ujętym w styl krajobrazowy z elementami regularnymi,
 - parki w: Przybyszewie (pow. 13,6 ha) i w Małej Wsi,
- inna zieleń urządzona: cmentarze w: Promnie i Przybyszewie

Roślinność szuwarowo-torfowiskowa

Zbiorowiska szuwarowo-torfowiskowe związane są z doliną rzeki Pilicy i Dylówki. Starorzecza znajdujące się w dolinie Pilicy, w większości są małymi zbiornikami zarastającymi roślinnością szuwarową, głównie różnymi gatunkami turzyc, trzciną, miejscami pałąką wodną, grążelem oraz krzakami wierzbowymi. Rejony podmokłych łąk w rejonie Brzeziec (na południe od rzeki Pilicy) oraz zarastających torfianek przewidziane są do objęcia ochroną prawną.

Dolny fragment doliny Dylówki, to zarośnięte szuwarami, głównie trzciną - stawy wodne. Wraz z podtopionym olsem i miejscem gniazdowania rzadkich gatunków ptaków oraz płazów; kwalifikuje się do objęcia ochroną prawną.

Roślinność łąk i pastwisk

Ekosystemy łąkowo-pastwiskowe zajmują 2475 ha, tj. 20,5 % powierzchni gminy. W dolinie Pilicy wykształciły się zbiorowiska łąkowe i turzycowiska. Powstały one w miejsce łągów nadrzecznych (łąki kwaśne) i łągów uboższych (turzycowiska).

Wydeptywanie, wypasanie bydłem oraz zamiana na agrocenozy przyczyniły się do pojawienia zbiorowisk kserotermicznych.

Użytkowane są w 60 % jako pastwiska gminne, w 20 % jako łąki jednokośne, a w 10 % jako łąki poddane pełnemu zagospodarowaniu poprzez 2-3 krotne wykaszanie runa łąkowego.

Porost bogaty jest w gatunki złożone z roślin dwuliściennych, ziół.

Fauna

Ssaki - na terenie gminy stwierdzono występowanie co najmniej 30 gatunków ssaków. Spośród nich bóbr wymieniony jest w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt”, 13 gatunków objętych jest ochroną prawną, a 8 należy do zwierzyny łownej.

Ptaki - stwierdzono występowanie 155 gatunków ptaków, spośród których 125 gatunków należy do łągowych. 9 gatunków wpisano do „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt”: bąk, błotniak łąkowy, kropiatka-zielonka, sieweczka obrożna, batalion, rybitwa biało-czelna, dzierzba czarnoczelną, rudogłówek. Spośród gatunków łągowych - 7 należy do zwierzyny łownej.

3.4.2. Ochrona prawna zasobów środowiska przyrodniczego Lasy

Ustawa o lasach z dn. 28.09.1991 r. (Dz.U. Nr 101 poz. 444) precyzując 4 cele gospodarki leśnej wymienia 2 związane z ochroną lasów. Dotyczą one:

- zachowania lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą,
- ochrony lasów, w tym stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na:
 - zachowanie leśnych zasobów genetycznych,
 - walory krajobrazowe,
 - potrzeby nauki.

Ochrona lasów uwzględniana jest także w zasadach prowadzenia gospodarki leśnej, gdzie zwrócono uwagę na:

- powszechną ochronę lasów (podnoszenie naturalnej odporności drzewostanów),
- trwałość utrzymania lasów i ciągłość ich użytkowania,
- powiększanie zasobów leśnych.

Na terenie gminy Promna lasy zajmują bardzo małą powierzchnię, to tylko 5,6 %, a z zadrzewieniami i zakrzewieniami 6,1 %. Nie wydzielono na ich terenie lasów szczególnie chronionych.

Ochrona przyrody

„**Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki**” (uchwała Nr XV/69/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Radomiu z dnia 28 czerwca 1983 r.) obejmuje teren położony na południe od drogi powiatowej Mogielnica-Falęcice oraz drogi wojewódzkiej Falęcice-Warka. Obszar ściśle związany jest z doliną rzeki Pilicy: dotyczy jej doliny i wysokiej skarpy wysoczyzny położonej na północ od rzeki. Bardzo wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe to: naturalny charakter rzeki z bogatymi biocenotycznie siedliskami wodno-błotnymi, mozaika łąk, szuwarów, bagien z zadrzewieniami, zakrzaczeniami oraz niewielkimi kompleksami leśnymi, a także zróżnicowany geomorfologicznie teren w postaci szerokiej, płaskiej doliny podkreślonej wysoką, stromą skarpią, licznych oczek wodnych i starorzeczy.

Obszar NATURA 2000 „Dolina Dolnej Pilicy”

Obszar obejmuje 80-kilometrowy, równoleżnikowo biegnący odcinek doliny Pilicy, szeroki na 1-5 km, pomiędzy Inowłodzem a Ostrówkiem-Mniszewem (ujście do Wisły) oraz dolinę Drzewiczki. Północną granicę obszaru stanowi stroma skarpa, o wysokości względnej do 20m, miejscami pokryta roślinnością kserotermiczną. Część południowa doliny Pilicy jest płaska, w znacznym stopniu pokryta lasami. Rzeka na tym odcinku meandruje, tworząc liczne wysepki, łąchy i ławice piasku. Niskie wyspy są nagie, wyższe porośnięte zaroślami

wierzbowymi. Koryto Pilicy ma tu szerokość 100-150 m i łączy się z licznymi starorzeczami, zarośniętymi w różnym stopniu.

Obszar Natury 2000 (w przypadku aktualizacji studium) znajdują się terenach objętych uchwałami - Nr XXXVII/240/09 oraz XLI/256/10 o przystąpieniu do zmiany planu zagospodarowania przestrzennego gminy Promna i jest przedstawiony poniżej:

- Teren nr 9

Położony na południe od wsi Fałęcice Wola

- Teren nr 10

Położony we wsi Fałęcice Wola

- Teren 11

Położony jest we wsi Przybyszew.

- Teren 12

Położony jest we wsi Przybyszew

- Teren 13

Położony jest we wsi Pacew

- Teren 14

Położony jest we wsi Pacew.

- Teren 16

Położony w rejonie wsi Parcew.

- Teren 17

Teren położony jest we wsi Adamów

Na wyżej wymienionych terenach obowiązują szczególne warunki zabudowy.

3.4.3. Diagnoza stanu środowiska

Higiena atmosfery

- Zakłady, obiekty i działalność gospodarcza wpływające negatywnie na warunki aerosanitarnie:

- garbarnia (Broniszew),
- przetwórstwo owoców i warzyw (Promna Kolonia, Pnie),
- ubojnie zwierząt (Promna Kolonia),
- stacje paliw (Broniszew, Promna Kolonia, Falęcice, Pacew),

- 2 ферmy kurze w Promna Kolonia,
- komunikacja samochodowa,
- chemizacja rolnictwa, szczególnie ta związana z intensywną gospodarką sadowniczą (ok. 1313 ha stanowią sady)

- Działania w kierunku poprawy stanu sanitarnego atmosfery

- kontynuacja gazyfikacji obszaru gminy; gaz doprowadzono do 29 sołectw (do zgazyfikowania pozostały 2 sołectwa: Piekarty i Strupiechów); korzysta z niego 180 odbiorców (79 budynków mieszkalnych),

możliwości podłączenia do gazu większej liczby odbiorców w ramach realizowanego programu gazyfikacji, co stwarza szansę na znaczne ograniczenie emisji SO_2 , NO_x , CO i pyłów i tym samym poprawę warunków aerosanitarnych.

Komunikacja samochodowa, szczególnie związana z drogą ekspresową Nr 7 wywiera ogromny wpływ na higienę atmosfery. Wg generalnego pomiaru ruchu na sieci dróg krajowych w 1995 r., natężenie ruchu na tej trasie mieściło się w granicach 12000-15000 pojazdów na dobę.

Hałas

- obiekty i elementy zagospodarowania wpływające na klimat akustyczny gminy

- układ drogowy
 - * droga ekspresowa Nr 7: Warszawa-Białobrzegi-Radom,
 - * droga wojewódzka: Warka-Falęcice-Białobrzegi,
 - * drogi powiatowe,
 - * chłodnie w Olkowicach,
 - * tartak w Promnie.

Pomiary hałasu na terenie gminy nie były prowadzone.

Wody powierzchniowe

- Czystość rzek

Badaniami wód powierzchniowych objęta jest rzeka Pilica. Na całej długości wody jej są silnie zanieczyszczone - n.o.n. (1997 r.) O charakterze pozaklasowym rzeki decydowała wysoka zawartość chlorofilu „a”. Największy wpływ na stan sanitarny Pilicy wywierają ścieki pochodzące z miast leżących nad nią: Nowe Miasto n/Pilicą, Białobrzegi.

- Zagrożenie przepływu nienaruszalnego rzeki Pilicy

Wybudowany w latach 70-tych zalew w Sulejowie na Pilicy, z którego 25 % wody zabiera bezzwrotnie miasto Łódź, spowodował zmniejszenie jej przepływu poniżej w/w zbiornika. Pojawiło się zagrożenie utrzymania jej przepływów nienaruszalnych.

Wynika stąd konieczność ochrony wód rzeki Pilicy nie tylko na terenie byłego województwa radomskiego, ale także województw ościennych. Ponadto zlewnie Pilicy i Wisły także z racji ujęcia powierzchniowego wody dla miasta Warszawy (ujęcie na Wiśle) winny być chronione.

Wody podziemne

- Naturalne zabezpieczenie wód podziemnych przed możliwością skażenia

- Na znacznym obszarze gminy Promna, wody podziemne posiadają wyraźne zabezpieczenie przed możliwością skażenia dzięki występowaniu od powierzchni terenu warstwy izolacyjnej zbudowanej z utworów nieprzepuszczalnych (środkowa i północno-zachodnia część gminy). Najbardziej narażonymi na zanieczyszczenie wód podziemnych są obszary zbudowane z utworów przepuszczalnych (dogodne warunki infiltracyjne), szczególnie, gdy wody te znajdują się płytko pod powierzchnią terenu. W południowej części gminy obejmującej dolinę Pilicy odbywa się infiltracja bezpośrednia oraz pośrednia poprzez utwory czwartorzędowe, tj. osady piaszczysto-żwirowe do poziomów wodonośnych starszych - wieku trzeciorzędowego. Wschodnia część gminy wraz z doliną Pilicy stanowi Obszar Wysokiej Ochrony (OWO) wód podziemnych ze względu na brak odpowiedniego ich zabezpieczenia przed możliwością skażenia z powierzchni terenu.

- Jeden z najniższych wskaźników lesistości w województwie sprzyja możliwości zanieczyszczenia wód podziemnych.

Występowanie obszarów przyrodniczych prawnie chronionych stwarza ograniczenia w lokalizacji i działalności obiektów mogących zanieczyszczać bezpośrednio bądź pośrednio wody podziemne.

- Główne źródła zagrożeń wód podziemnych na terenie gminy

- nieuporządkowana gospodarka ściekowa - brak programu kanalizacji, wywóz nieczystości płynnych do oczyszczalni w Białobrzegach, zrzuty ścieków bezpośrednio do gruntu i wód powierzchniowych, nieszczelne szamba,

- stacje paliw w Broniszewie, Promnie Kolonia, Fałęcicach i Pacewie,

- zakłady przetwórcze produkujące uciążliwe ścieki, tj. garbarnia (Broniszew), ubojnia zwierząt (Promna Kolonia), przetwórnice owoców i warzyw (Promna Kolonia, Pnie),
- Chemizacja rolnictwa, stosowanie dużej ilości środków chemicznych związane z intensywnym sadownictwem,
- dzikie wysypiska śmieci głównie w wyrobiskach surowców lokalnych i zagłębieniach terenu,
- zanieczyszczone wody w rzekach (Pilicy), które posiadają kontakt hydrauliczny z wodami podziemnymi,
- wprowadzanie zanieczyszczeń spływów opadowych ze szczelnych powierzchni dróg (głównie z drogi ekspresowej Nr 7) bezpośrednio do wód powierzchniowych oraz gleb i wód podziemnych.

- Jakość wód podziemnych

Wg „Oceny stanu zagrożenia i zanieczyszczenia wód podziemnych byłego woj. radomskiego wraz z projektem sieci monitoringu regionalnego zwykłych wód podziemnych” (Przeds. Geolog. Łódź 1993 r.), na terenie gminy występuje II klasa czystości wód podziemnych (na 4 istniejące w klasyfikacji), czyli dość dobra jakość wody, wody bardzo nieznacznie zanieczyszczone (odbiegające od normy).

Na północ od Pilicy, wyraźnie zaznacza się wpływ chemizacji rolnictwa na jakość wód podziemnych. Te wielko-przestrzenne ogniska zanieczyszczeń zagrażają głównie czwartorzędowemu poziomowi użytkowemu, który jest zanieczyszczony pestycydami. Lokalnie, w Broniszewie, w ujęciu zakładowym garbarni „ARMEX”, w strefie ochronnej, stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm NNO_3 .

- Obniżenie poziomu wód podziemnych

Bezwrotny pobór wody dla miasta Łodzi ze Zbiornika Sulejowskiego na Pilicy przyczynił się do zmniejszenia ilości wylewów rzeki. . .

Znacząco zmniejszył się stopień zasilania wód podziemnych przez wody powierzchniowe drogą infiltracji. O obniżeniu się poziomu wód gruntowych w dolinie Pilicy świadczy m.in. pojawienie się roślin sucholubnych. Zagrożony jest przepływ nienaruszalny rzeki Pilicy.

Degradacja powierzchni ziemi

- **degradacja gleb**

- chemizm gleb

Około 85 % gleb należy do kwaśnych i bardzo kwaśnych o pH do 5,5. W próbce pobranej do badania stwierdzono występowanie metali ciężkich kadmu, miedzi, ołowiu, cynku (I stopień - zawartość podwyższona) oraz siarki (IV stopień -zawartość podwyższona). Skażenie gleb metalami ciężkimi i siarką ma charakter lokalny i zaznacza się głównie w sąsiedztwie tras

komunikacyjnych oraz w rejonach nadmiernego stosowania agrochemikaliów.

- przesuszenie gleb

Prawie całkowite zlikwidowanie wylewów Pilicy spowodowało przesuszenie i stopniowe ubożenie gruntów położonych w dolinie. Pod wpływem wcześniejszych wylewów wytworzyły się takie gleby jak: torfowo-mułowe na obrzeżach i w zagłębieniach terenowych oraz mady piaszczyste w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki.

Przesuszeniu uległy tereny wywyższone, powstały nieużytki rolnicze, znaczna część użytków zielonych może być wykorzystywana tylko na wiosnę i w pierwszej połowie lata. Niektóre powierzchnie użytków zielonych należą do okresowo lub trwale suchych.

- erozja gleby i rzeźby

Na terenie gminy Promna występuje północna stroma krawędź doliny Pilicy o wysokościach względnych 10-30 m. i nachyleniach w przewadze powyżej 10 % z dużym udziałem nachyleń 15-20 %.

Krawędź (skarpa) rozcięta jest licznymi wąwozami. Znaczne, niezalesione, niezadrzewione jej partie narażone są na erozję: powstawanie osuwisk, spływanie gruntu.

Ponadto na terenie gminy (okolice Olszam, Broniszewa, Lekarcic Nowych i Starych) występują zdenudowane pagóry moren czołowych o wysokościach względnych 5-10 m. i nachyleniach zboczy w granicach 2-5 %. lokalnie 5-10 %.

- erozja rzeczna

Przepływająca woda w rzece (Pilicy) nieustannie kształtuje koryto rzeki. W wyniku nierównomierności przepływu następuje erozja dna i brzegów. Podczas wysokich stanów i zwiększonej prędkości przepływu, zaznacza się niszcząca działalność wody na brzegi i odkładanie materiału w miejscach o mniejszej prędkości wody. Przy wysokich krawędziach obserwuje się gwałtowne podmywanie brzegów i występowanie osuwisk.

- Degradacja rzeźby w wyniku eksploatacji kopalni

Na terenie gminy znajduje się ponad około 5 wyrobisk czynnych i nieczynnych związanych z eksploatacją piasku, żwiru i gliny. Do rekultywacji zakwalifikowano 2 wyrobiska. Wyrobiska znajdują się na terenie sołectw: Promna, Piekarty, Przybyszew i Biejków. Pozostawianie surowca w złożu oraz dzikie wysypiska śmieci powodujące przeszkodę w podjęciu dalszej eksploatacji lub rekultywacji, to często występujące nieprawidłowości w eksploatacji oraz ujemne oddziaływanie na środowisko.

Obiekty uciążliwe

Wg rozporządzenia Min. Ochr. Środ. Zas. Nat. i Leśn. z dn. 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz.U. Nr 93 poz. 589), do obiektów tych należą:

- obiekty szczególnie szkodliwe

- droga ekspresowa Nr 7: Warszawa-Białobrzegi-Radom,
- 2 fermy kur w Promnie Koloni

- obiekty mogące pogorszyć stan środowiska

- gazociąg średnioprężny: Lubienia-Sękocin oraz odgałęzienie do Warki,
- ubojnia zwierząt w Kolonii Promna,
- zakład przetwórstwa owoców i warzyw w Promnie Koloni, Pnie,
- tartak w Promnej,
- garbarnia w Broniszewie,
- droga wojewódzka Warka-Falęcice-Białobrzegi,
- drogi powiatowe,
- stacje paliw płynnych w Broniszewie, Falęcicach, Promnie Koloni i Pacewie.

Nadzwyczajne zagrożenie środowiska.

Prawdopodobieństwo wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska na terenie gminy Promna wiąże się z możliwością awarii w obiektach przemysłowych (np. wyciek amoniaku w chłodni) i transporcie drogowym (wydostanie się na zewnątrz substancji toksycznych i niebezpiecznych o właściwościach palnych czy wybuchowych). Głównie drogą Nr 7 łączącą Morze Bałtyckie z Europą Południową przewożone są znaczne ilości np.: chloru, amoniaku, gazów płynnych, benzyn, olejów opałowych i napędowych. Z obiektów stacjonarnych, pewne zagrożenie może grozić ze strony stacji paliw oraz chłodni.

3.4.4. Tereny cenne przyrodniczo

Analiza poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego pozwala na dokonanie jego waloryzacji. Ogólnie biorąc można podzielić teren gminy na obszary o predyspozycjach do zainwestowania – zabudowy i obszary wolne, które dzięki swej otwartości na zewnątrz i wysokim walorom przyrodniczym są częścią obiektywnie istniejącej sieci ekologicznej.

Wysokie walory przyrodnicze dotyczą elementów biotycznych i abiotycznych środowiska, dotyczą elementów objętych ochroną prawną, przewidzianych do ochrony prawnej i takich, które prawnie chronione być nie muszą, ale pełnią bardzo ważne funkcje: ekologiczne, klimatyczne, hydrologiczne, estetyczno-krajobrazowe. Są to:

- Elementy objęte ochroną prawną

- „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki”,
- lasy,
- parki podworskie zabytkowe w: Falęcicach, Piekartach, Promnej, Rykałach.

- Elementy przyrodnicze planowane do objęcia ochroną prawną

- projektowany Park Krajobrazowy Dolnej Pilicy położony w południowej części gminy pokrywający się prawie w całości z Obszarem Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki. W obrębie doliny występują specyficzne, zharmonizowane układy ekosystemów o bardzo dużej różnorodności ekologicznej flory i fauny (w szczególności w odniesieniu do ptactwa wodno-błotnego) wynikającej ze zróżnicowania warunków siedliskowych. Obszar przedstawia duże walory krajobrazowe i ekologiczne,
- użytek ekologiczny „Przybyszewski ols” - fragment doliny Pilicy z ujściowym odcinkiem rzeki Dylówki. W północnej części usytuowane są niewielkie zaniedbane stawy rybne zarośnięte szuwarami, głównie trzciną. W południowej części terenu znajduje się podtopiony fragment olsu o trwale utrzymującym się lustrze wody. Występuje tu jedyne w całej dolinie Pilicy stanowisko lęgowe gęgawy. Gniazduje tu także wodnik, rzadki gatunek z rodziny chruścieli. W okresie godowym zaobserwowano skupiska żaby moczarowej.
- użytek ekologiczny „Olszamy-staw”. Jest to kilkuhektarowy zbiornik wodny bezodpływowy z ostoją ptaków wodno-błotnych, miejscem rozrodu płazów. Gniazdują tu: łyśka, krzyżówka, potrzos, pliszka żółta. Teren jest cenny ze względu na swoją bioróżnorodność wśród silnie przeobrażonego antropogenicznie krajobrazu,
- użytek ekologiczny „Promna”. Jest to zespół największych torfianek w dolinie Pilicy zarastających olszą i wierzbą. Charakteryzuje się silnym zabagnieniem oraz mozaiką zbiorowisk roślinnych.

Gniazdują tu największe w dolinie Pilicy populacje rzadkich gatunków ptaków, tj.: kropiatka (gatunek zagrożony wyginięciem w Polsce i Europie znajdujący się w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”), podróżniczek, wodnik, brzęczka.

- zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Rykałanki”.

Jest to fragment doliny rzeki Rykałanki (Dylówki) z dobrze zachowanym parkiem pałacowym w Rykałach, położony w większości na terenie gm. Promna, a w niewielkim procencie w obrębie gminy Goszczyn. W dolinie rzeki znajduje się dobrze zachowany łęg olszowy (starodrzew), miejscami występuje ols z licznymi w zachodnim zboczu doliny terenami źródłiskowymi. Bogatą awifaunę stanowi ponad 60 gatunków ptaków. W parku podworskim znajdują się pomnikowe dęby, jesiony, platan, 2 aleje oraz liczne egzotyczne gatunki drzew i krzewów,

- pomniki przyrody uroczysko Rykały: PGR Wysoka park w

Nowym Przybysze

wie

2 dęby na terenie oddz. 310 i 311 Nadl.
Grójec, obr. Grójec

Piekarty

topole przy drodze, brzoza oraz dąb w
parku

Olszamy

lipy, świerk, jesion i aleja kasztanowców
składająca się z 31 sztuk drzew

wierzby rosnące na południowym
skraju parku dworskiego

topola przy skrzyżowaniu dróg
z biegnącą do Broniszewa oraz wiąz
koło remizy strażackiej

Olkowice		grusza polna w polu
Piotrów		lipa
Promna		
(park dworski)		jesion
Falęcice		
		grusza polna, na wschód od wsi
Rykały		
(park pałacowy)		aleja lipowa z ok. 80 sztukami (od strony północnej) i aleja lipowa z 27 sztukami (od strony wschodniej); w parku pomnikowe drzewa: dąb przy gorzelnii, jesion i platan
Rykały		
Falęcice	(park	głaz narzutowy koło żwirowni, na północnym skraju wsi
dworski)		platan i dąb

- Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 215A „Subniecka Warszawska, część centralna” ze strefami ochronnymi.
 - strefy ochronne istniejących komunalnych ujęć wody.
- Pozostałe tereny cenne przyrodniczo, nieprzewidziane do objęcia ochroną prawną

Analizy i studia nad środowiskiem przyrodniczym gminy, wartościowymi z tytułu pełnienia przez jego składowe funkcje ekologiczne, klimatyczne, hydrologiczne i estetyczno-krajobrazowe, wskazały jako szczególnie cenne:

- systemy dolin rzecznych dopływów Pilicy: Rykałanki, Borówki oraz bezimiennych rzeczek,
- strome zbocza o spadkach powyżej 10 % towarzyszące dolinom bocznym w rejonie Przybyszewa, Strupiechowa, Promnej,
- źródła wypływające ze skarpy nadpilickiej pomiędzy Biejkowem i Biejkowską Wolą.
- zagłębienia bezodpływowe o głębokości 1-2 m. związane z nierównomierną akumulacją lodowca, występujące w zachodniej i środkowej części gminy.
- zdenudowane pagóry moreny czołowej o wysokościach względnych 5-10 m. i nachyleniach zboczy 2-5 %, lokalnie 5-10 % charakterystyczne dla północnej i zachodniej części gminy,
- zróżnicowana, atrakcyjna rzeźba terenu gminy o walorach estetyczno-krajobrazowych.

3.5 SFERA KULTUROWA

3.5.1. Środowisko kulturowe, dobra kultury

Generalną zasadą sfery kulturowej jest kształtowanie krajobrazu i otoczenia kulturowego w sposób szanujący i wykorzystujący istniejące walory i eksponujący je.

Krajobraz

Gmina Promna położona jest w środkowej części województwa mazowieckiego. gdzie dominuje krajobraz nizinny: staroglacjalny równin peryglacyjnych, staroglacjalny równin peryglacyjnych z ostańcami, den dolinnych oraz tarasów z wydiami. Krajobraz województwa mazowieckiego jest dość monotony, mało zróżnicowany jednak w gminie Promna występują ciekawsze walory krajobrazowe, które tworzy skarpa nadpilicka (południowa część rejonu północnego województwa). Ze względu na stopień przemian cywilizacyjnych występuje krajobraz kulturowy rolniczy lub zurbanizowany.

Począwszy od okresu średniowiecza naturalną granicę pomiędzy Małopolską a Mazowszem stanowiła rzeka Pilica. Niewiele z historycznie ukształtowanych odrębności pomiędzy tymi krainami zachowało się do dziś w sferze dziedzictwa kultury materialnej lub poczucia tożsamości i tradycjach nadpilickiego rejonu województwa mazowieckiego. Rejon ten różni się fizjonomicznie od obszaru położonego na południe od Pilicy bardziej rozproszoną zabudową wiejską, w tym także dużą ilością dworów. Ten typ osadnictwa związany był z korzystnymi warunkami rozwoju rolnictwa (dobre gleby, które były podstawą rozwoju gospodarki folwarczej, a następnie specjalizacji sadowniczej).

W historii sieci osadniczej w rejonie na północ od Pilicy wymienia się jako najstarsze na Mazowszu miasto Mogielnicę, Warkę oraz Grójec (Grodziec) i Nowe Miasto n/Pilicą. Natomiast w gminie Promna wymienia się:

- **Miejscowość Przybyszew** (obecnie wieś Przybyszew) lokowana w 1396r. z układem urbanistycznym rynku i usytuowanym we wschodniej pierzei kościołem.
- **Miejscowość sołecka Promna** położona na lewym brzegu Pilicy, znana już była we wczesnym średniowieczu jako Boglewyszczyna (od nazwiska pierwszych właścicieli), po licznych zmianach właścicieli w końcu XVIIIw zakupiona przez Wasiutyńskich. Przedstawiciel tej rodziny Wojciech Wasiutyński wznosił okazały pałac według projektu Hilarego Szpiarskiego - twórcy wielu cennych obiektów na południowym Mazowszu. Prawdopodobnie pałac powstał na miejscu wcześniejszego dworu. Pałac klasycystyczny, murowany z cegły, piętrowy, wysoko podpiwniczony, powstał na planie prostokąta. Po stronie wschodniej znajduje się duży taras z widokiem na staw z wyspą. Wokół pałacu położony jest zabytkowy park krajobrazowy licznymi gatunkami drzew i krzewów. (Biuletyn Kwartalny RTN Zeszyt 1-2 rok 1997 ..Z dziejów Radomia i regionu radomskiego"). W miejscowości Piekarty istnieje park dworski wpisany do rejestru zabytków. Został on zaprojektowany jako krajobraz z dominantą stawu, a nie jak zwykle dworu. Przeważały tu gatunki rodzime, liściaste. Licznie wprowadzone domieszki krzewów urozmaicały kolorystycznie całe założenie parkowe. Park otacza dwór wzniesiony w początku XIX wieku prawdopodobnie przez rodzinę Bagniewskich. Jest to obiekt klasycystyczny, zbudowany na

planie prostokąta.

